

CIVIL TÁRSADALMI LAP

IX. ÉVF. 3. SZÁM, 2008. JÚLIUS–SZEPTEMBER

civilfórum

civil szerveződés jogi oldalról

A TARTALOMBÓL:

- Dr. Bodó Barna: Civil önmagunk
- Imecs Veronka – Somai József: A civil szervezetek pénzügyi műveleteinek szabályozási buktatói
- Valentin Burada: Koalíció a civil szervezetek támogatási mechanizmusának javításáért

CIVIL KURÁZSI

- Chris Worman: Városi Kaláka Székelyudvarhelyen

CIVIL VITAFÓRUM

- Dr. Papp Kincses Emese: Gondolatok a közművelődési koncepcióról

KULTURÁLIS KITEKINTŐ

- Kultúra keretprogram: változik hogy változatlan maradjon?

ÚJ! CIVIL KÖNYVES PAVILON

- Bullain Nilda és Csanády Dániel: Helyi érdek, helyi érték
- Kinyik Margit: Vezetők a civil szektorban

Tartalomjegyzék

3. oldal

Csáki Rozália:

Megkötve és mégis szabadon

4. oldal

Dr. Bodó Barna:

*Civil önmagunk
Gondolatok politikáról,
civilokról, támogatásról*

7. oldal

Sebestény István:

*Egyleti szabályozás
a dualizmus korában*

9. oldal

Dr. Bíró Endre:

*A civil szervezetek magyarországi
működésének jogi kereteiről*

13. oldal

Imecs Veronka, Somai József:

*A civil szervezetek pénzügyi
műveleteinek szabályozási buktatói*

17. oldal

Kaján Júlia:

*A romániai civil szféra
főbb forráslehetőségei*

19. oldal

Cătălin Gheorghe:

*A 2%-os törvény –
csurran vagy cseppen?*

21. oldal

Valentin Burada:

*Koalíció a civil szervezetek
támogatási mechanizmusának
javításáért*

23. oldal

Alina Porumb: Közösségi

*Alapítvány – az erőforrások
mozgósítása és tőkésítése a helyi
fejlesztés érdekében*

24. oldal

Ion Georgescu:

*Jogi eszköz a civil szféra kezében,
mellyel hatást gyakorolhat
a közpolitikára: a döntéshozás
átláthatósági törvénye*

26. oldal

Octavian Rusu:

*A közhasznúsági státusz
szabályozása Romániában*

29. oldal

Mihály István:

Mire jó a szociális akkreditáció?

Civil kurázi

31. oldal

Chris Worman:

Városi Kaláka Székelyudvarhelyen

Civil vitafórum

33. oldal

Dr. Papp Kincses Emese:

*Gondolatok a közművelődési kon-
cepcióról*

Kulturális kitekintő

37. oldal

*Kultúra keretprogram:
változik, hogy változatlan maradjon?*

Civil Könyves Pavilon

39. oldal

Bullain Nilda, Csanády Dániel:

Helyi érdek, helyi érték

40. oldal

Kinyik Margit:

Vezetők a civil szektorban

Beszámolók

41. oldal

Csáki Rozália:

*Vállaljunk cselekvően szerepet –
tegyünk az öntudatos ifjúságért!
Állampolgári Részvétel Hete
2008. szeptember 22–28.*

43. oldal

Sórbán József:

*A SZÉKELY KULTÚRA NAPJA
A megújulás lehetősége*

45. oldal

Csáki Rozália:

Împiedicat și totuși liber

46. oldal

Cuprins

civil fórum

civil társadalmi lap

Kiadja az
Erdélyi Magyar Civil
Szervezetekért Alapítvány

Felelős kiadó: Egri István
Főszerkesztő: Csáki Rozália
Olvasószerkesztő: Szabó Attila
Grafikus: Könczey Elemér
Tördelőszerkesztő: Csáki Ferencz

Szerkesztőbizottság:
Bodó Barna
Kolumbán Gábor
Potozky László
Sebestény István (HU)
Somai József
Szenkovics Dezső

Elérhetőségek:
postacím: 400196 – Kolozsvár
Aviator Bădescu u. 35.
telefon/fax: +40-0264-450230
e-mail: ermacisza@gmail.com

ISSN 15822-4004

Készült a Regiostar Nyomda és Reklámstúdió nyomdájában. Megjelenik 1000 példányban.
Ára: 5 lej, a 2008-ban megjelenő négy lapszám együttes megrendelése kedvezményesen 14 lej.

Megkötve és mégis szabadon

A civil szervezetek a társadalom szabad körei, ugyanakkor a civil önszerveződés jogi formái is. Ebből adódóan egy sor szabályozás, jogok és kötelezettségek tartják mederben a civil szervezetek működését. Büszkén mondjuk, hogy a társadalom harmadik szektora vagyunk, és ez egyben azt is jelenti, hogy bár sokkal rugalmasabb mozgástérrel és szerveződési formákkal, érték- és érdekrendszerral, de jogi személyiségként ugyanolyan megkötésekkel, szabályozottsággal bír a civil szektor is. Hogy harmadik szektorként mennyiben partnere az államnak a civil szféra, hogy miért is van szükségünk egymásra, mint civil és állami szektor és ez miként követeli meg a jogalkotásban szükséges paradigmaváltást, arról **Bíró Endre** igen érdekes és megfontolandó gondolatokat vet fel cikkében.

Felmerül a kérdés: miért van szükség a jogi formára? A civil szerveződés szükségszerű velejárója-e a jogi személyiség? Nem feltétlenül – adhatjuk a választ. Ezt mindig az határozza meg, hogy az önmagát megszerző csoport milyen célokat tűz maga elé, milyen tevékenységi formát választ, mekkora térségben és milyen intenzitással kíván cselekedni. A jogi forma ugyanis elsősorban a vagyon kezeléséhez és a pénzügyvitelhez szükséges. Amennyiben egy kisebb csoport a maga szórakoztatására és közös időtöltésére sakkozni, kártyázni, römizni és egyéb társasjátékokat játszani jár össze, a tevékenységük fenntartásához nem feltétlenül szükséges a jogi forma, hisz nincs olyan pénzügyi háttér-szükséglete e tevékenységnek. És ez csak egy példa a sok közül, amelyek esetében nincs szükség arra, hogy jogi személyiség formáját öltse egy önszerveződő csoportosulás. A jogi személyiség fenntartásával és ügyvitelével kapcsolatos teendők és kötelezettségek tekintetében – melyekről az **Imecs Veronka és Somai József** által írt cikk részletesen számba veszi – érdekes kétszer is meggondolni, főként egy induló civil önszerveződés esetében, hogy szükséges-e a jogi forma, vagy sem. Megtörténik ugyanis, hogy bár jó célok megvalósításáért szövetkeznek elkötelezett, lelkes emberek, a tapasztalat, a kapcsolatok és a hosszú távú tervezéshez szükséges szakmai felkészültség hiánya miatt a túl korai

bejegyzés és az ezt követő kötelezettségek megtörik a cselekvés lendületét, és adott esetben meg is fojtják a kezdeményezést.

Más a helyzet egy képzéssel és oktatással vagy rendezvényszervezéssel foglalkozó csoport esetében, ahol a tevékenységek megvalósulása komoly pénzügyvitelt feltételez. És az sem mellékes, hogy közcél érdekében tevékenykedik ez a csoport. Ez esetben pedig a támogatások fogadása, a velük való gazdálkodás, továbbá azok szétosztása jogi személyiséget feltételez, igényel. A civil szférára vonatkozó legtöbb szabályozás a civil szervezetek belső és külső pénzügyeire vonatkozik. E lapszámunkban ezeket az érvényben lévő szabályozásokat tekintjük át. Ugyanakkor **Sebestény István**nak köszönhetően betekintést nyerhetünk a dualizmus korabeli egyleti szabályozásba is, mely érdekes viszonyítási alapul szolgál a civil szerveződés jogi szabályozásának az átalakulása, fejlődése tekintetében. Kinek a felelőssége volt a civil szerveződés szabályozása? Mennyire és milyen vonatkozású szabályok éltek egykor?

De, ha jogi szabályozásról és önszerveződésről beszélünk, akkor nemcsak a civil szférára vonatkozó „megkötéseket” kell számba vennünk, hanem azokat a lehetőségeket is, amelyek révén a civil szervezeteknek lehetőségük van arra, hogy maguk alakítsák ezeket a szabályozásokat. Így olvasóink a *döntéshozás átláthatóságára vonatkozó törvényről*, e törvény gyakorlati megvalósulásával kapcsolatos civil szervezkedésekről **Ion Georges-cu** tollából olvashatnak. Ugyancsak e témakör keretében kiemelkedő jelentőségű az a civil szervezetekből kialakult koalíció, amely a civil szervezetek támogatási mechanizmusát hivatott javítani. Aktuális témakör, melyről **Valentin Burada** számol be hitelesen. És a támogatási mechanizmusok köréből a 2%-os törvény érvényre jut-

tatásának gyakorlati vonatkozásaira világít rá **Cătălin Gheorghe**, aki számokkal is alátámasztja a történéseket.

A *közhasznúsági státuszra* vonatkozó szabályozás Romániában bár már 2000-ben megjelent, a civil szervezetek körében nem közismertek ennek a paraméterei. Jelenleg országos szinten kevesebb mint 100 közhasznú civil szervezetünk van. Miért? Mire világít ez rá? **Octavian Rusu** nemzetközi kitekintést nyújt e státusz értelmezését és szabályozását illetően, kitérve a hazai helyzetre is.

Az egyesületekre és alapítványokra vonatkozó jogi szabályozás hiányosságaira világít rá **Alina**

Porumb, aki a *Közöségi Alapítványok* sajátos formáját ismeretve arra hívja fel a figyelmet, hogy e szabályozási hiányosságok e támogatást ösztönző rendszer kialakulásának lehetnek akadályai.

A szociális problémák kezelésében szerepet vállaló civil szervezetek számára igen fontos és aktuális kérdés az *akkreditáció*. **Mihály István** cikkében lényegretörően mutatja be ennek a sajátosságait és hívja fel a figyelmet az e

körül kialakult problémahelyzetekre.

Örömmel jelentjük be, hogy rovatunkban megújultunk. A jó példát, a biztatást szolgáló *Civil kurázi*, a civil szférát érintő érdekes kérdéseket boncoló *Vitaforum* és a kultúra tekintetében határokat meghaladó, informálást szolgáló *Kulturális Kitekintő* rovataink sorát most új rovat, a *Civil Könyves Pavilon* gazdagítja. Tartalmát illetően már a neve is elég beszédes, de ha fellapozzák kiadványunkat, a részletekbe is beavatjuk Önöket. Egyben meghívjuk minden kedves olvasónkat, hogy alakítsuk közösen e rovat tartalmát. Érdeklődéssel fogadjuk javaslataikat!

Csáki Rozália

főszerkesztő

e-mail: csaki.rozalia@gmail.com

Civil önmagunk

Gondolatok politikáról, civilekről, támogatásról

A kisebbségi nemzeti/etnikai közösség a nemzeti többséghez képest kicsi. Ugyanakkor schumpeteri értelemben nem szép. Amikor a neves brit közgazdász kifejti, miért is szép a kicsi – *Man is small, and, therefore, small is beautiful* –, akkor természetesen nemzetre, nemzeti közösségekben élő emberre gondol. Miért is egyéniténé kérdésfelvetését a kisebbségi lét közegére? Nála az egész ember kialakulásáért a nevelés felelős – *Education can help us only if it produces „whole men”*. A kisebbségben élő számára a nevelést megelőző kérdés az anyanyelvre és nyelvhasználatra vonatkozik. A nemzeti kicsinység vonzata nem a „szép”, hanem a „komplex”.

Kisebbségi kontextusban alapkérdések értelmezendők át/újra, éspedig: **modernitás, demokrácia, igazságosság, közérdek, állami szerep, civil részvétel/ társadalmi részvétel**, és a sor folytatható. Mielőtt a civil kezdeményezések létét és fenntartását szabályozó jogi kérdésekről kívánunk beszélni, indokoltnak tartom, hogy kisebbségi mi voltunkat, helyzetünket meghatározó alapvető kérdésekkel nézzünk szembe.

... nem szabad elfeledni, hogy míg Keleten a civil társadalom a politika és a kultúra területén fejlődött, addig Nyugaton a gazdasági-társadalmi szférában. Az egyesülő Európa civil társadalmi egyszerre válhatnak a Nyugat alternatív mozgalmának és a Kelet ellenzéki mozgalmainak közös örökösivé...

akár úgy is értelmezhetnénk, hogy a XXI. század polgára számára másodlagossá válnak a hagyományos értékek, az ezekhez való viszonyulás megkérdőjeleződik. Ezért fontos és hangsúlyozandó – figyelmeztet A. Gergely András –, hogy azokban az országokban, ahol a modernizáció útjára lépés, a felzárkózás szempont lett, ott az eredet, a tradíciók és a kulturális konvenciók, az élettapasztalatok egyedisége és a hagyomány-érzékenység területenként változó formája, valamint a társadalmi szelektivitás és a kultúra speciálisan etnikai szerkezete, etnopszichológiai mechanizmusai egyre fontosabbá váltak. Úgy tűnik, hogy

Itália, Ausztria, de akár Brazília számára is mind erőteljesebb kihívást jelent az etnikumok megerősödése és politikai szintérré lépése. Tehát egyre inkább az „ésszerű újítás” nyer teret, amikor a helyi társadalmakban, kulturális és etnikai identitásokban (rejtve) megmaradt hagyományok politikai szintérré kerülése, artikulálódása és legitimálódása egyre erőteljesebb. Ezt tudnia kell annak, aki komolyan kívánja venni a társadalmi kiegyezést. (A. Gergely András)

is. Létezik a kommunikatív etikával kapcsolatosan egy kifogás, miszerint a diskurzus-elmélet fogalma egy erkölcsös közösséget előfeltételez, máskülönben nem volna elvárható sem a kommunikáció normáinak akaratos elfogadása, illetve gyakorlati tiszteletben tartása, sem pedig a közjóra való orientáció. Ezt Habermas kommunista kifogásnak minősíti, miszerint a politikában a „kik akarunk lenni” kérdése volna elsődleges. Szerinte viszont a politika legfontosabb kérdése: miként lehet egy ügyet mindenki (közös) érdeke szerint elintézni? „Eltérően az etikai kérdésektől, az igazságossággal kapcsolatos kérdések nem vonatkoznak eleve egy bizonyos kollektívumra és annak életformájára.” Csakhogy a szociális állam feltételez bizonyos méltányossági elveket, illetve ezek elfogadását. Amennyiben azt is elfogadjuk, hogy a demokrácia alapelve megköveteli a másik tiszteletét, a rászorulóknak való segítséget és az ígéret megtartását, akkor átlépünk a jog területére is. És, ha úgy gondoljuk, hogy a demokrácia életmód, amelyet az emberi természet lehetőségeibe vetett, működő hit irányít, akkor lényegi kapcsolatot tételezünk a demokrácia és az igazságosság között. Ha a törvényhozók nem pártérdekektől függetlenül az elgondolt egyes ember javára hozzák a törvényeket, ott titkos társaságok, pártklikkek hatalmáról beszélhetünk, és nem demokráciáról. A demokrácia közérdekű kérdésekben a többség akaratának megfelelően vállalja fel a gyengék védelmét az erősebbekkel szemben. Bármilyen támogatásról legyen szó, az valamilyen közösségi (szerep)leosztás jegyében történik.

1. **Modernitás és modernizáció.** A modernitás Giddens-féle értelmezése – megváltozik az emberek személyes identitása, éntudata, az életúttal kapcsolatos stratégiái, és a külvilághoz való viszonya – egy „késő modern szubjektum” létrejöttét tételezi. Ez egy önmaga megteremtésére („self-creation”) alkalmas személyiség, ami nem azt jelenti, hogy az egyén szabadon, autonóm módon alakítaná cselekvéseit és akaratát, hanem azt, hogy folyamatosan reflektál az életvitelét alakító tekintélyforrásokra. Helyzetről helyzetre újragondolja és „újraalapozza” köztudatát és lojalitásait, újraértelmezi és „újra-elajátítja” az életét szabályozó normákat. Ezt – tévesen –
2. Habermas jogelméletét egy alapvető gond hatja át: a **jogállam** és a **szociális állam** elvben demokrácia nélkül is lehetséges (*Tényszerűség és érvényesség: Adalékok a jog és a demokratikus jogállam diskurzus-elméletéhez*). A **demokrácia** helyét nála a kommunikáció veszi át. Habermas értelmezésében a „rule of law” eszméje megköveteli, hogy a rendszer a kommunikatív hatalomhoz kötődjön, ne lehessen kitenni külön érdekek befolyásának. A kommunikatív hatalom az állampolgárok és közmegegyezésre orientált vitáiból jön létre, ezért a kölcsönös elismerés kommunikációs normája hatja át a jog dimenzióját

3. Az **igazságosságot** eltérően értelmezték különböző korokban és különböző társadalmakban. A forgalomban lévő definíciók rendszerint homályosak. Például: „az igazságosság általános elv, mely szerint az egyének azt kapják, amit megérdemelnek”. Az igazságosság elve három ideához kapcsolódik, ezek a szabadság, az egyenlőség, és amit Rawls úgy nevez, hogy a közjóhoz való hozzájárulás fejében járó elis-

merés. Rawls számára az igazságosság a társadalmi intézményekhez és gyakorlathoz kapcsolódó erényfogalom, függetlenül a személyektől és az egyedi cselekvéstől (John Rawls: *Az igazságosság elmélete*). Amikor a demokráciát létrehozuk, és folyamatosan fönntartjuk, arra vállalkozunk, hogy újra meg újra visszaverjük a gazdagok, a jól értesültek, a jó időben vagy jó helyen születettek, a politikai kalandorok és hazardjátékosok, kommunikációs zsonglőrök, a gazdasági szerencselovagok kísérleteit, hogy a társadalmat vagy a társadalom egyes szeleteit uralmuk alá hajtsák.

Az erdélyi magyar civilek szerep-értelmezései szerint a civil szervezetek állampolgárokat, helyi lakosokat tömörítő szervezetek.

Az igazságosság elvei az ún. „jól berendezett társadalomban” jutnak szerephez, melynek (mármint a jól berendezett társadalomnak) egyrészt jellemzője, hogy abban az igazságosság alapvető elveit mindenki elfogadja, másrészt a társadalmi berendezkedés, vagyis az alapvető társadalmi intézmények ténylegesen is megfelelnek ezeknek az elveknek. Csakhogy az etnikailag tagolt társadalmakban ez a feltétel nem, vagy csak kivételesen teljesül. Az intézményi keret léte és mi-benléte nem csupán a többség-kisebbség viszony (demokratikus) intézményi leképezésének a kérdéséveti fel, hanem a kisebbségi közösségen belüli megfelelő berendezkedést is. A demokrácia nem „állhat le” a kisebbségi közösség határainál, a közösségi intézményépítésben is alapelvnek kell lennie.

4. A **közjóról** a modern kor emberének van egy közös tapasztalata: a politika szereplői a „kocsmától a parlamentig” a legelkeseredettebb csatákat egymással éppen a közjó nevében vívják. Nincs még egy fogalomkör, amelynek igazságát a politizálók olyan élesen kérnék számon egymástól, mint éppen a közjó tartalmát, és amiben olyan nehezen tudnának megegyezni. Az a tény, hogy a közjó fogalmát mindig s mindenki a szájára veszi, nem elítélendő, hanem elemzésre érdemes jelenség. A **közérdek**, vagy egyszerűen csak az **érdek**, egy kettéosztott valóság – emitt a lét, amott a tudat – magyarázó és konstituáló kategóriája, a XIX. században kialakuló mo-

dern társadalomtudományok kulcsfogalma, amellyel a teológia és a morálfilozófia fennhatósága alól megszabadított társadalom folyamatait és cselekedeteit próbáljuk meg leírni. A „komoly” beszéd mindig az érdekről szól a politikai praxisban és a tudományban egyaránt, hiszen csak ennek ismeretében lehet „kezelni” az embereket és irányítani a társadalmat. Az **érdek** szó példátlan karriert futott be az elmúlt százötven évben. Sikerének oka, hogy „az érdekelmélet összeforrasztotta a politikai spekulációt a politikai harcral” (Clifford Geertz: *Az értelmzés hatalma*). A fogalom kétértelműsége közismert.

Egyszerű kijelenteni, hogy a közérdek a társadalom egészének a közös érdeke, mely optimális esetben az egyének vagy a csoportok együttérzésén és esélyegyenlőségén alapuló önkéntes megegyezése a társadalom működési szabályairól, valamint az életfeltételek fenntartásával felmerülő gondok megoldásáról. Csakhogy a közérdek többnyire kontextualizált, az érintett közösség szintjén létrejött egyetértést, megegyezést feltételez. Egy kisebbségi közösség másként értelmezi saját életfeltételeit, mint a vele együtt élő többség, másként látja a kultúra prioritásait, mint az a többség, amely a politikai hatalom birtokosaként a döntések letéteményese. Mindközben egyik fél sem tagadja, hogy általános közérdek(nek számít) a demokrácia.

5. Állam és polgár.

„Hogyan kell berendezni az államot ahhoz, hogy biztosítani tudja polgárainak az ember számára elérhető legnemesebb, legjobb élet külső feltételeit, s ösztönözzön, rá is vezessen erre a legjobb, legnemesebb életre?” – kérdezte Arisztotelész. A kérdés alapjában véve máig nyitott. Az egyén felemásan viszonyul hozzá: „Az embereket irritálja a magánéletbe beavatkozó, az egyént zaklató állam – de sokan igényt tartanának a gondoskodó, paternalista államra” (Kornai János: *A szocialista rend-*

A civil szervezetekben plusz erő, kreativitás, munkakedv és – nem utolsósorban – lokálpatriotizmus rejlik.

szer: Kritikai politikai gazdaságtan). A jóléti állam társadalom- és erkölcsfilozófiai kérdéseket érint: egyén és társadalom, egyéni szabadság, társadalmi felelősség, szuverenitás, szolidaritás, méltányosság, igazságosság, egyenlőség, az állam szerepe a társadalomban stb. Liberális felfogás szerint a politikai jogok egybeesnek a szubjektív jogokkal. Republikánus meggyőződés szerint a politikai részvételi és kommunikációs jogok pozitív szabadságjogok, amelyek nem külső kényszertől védelmeznek, hanem egy közös gyakorlatban való részvétel lehetőségét biztosítják. Az állam elsősorban nem a szubjektív jogokat védelmezi, hanem a politikai akaratképzést, amely arról szól, hogy mi áll a polgárok közös érdekében. „Egy konkrét jogi közösség politikailag tételezett jogának, ha azt akarjuk, hogy legitim legyen, legalább azokkal a morális alapelvekkel kell összhangban lenniük, amelyek a jogi közösségen túlmenően általános érvényességre tartanak igényt” (Habermas: *Tényszerűség és érvényesség: Adalékok a jog és a demokratikus jogállam diskurzus-elméletéhez*). Míg a liberalizmus szerint az állam a gazdasági élet játékszabályai fölött őrökdi, addig a republikánus felfogás eljut az államilag intézményesített erkölcsi közösség koncepciójához. Ezt nem szabad szem elől téveszteni, amikor az újraelosztó állam létét és szükségességét elfogadjuk.

6. Klasszikus értelemben a **polgári társadalom** azt jelenti, hogy az állam biztosítja a különféle szabadságjogok – személyi szabadság, a tulajdon, a vállalkozás, a kereskedelem, vagyis a piac és a verseny szabadságának – megvalósulását. Az államnak ezzel az „éjeliőr”-szerepével a mai participációs társadalom nem elégszik meg. Ugyanis a közigazgatás – az állam és az önkormányzatok – társadalmi támogatás nélkül nem képes feladatait kellő hatékonysággal el látni. Az emberek problémái és igényei annyira megsokasodtak, hogy a közhivatali intézményrendszer képtelen ahhoz alkalmazkodni. A posztmodern társadalom fontos trendje a korporativizálódás, amikor jogszabályokkal létrehozott (te-

dalmi támogatás nélkül nem képes feladatait kellő hatékonysággal el látni. Az emberek problémái és igényei annyira megsokasodtak, hogy a közhivatali intézményrendszer képtelen ahhoz alkalmazkodni. A posztmodern társadalom fontos trendje a korporativizálódás, amikor jogszabályokkal létrehozott (te-

hát nem önkéntes) közttestületek és kamarák státuszuk, működésük által elmoszák, átjárhatóvá teszik az állami és a társadalmi szféra közti éles határokat. A nem spontán állampolgári kezdeményezésre létrejött, kötelező tagságú szakmai kamarák tevékenysége mégis privát, szakmai és civil jellegű. Ezzel a *polgári társadalom – politikai állam* dichotómia aktualitása gyengülni látszik (Glózer Rita: *A civil társadalom funkcióváltása Magyarországon 1989-1999*), és ez érvényes a közép-kelet-európai társadalmakra is. Ugyanakkor a polgárok szükségét érzik annak, véleményük, tapasztalatuk, terveik beépüljenek a helyi folyamatokba. Hiszen a **civil társadalom** a XX. századig kritikai koncepcióként jelentkezett a társadalom és politika elméletében és gyakorlatában, és a politikai túlhatalomtól és uniformizáltságtól megszabaduló autonóm társadalmat jelentette. Főleg az egységesülő Európára való tekintettel nem szabad elfeledni, hogy míg Keleten a civil társadalom a politika és a kultúra területén fejlődött, addig Nyugaton a gazdasági-társadalmi szférában. Az egységesülő Európa civil társadalmi egyszerre válhatnak a Nyugat alternatív mozgalmainak és a Kelet ellenzéki mozgalmainak közös örökösivé a progresszív demokrácia, a grassroots tradíciók intézményesülése révén (Szabó Máté: Globális, európai és magyar civil társadalom). A „grassroots” (angolul „fűgyökerek”) alulról jövő kezdeményezések az információt közvetlenül az érdekeltektől szerzik, attól a célcsoporttól, amely ügyének képviselőjéért létrejöttek. Így ellentétei az állami, felülről jövő kezdeményezéseknek, amelyek, mivel nincs közvetlen kapcsolatuk az adott célcsoporttal, nem is alkalmasak minden társadalmi feladat felvállalására és megoldására. Az erdélyi magyar civilek szerep-értelmezései szerint a civil szervezetek állampolgárokat, helyi lakosokat tömörítő szervezetek. Véleményük

... kell kimondani, felhívni a figyelmet arra, hogy az adórendszer nem támogatja az adományozást; a nonprofitok nem rendelkeznek egyenlő jogokkal a másik két szektorral szemben; a szektort a politikai befolyás növekedése fenyegeti, és ez a szakértelem rovására megy; a szektor átpolitizált (sok civil egyszerre politikai szereplő is).

kikérése, döntéshozatalba történő bevonásuk magának a lakosságnak a meghallgatását jelenti. A civil szervezetekben plusz erő, kreativitás, munkakedv és – nem utolsósorban – lokálpatriotizmus rejlik.

7. Lássuk a gyakorlatot. A **politikai-civil** – a gyakorlatban: önkormányzati-civil – **partnerség** kérdése civil oldalról világos és egyértelmű: olyan keretek kialakítását jelenti, amikor a helyi döntéshozók és a közösség helyi ügyintézői be kívánják és tudják vonni a civil szervezeteket a helyi döntések előkészítésébe és az ügyek intézésébe. Ennek a jogi feltételei adottak – a helyi közigazgatás jogi szabályozása – Romániában és általában a közép-kelet-európai térségben. Ezért meglepő, hogy az önkormányzati dokumentumok (stratégiák, a közigazgatási egységek statútumai) vagy nem foglal-

koznak a kérdéssel, vagy pedig procedurális ügyként kezelik: annak a procedúrának a leírására szorítkoznak, miszerint az önkormányzati költségvetésből a civilek támogatást kaphatnak. Van egy-két magyarországi példa civil koncepció kidolgozására – ezek rosszabb esetben csak az önkormányzati oldalt jelenítik meg („Partnerség kialakítására törekszünk, hiszen ahhoz, hogy eséllyel pályázzunk az Unió támogatásaira, össze kell fognunk, ami közös projektek, pályázatok kidolgozásában valósulhat meg” – Pécs).

Jobb esetben módszertani tételket is tartalmaz („A Civil Koncepció célja az önkormányzat **civil szervezetekkel való kapcsolatának meghatározása**. A kapcsolat jellemzője a **kölcsönösség**. Az egyoldalú támogatás helyett a sokszínű **együttműködés** feltételeit teremti meg az önkormányzat – a Koncepció elfogadott irányelvei alapján. Az együttműködés általában a helyi közösség érdekében történik, közvetlenül vagy közvetve úgy, hogy az önkormányzat kötelező feladatainak ellátását elősegítse, de a civil szervezetek autonómiáját, önállóságát ne veszélyeztesse” – Székesfehérvár).

Hasonló példára romániai városok esetében nem találtam, pedig több város (Nagyenyed, Temesvár, Kolozsvár) alapokmányát (statútumát) megnéztem.

8. A civileknek biztosított **támogatás** létező gyakorlata nem jelenti azt, hogy az önkormányzatok egyúttal olyan kérdések megválaszolásával is foglalkoznak, mint: ki kodifikál; ki a támogató; mi/ki a civil, civil szerep; civil stratégia-koncepció; civil korlátok a politika csábításai ellen; támogatási formák: mit és hogyan? és nem utolsósorban mi a támogatás: ajándék? Például egy óvodát, iskolát működtető alapítványnak nem kellene évente pályáznia a támogatásért, ha munkája megfelelő színvonalú és részben leveszi az önkormányzat válláról a kötelező oktatási feladatok bizonyos hányadát, továbbá bővíti a kínálatot az adott területen. Valójában az oktatási intézményt működtető nem ajándékot kap, hanem a gyerekek tanítására szánt költségvetési hányadot. Hasonló a helyzet szociális téren (gyermek- vagy időotthonok), kultúrában (emlékhelyek gondozása, emlékszobák működtetése). Lényegében ez azt jelenti, hogy nem beszélhetünk önkormányzati-civil partnerségről.

9. A **civil szervezetek lét- és anyagi viszonyaira vonatkozó szabályok** áttekinthetőeknek, igazságosoknak, sportszerűeknek és legitimeknek kell(ene) lenniük ahhoz, hogy a civil társadalom szereplői elfogadják azokat, mint tevékenységi kereteket. Amennyiben ilyen keretek jönnek létre, akkor a civil szektor szolidaritása és együttműködése kialakulhat. Ilyen keretek híján azonban individualizáció, fragmentáció, konfliktusok a jellemzőek – figyelmeztet Szabó Máté. Ezért kell kimondani, felhívni a figyelmet arra, hogy az adórendszer nem támogatja az adományozást; a nonprofitok nem rendelkeznek egyenlő jogokkal a másik két szektorral szemben; a szektort a politikai befolyás növekedése fenyegeti, és ez a szakértelem rovására megy; a szektor átpolitizált (sok civil egyszerre politikai szereplő is).

Dr. Bodó Barna

Magyar Civil Szervezetek Erdélyi Szövetsége – elnök
e-mail: bodobarna@yahoo.com

Egyleti szabályozás a dualizmus korában

„Az egyesület ügye hazai jogunkban törvénnyel részletesen szabályozva nincs. Az egyesületi ügy különben is csak a legújabb korban nyert eddig nem ismert jelentőséget és kiterjedést, s nálunk még a társadalom sem végezte el e téren a reá váró munkát, melyre a Nyugat már büszkén tekintet vissza úgy, hogy nálunk jórészt hiányzik a törvényi szabályozás substrátuma is: az egyesületi szellem erős és sokágú megnyilatkozása.”¹

Ez a rövid helyzetértékelés 1900-ban látott napvilágot a Magyar Jogi Lexikonban az egyesület szócikke alatt. A szerző két fontos dolgot állít. Az első az, hogy még nem hoztak létre egy átfogó egyleti törvényt Magyarországon, de a Nyugat ezzel már rendelkezik, a másik pedig az, hogy ennek oka a politikai akarat hiánya volt.

Jelen írás célja, hogy a teljesség igénye nélkül áttekintse Magyarország egyleteket érintő jogi szabályozásának főbb vonásait. A dolgot mindenestre nehezíti, hogy egy átfogó egyleti törvény hiányában, maga az egylet fogalma is tisztázatlan maradt a tárgyalt korszakban. Még a Magyar Jogi Lexikon szócikke is egy meglehetősen tág egyletfogalommal operál, amikor úgy definiálja az egyesületet, mint „az egyesületi jog korlátai közt alakult oly szervezeteket, melyek több természetes vagy jogi személyből állanak meghatározott orgánumokkal bizonyos önálló céllal bírnak és a jogéletben mint önálló alanyok szerepelnek, közös névvel egyletnek szokták nevezni.”²

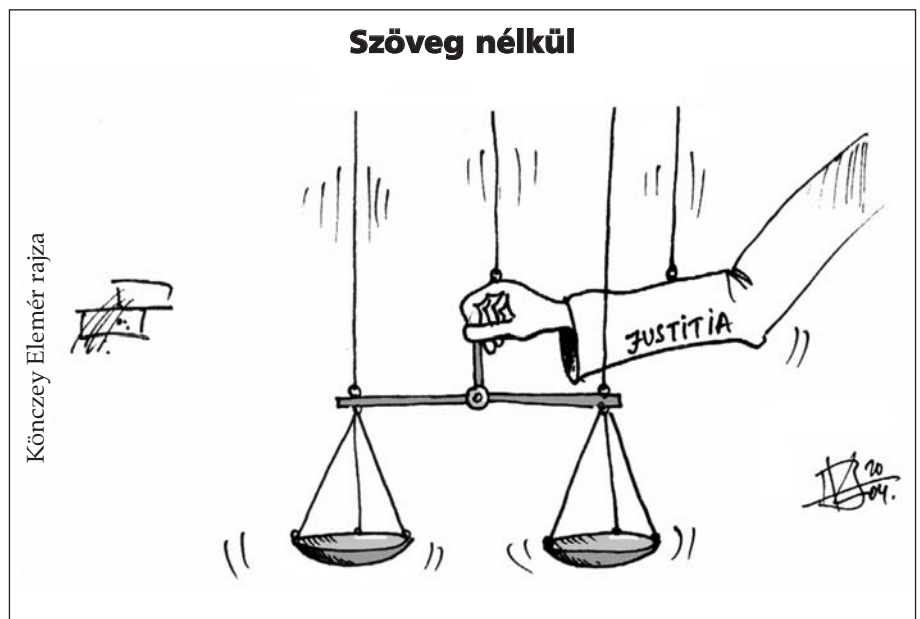
Az egyesületek már a XVIII. század végén a Helytartótanács szigorú felügyelete alatt álltak, alapszabályait jóváhagyás végett e kormány szervhez be kellett nyújtani. A XIX. század '30-as, '40-es években a hazai reformer ellenzék komoly lépéseket tett az autonóm társadalmi intézményrendszer kialakítása felé.

1848-ban nem került sor az egyesülési szabadság törvényben történő

kimondására, ezt mintegy magától értetődően a '48-as törvények szelleméből következőnek tekintették. 1849-et követően megtört a „civil társadalom evolúciójának korábbi lendülete.”³ A forradalom és szabadságharc bukását követően 1852-ben Ferenc József Magyarországon „az egyletek iránt új törvényes határozatokat”⁴ rendelt el. Tulajdonképpen ez a pátens tekinthető az egyletek működését érintő első átfogó rendelkezésnek. A november 26-án kelt császári nyílt parancs célja az volt, hogy „különösen a közérdekre közelebbi befolyást gyakorló egyleteknek az állami igazgatóságéhoz viszonya tekintetében kellő módon szabályoztassanak.”⁵

adásánál azon feltételeket kijelölni, melyek alatt az ilyes alakításnak történnie kell.” (16.§)⁶ A kormányhatóságoknak jogot biztosított az egylet ügykezelésének ellenőrzésére, esetleg biztosok kiküldésére.

Már az 1860-as években, de különösen az 1867-es kiegyezést követően új lendületet vesz az egyletalapítás. A törvényhozás az 1868. évi, a nemzetiségi egyenjogúság tárgyában kelt törvényben (XLIV./1868 t.c. 26 §-a) kimondja, hogy „jogában áll bármely nemzetiségű honpolgárnak éppen úgy, mint községeknek, egyházaknak, a nyelv, művészet, tudomány, gazdaság, ipar és kereskedelem előmozdítására szolgáló más intézetek felállítása végett is az állam törvény-

A pátens az egyesületek működését a politikai bizalmatlanság szellemében rendezte. Eszerint olyan egyleteknek az alapítása tilos volt, amelyeknek a feladatköre a törvényhozás, vagy a közigazgatás körébe eső célokra vonatkozott. A pátens külön engedélyt kívánt az egyesületalakítás előmunkálataihoz is. Sőt a „hatóságoknak jogában áll, az egyletek alakítása végett előleges engedelem meg-

szabta felügyelete alatt társulatokba vagy egyletekbe összeállni.”⁷

A hatalom-elválasztás jegyében a következő évben napvilágot lát egy másik törvény is. Az 1869. évi IV. tc.11.§-a szerint „bíró nem lehet tagja valamilyen politikai vagy munkás egyletnek, illetőleg gyülekezetnek, nem vehet részt azok gyűléseiben, nem folyhat be sem közvetlenül azok működéseibe...”⁸ Ezt a későbbiekben

¹ Magyar Jogi Lexikon (1900): III. kötet 125. p.

² U. o.: 125. p.

³ Gyáni (1991): 145. p.

⁴ Magyar állam- és jogtörténet forrásai (1998): 365. p.

⁵ U.o.: 365. p.

⁶ U.o.: 367. p.

⁷ Magyar Törvénytár (1896): 493. p.

⁸ U.o.: 6. p.

az ügyészség tagjaira (1871), majd a bírósági hivatalnokokra (1891) is kiterjesztették.

Ferenc József az 1869-1872. évi országgyűlést megnyitó trónbeszédében többek között a következők hangzottak el: „Szentoly halaszthatatlan tennő az egyesületi és gyülekezési jog rendezése is, hogy az alkotmányosságának ezen egyik alapjoga a törvények oltalma alá és korlátai közé helyeztessék, s hogy a kormány felügyeleti jogának és kötelességének a határvonala szabatosan meg legyen állapítva.”⁹

A kiegyezéssel általában a belügyminisztérium (szakegyesületeknél a szakminisztérium) lett az egyesület főhatósága. Az 1860-as évek végén tanúi lehetünk az egyesületi szabadság és a politikum konfrontálódásának is. A '60-as évek elején jelentek meg a honvédegyetek, '48-as körök, melyek a Béccsel szembehelyezkedő politika szervezett formációi voltak, amelyeket az önkényuralom politikai okokból kezdetben tolerált, de a kiegyezés sikeres lebonyolítása érdekében ezeket 1867-ben rendeleti úton feloszlatták. Ez az „intermezzo” jelezte, hogy semmiféle szabadságjog, még az egyesülési szabadság sem állhat a közjogi stabilitás útjában. A kormány minden olyan szervezkedés ellen retorziókat léptetett életbe, ahol szerinte politikai tevékenység gyanúja merült fel.

A dualizmus korának végéig, sőt egészen 1919. szeptember 30-ig élő egyesületi jog első és alapvető forrásai az 1394/1873. évi Szapáry Gyula-féle, és az ezt kibővítő 1508/1875 számú Tisza Kálmán nevéhez fűződő belügyminiszteri rendeletek voltak. Az előbbi kimondta, hogy az egyesülési jog szabad, ezzel megerősítve az 1868. évi nemzetiségi egyenjogúsítás tárgyában foglaltakat. Ez először deklarálta, hogy a belügyminiszter saját feladatának tekinti az egyesületek alapszabályszerű működésének biztosítását.

Minden egyesület azonban – ahogy azt az 1875-ös rendelet előírja – megalakulása előtt köteles alapsza-

bályi tervezetét illetékes törvényhatósága útján láttamozás végett a királyi kormányhoz felterjeszteni. Ha er-

re a tervezetre „40 nap alatt határozat nem hozatott vagy észrevétel nem tétetett,”¹⁰ az egyesület a működését meg is kezdheti, de csak akkor, ha a kormány részéről az alapszabályokat törvényes bemutatási záradékkal ellátták.

A belügyminisztérium és a végrehajtó szervek egyoldalúan változtatható, nem le-

szabályozott engedélyezési rendszere honosodott meg ezekkel a belügyminiszteri rendeletekkel. Az egyesület nyilvántartásáról a 773/1874 B.M. sz. rendelet szólt. Ez a törvényhatóságok központjában és a kerületi hatóságoknál egy egyesületi könyv vezetését rendelte el, összeírásról az 1394/1873 B.M. sz. rendelet intézkedett. Eszerint a változásokról félévenként kimutatás terjesztendő fel.

A gyakorlatban a fent említett „láttamozási rendszer” egyidejűleg az egyesület szabályozásának – korlátozásának – kikapuit is jelentette. Ugyanis különbség volt az egyesület létrejötte tekintetében a magánjog és a közjog szabályai között. Az 1875. évi belügyminiszteri rendelet értelmében, ha az alapszabályokat bemutatásuktól számított 40 napon belül nem láttamozzák, az egyesület ideiglenesen megkezdheti működését. Az egyesület magánjogi személyiségét attól számították, hogy valamely nyilvános jegyzékbe, egyesületi könyvbe bejegyezték, illetve létrejött már a megalakításának elhatározásával és az alapszabályok megalakításával.

A közjogi jogalanyisághoz ezen kívül az alapszabályoknak az egyesület célkitűzése szerint illetékes miniszter láttamozására is szükség volt. Amikor tehát a politikai céllal megalakulni kívánt egyesületet a főhatóság nem engedélyezte, azok a

működésüket a többszöri kérelem benyújtásával folytonossá tudták tenni. Az egyesület legális működésének feltétele természetesen alapszabályainak belügyminiszteri láttamozásától függött, de ezzel a módszerrel féllegálisan tovább élhettek.

A századfordulón már nemcsak a munkás- és nemzetiségi egyesületekre nézve szigorodik az egyleti eljárás, hanem más típusú egyesületi formák is áldozatául esnek a megjelenő törvényi devolúciónak. Az 18705/1901 V.a. sz. belügyminiszteri rendelet a jótékonyági, betegsegélyező, leánykiházásítási egyesületeket rendszeres vizsgálatok alá rendelte, valamint azoknak az egyesületeknek az esetében, amelyek biztosítási ügyletekkel foglalkoznak, az önkormányzatokat arra utasítja, hogy azokat szétvetkezetté alakítsa. A 120499/1903.III.a.B.M. sz. körrendelet a temetkezési, és betegsegélyező egyesületek működésének a számvevőségen keresztüli vizsgálatát rendeli el, majd a 96945/1903 P.M. sz. rendelet a temetkezési és betegsegélyezési egyesületek esetében járt el hasonló módon.

Az első világháború előestéjén további megszorító rendelkezések látnak napvilágot. Ezeket azonban már a „hadigazdálkodás” szelleme szülte. A kivételes hatalomról szóló 1912. évi LXIII. t.c. 9.§-a ezt a szabadságjogot is az ország egész területén általánosan megnyirbálta. Eszerint „a minisztérium oly törvényhatóság területén, ahol az állam szempontjából szükséges:

... a dualizmus kori egyesületi élet viszonylagos szabadsága a magyar társadalom polgáriasságának mértékét nagymértékben növelte, de a megkésetté válásból fakadó torzulások tovább éltek a magyar társadalomban.

1. új egyesületeknek vagy fiókegyesületeknek alakítását megtilthatja,
2. a már meglévő egyesületek vagy fiókegyesületek gyűlését ellenőriztetheti, működését korlátozhatja vagy felfüggesztheti.”¹¹ (9. §)

Továbbá a törvény ezen cikkelye a rendőrhatalom ellenőrzést is elrendelhetők mondja ki, ha felmerül a gyanú, hogy az egyesület működése államellenes irányt vesz, vagy saját alapszabályaikba ütközik. A gyanú beigazolódása esetén a gyűlések betilthatók, vagy feloszlathatók. Az 1914. évi 5481. M.E. sz. rende-

⁹ Képviselőházi Irományok (1869): I. 2. p.

¹⁰ Magyarországi Rendeletek Tára (1898): 246. p.

¹¹ Magyar Törvénytar (1912): 699. p.

let 1. §-a, és az 1914. évi 5735. M.E. sz. rendelet 6. §-a a gyülekezési jogot korlátozta. Pontosabban egyesületek és fiókegyesületek alakítását tiltotta meg.

Ezeket a „befagyasztó” rendelkezéseket – mintegy a korszak lezárásaképpen is – majd az 1918. évi 4070. M.E. sz. rendelet, valamint az 1919. évi III. néptörvény törli el.

A dualizmus kori egyleteket érintő, átfogó egyleti törvény hiánya azt jelzi, hogy az állam a vele szemben álló és az állami főhatóság hatalmát korlátozó korporációkra nem fektetett nagy hangsúlyt. Az egyleti szabályozásban mutatkozó, a korszak végére megerősödő represszív tendenciák a rendszer eleve adott strukturális megreviségét igazolják. Az az önkorlátozás, amely alapvető feltétele a „civil társadalom” kibontakozásának, már nem működik a századfordulón. Ezeket az intézkedéseket elsősorban a „civil társadalom” depolitizálásának, az „alulról” jövő delegitimáló

törekvések megnyirbálásának igénye szülte.

Azonban ez mégsem vált az egyesület alakítási hajlandóság gátjává. Azok az egyletek, ahol a végrehajtó hatalom részéről fel sem merült a politikai töltet, továbbra is szabadon, korlátozások nélkül működhetek („filantróp” egyletek). Viszont azok az egyletek, amelyeknek látens célja a politikai szervezkedés volt, és ezt az állami végrehajtó hatalom érzékelte is, akarva-akaratlanul is a rendszer foglyaivá váltak azáltal, hogy a fennálló politikai status quo kereteit fessegették. A korlátozó rendeletek elsősorban ezek ellenében születtek. A hatalomnak ezt az ambivalens hozzáállását jól példázza Szokolay István mérlege az egyletekről: „A társulatok és egyletek a nyilvános közélet ébrentartására és fejlesztésére oly fontos tényezők, amelyek míg egyrészt a közéletnek, sőt magának az államnak is a fejlődését hathatósan előmozdíthatják, ha azok célirányo-

san működnek, addig másrészt a közéletre és az államra felette veszélyessé válhatnak, ha azok működésének mozgató rugója a visszaélés.”¹²

Szladits Károly gondolata, miszerint „az egyesületek az állam testének szöveteiként jelentkeznek, a melyek ezen állami test sejtgyedeit közös funkcióra bírják”¹³ örökérvényű lehet. Sajnos ennek a civil kurázsinak a teljesebb kibontakozását, a dualizmus kori állami refeudalizáció részben korlátozta. Ettől függetlenül a dualizmus kori egyleti élet viszonylagos szabadsága a magyar társadalom polgárisultságának mértékét nagymértékben növelte, de a megkésztettségéből fakadó torzulások tovább éltek a magyar társadalomban.

Sebestény István

Civitalis Egyesület – elnök
e-mail: Istvan.Sebesteny@ksh.hu

Felhasznált irodalom:

Gyáni Gábor (1991): „Civil társadalom” kontra liberális állam a XIX. század végén. In: Századvég 1. szám. *Képviselőházi Irományok* (1869). Pest, I. kötet.

Kocsy Ferenc (2001): *Egyletekre vonatkozó szabályok Magyarországon*. (kézirat)

A magyar állam- és jogtörténet forrásai (1998). Szerk.: Mezey Barna. Osiris Kiadó, Budapest.

Magyar Jogi Lexikon (1900). Szerk.: Dr. Márkus Dezső, Budapest.

Szladits Károly (1903): *Az egyesületi jogról, tekintettel a polgári törvénykönyv tervezetére*. In: Magyar Jogászegyleti Értekezések. Budapest, 26. kötet, 2. füzet.

Szokolay István (1904): *Az egyesületekre és társaskörökre vonatkozó jogszabályok*. Budapest.

Magyar Törvénytár és a Magyarországi Rendeletek Tára törvényei és rendeletei

A civil szervezetek magyarországi működésének jogi kereteiről

1. A nonprofit jogi szabályozás elméleti kérdései

A civil szervezetek, nonprofit szektor szervezetei létezésének elméleti alapjait a szakirodalomban szokás az egyesülési jog emberi-állampolgári jogából levezetni. Egyetértve természetesen ezzel, mint egyik lehetséges megközelítési móddal, szeretnénk felvázolni emellé egy másik, egy ellenkező irányból közelítő koncepciót.

E másik elmélet lényege az állam tevékenységének demokratizálódása, társadalmi erőforrásainak bővülése. Eszerint nem csupán az egyének egyesülési joga és vagyonukkal, munkaerőjükkel, szabadidejükkel történő rendelkezési joga intézményesült gyakorlatáról van szó a civil szektor fejlődésekor, hanem arról is, hogy az államnak szüksége van közfeladatai egyre magasabb színvonalon történő ellátásához a társadalmi erőforrások-

ra. Megteremti tehát azokat a kapcsolódási pontokat, érdekeltségeket, együttműködési mechanizmusokat, munkamegosztásokat, amelyekkel e plusz erőforrásokat be tudja vonni. S természetesen nem felejtve azt a szervezetszociológiai és politológiai összefüggést, hogy a civil szektor az állam lehetséges vetélytárs csoportja, lehetségesnek látjuk mégis az állami tevékenység hatékonyságának fokozását a közfeladatok megvalósítását

¹² Szokolay (1904): 3. p.

¹³ Szladits (1903): 99. p.

segítő társadalmi erőforrások optimálisabb felhasználása útján.

Demokráciában és jogállamban anakronisztikus ma már az állam és a nonprofit szféra szembenállásában gondolkodni. Ennek megfelelően paradigmaváltásra van szükség a jogi szabályozásban is: *az állami ellenőrzöttség újabb és újabb, részletesnél is részletesebb szabályozása helyett az állami és önkormányzati közfeladatok ellátásába történő civil erőforrások bevonásának folyamatait, feltételeit és eljárási szabályait kell megalkotni.* A jelenlegi jogi szabályozás azt a döntést nem érinti, hogy mikor, hol és kit vonnak be, milyen közfeladat ellátásába; viszont részletesen leírja, hogy az ilyen feladatot ellátó civil szervezetnek hogyan kell működnie, elszámolnia, milyen okiratok és milyen nyilvánosság illetve más ellenőrzöttség mellett. *Nem a civil erőforrások állami bevonásának, felhasználásának folyamatát szabályozzák tehát (annak érdekében, hogy normatív rendben mind többeknek legyen lehetőségük tevékenységükkel segíteni a közfeladatok ellátását), hanem az informálisan létrejött kapcsolatok technikai lebonyolítását és pénzügyi ellenőrzöttségét. Nem a tartalmat generálja a jog, s tenné ezzel lehetővé minél több civil szervezet közhasznú tevékenységét, hanem a formát és a kereteket szabályozza, amellyel társadalmi szinten az ellenőrzöttség tényéből következő bizalmat ugyan erősíti, viszont azt a kevés létrejött állami-civil együttműködést alaposan megnehezíti.*

A nonprofit jogi szabályozás filozófiai váltásának lényegét talán az mutatja be leginkább, hogy a bevett állami szabályozás irányából közelített – „Ahol a magánszektor véget ér, ott kezdődik az állam” – helyébe „Ahol az állam véget ér, ott kezdődik a magánszektor” állítás kerüljön. Nem az a lényegi kérdés ugyanis, hogy az állami jogi szabályozás hol húzza meg a magánszektor határait (mert ott kezdődik az állam), hanem az, hogy a jogi szabályozásnak az állami tevékenységet kell behatárolnia, korlátoznia, s tartalommal megtölte-

nie, mert ott kezdődik a magánszektor. Az állami önszabályozás az, ami a magánszektor (s benne a nonprofit szektor) határait megszabja. Finom filozófiai különbözőség ez, de nagyon fontos. Kifejezi azt a paradigmaváltást, amely a jog szabályozási tárgykörében végbemegy: az államon kívüli alanyokra vonatkozó szabályok helyébe egyre több területen az állami szervek eljárási szabályai és ezen eljárások tartalmi követelményei kerülnek. A nonprofit szektorra vonatkoztatva ez azt jelenti, hogy például a közhasznú szervezetekre vonatkozó szabályozás egyre kisebb részben tartalmaz majd magára a szervezetre előírásokat, s egyre nagyobb részben arra az állami, önkormányzati szerve, amely erőforrásokat szeretne bevonnai közfeladatai ellátásához a nonprofit szektorból. *Az állami tevékenység jogi szabályozása fogja felszabadító módon ösztönözni a civil-állam együttműködéseket. S nem fordítva, ahogyan javarészt ma van.* (A mai jogszabályaink a köz-

hasznú szervezetre írnak elő újabb és újabb adminisztrációs és működési szabályokat, miközben az állam és önkormányzat eljárási szintje teljesen szabályozatlan a civil szervezetekkel együttműködés tartalmi és eljárási normát tekintve.)

A joggal, jogalkotással és jogalkalmazással kapcsolatos legnagyobb filozófiai probléma tehát az, hogy *ma még a törvény elsősorban nem azt mondja meg, hogy a civil szervezetek mit várhatnak el az államtól, hanem azt, hogy az állam mit vár*

el a civil szervezetektől. Az állam-civil viszonyban tehát sok és részletes jogi szabály szól a civil szervezetek kötelezettségeiről, ám kevesebb és általános jogi szabály rendelkezik az állami, önkormányzati szervek kötelezettségeiről a civilekkel szemben.

Az állammal való viszony újrafogalmazásának vagyunk tanúi. A rendszerváltás időszakának erős autonómia-tendenciáit követően az ezredfordulóra a nonprofit szektor és a politikai hatalom, illetve a civil szervezetek és az állami költségvetési intézmények erőteljes közeledését, ve-

gyülését, újabb és újabb függőségekbe keveredését tapasztaljuk. A folyamat a politika, az állami intézményrendszer oldaláról aktív, a civil szektor oldaláról követő, tűrő, alkalmazkodó jellegű. A politikai hatalom magához fűzi, lekötötte és eszközül használja a nonprofit szervezeteket, az állami költségvetés intézményei pedig – mint a trójai falóba a harcosok – bújtatják bele tevékenységeiket a civil szervezeti formákba. Közben tehát mindennél nagyobb szükség lenne az állam-civil együttműködés kereteit, tartalmát és eljárási szabályait rögzítő jogi szabályozásra, aggódó szemünket azokra a jogi lehetőségekre kellett fordítani, amelyek megengedték – s egyfajta társadalmiasítási pátosszal meg is idealizálták – az állami szervezetek különböző tevékenységeinek változatlanul politikai és állami hatalmi irányítás mellett, de civil szervezetnek tűnő keretekben való gyakorlását. (Ilyen civil szervezeti keret volt a közhasznú társaság és a közalapítvány, s nagyon hasonlóan működnek a köztestületek is.) Egyszerre kellett tehát kapcsolatokat keresni és építeni az állami szervezetrendszerrel (lehetőleg és minél inkább normatív alapon), ugyanakkor hátrítani kellett a bekebelezés, beolvadás, befolyásépítés, hasonlatossá vagy eszközzé tétel számtalan új jelenségét. Az ezredfordulóra érdekes módon az államháztartási, költségvetési folyamatok „megtisztítása” logikáján vált elsősorban fiskális feladattá az állami-civil szervezeti organizációk felszámolása. Meg is történt: 2006. évtől nem lehet közalapítványt létrehozni, működtetni és tevékenységét bővíteni; 2009. évre pedig meg kell szüntetni minden közhasznú társaságot, vagy át kell alakítani nonprofit gazdasági társasággá.

A civil szervezeteknek az állami és önkormányzati szervekhez való viszonyát az határozza meg, hogy milyen tevékenységi kapcsolat van közöttük. Más a helyzet és mások e viszony jellemzői, ha a civil szervezet állami, önkormányzati közfeladat ellátását veszi át (közreműködik) a költségvetési intézményrendszerrel, más, ha alternatív nonprofit szolgáltatást kínál ugyanerre, más, ha a közfeladatoktól független, vagy azokhoz csak közvetetten kapcsolódó szolgáltatást nyújt, s megint más, ha civil-jogon beleszól, ellenőriz, javasol, véleményt nyilvánít, érdeket érvényesít valamely közfeladathoz tartozó területen. Tipizálva e pozíciókat azt

mondhatjuk, hogy a civil szervezet viszonya az állami és önkormányzati szervekhez attól függ, hogy az állami, önkormányzati feladatellátásba „beépülő” szervezetről beszélünk, vagy az állami, önkormányzati feladatellátás alternatíváját kínáló „konkurens” szervezetről, esetleg állami és önkormányzati szempontból „közömbös” tevékenységeket végző hobbikörökről, illetve az állami, önkormányzati működést vizsgáló, elemző „kritikai” szervezetről. A „beépülő” szervezet pozíciója erős, az együttműködés magas szintű, de a viszonyra az erőteljes függés és a civil alkalmazkodás a jellemző. A „konkurens” szervezet szakmai alapon szerzi támogatóit, s általában helyi-közvetlen szinteken az együttműködés gyenge, viszont a civil autonómia erős. A „közömbös” szervezet ritkán találkozik elutasítással, de kifejezett és rendszeres támogatása is ritka, civil autonómiája valóságos. A „kritikai” szervezetet sehol nem szeretik az állami hierarchiában (sem helyi-közvetlen szinteken, sem szakmai szinteken), viszont a szakmai közvélemény, a nyilvánosság és a politikai ellenzék támogatása egyre kevésbé teszi lehetővé kiiktatását vagy figyelmen kívül hagyását.

A civil szervezetek és az állami, önkormányzati szervek (intézmények) együttműködésének mai helyzetét makrotársadalmi összefüggések is magyarázzák. Ezek sorában az első az állam működésének újbóli kiterjesztő és centralizációs folyamata. A rendszerváltás decentralizációs törekvései, amelyek az állam totális jellegének megváltoztatását tűzték ki politikai célul, egyik megoldásként a lokális feladatelátások arányának jelentős növelését tartották célravezetőnek. E célkitűzéseket azonban a gazdaság, és ezen belül a központi költségvetés elhúzódó válsága és a '90-es évek egymást követő kormányainak újra-etatizáló törekvései miatt nem követte a közpénzek feletti önálló döntési jogok hasonló nagyságú decentralizálása. Ennek következtében a közösségi szolgáltatások kínálata és kereslete közötti egyre növekvő feszültség (mennysiségi és minőségi értelemben egyaránt) elsősorban a helyi hatalom, a települési önkormányzatok problémájává vált. Az ő tulajdonukban lévő ellátó intézmények környezetében jelentek meg legnagyobb számban azok az alternatív és döntő mértékben a nonprofit szektorba sorolt szerveződések, amelyek az előbbiekben

feltett kérdésekre válaszokat próbálnak adni. E funkcionális problémák egyik forrását és részben a megoldást is jelenthetik, ha a nonprofit szervezetek fokozott részvétele előtti akadályokat a jogszabályok és az ösztönzők megfelelő változtatásával lebontjuk.

A második makrotársadalmi összefüggés – amely a civil szervezetek és az állami, önkormányzati szervek viszonyát jellemzi – a társadalom önvédelmi mechanizmusainak fejletlensége, a meglévő eljárások és technikák erőtlensége. Kicsit hasonló a helyzet a munkavállalói jogvédelemhez: vannak igénybe vehető jogorvoslati és közvetítő eljárások a jogszabályokban, azonban a munkáltató – munkavállaló jogviszonyban szinte megbocsájtathatlan bűnnek számít a helyi közvélekedések szerint a munkaügyi jogvita kapukon kívül vitele, a bírósági perindítás. A „beperele a munkahelyét” stigma legalább olyan erős, mintha „elárulta”, „megalázta”, „hátba támadta”, „saját fészkébe csinált” volna. Pedig csupán annyi történt, ami minden jogállamban természetes: a jogkereső állampolgár odafordult ahhoz az intézményhez, amely pontosan erre rendeltetett: az igazságszolgáltatáshoz. A jogvédelem, jogérvényesítés attitűdje Magyarországon még gyengébb az alázat, hűség, megértés, belátás attitűdjénél. A civil szféra még mindig nem volt képes kialakítani, megerősíteni azokat az intézményeket, amelyek a társadalom önvédelmét biztosíthatnák, illetve, amelyek megfelelő segítséget jelentenének a demokratikus deficit csökkentésében.

2. A nonprofit szektor

A civil társadalom, a nem-kormányzati szervek és a nonprofit szektor elméleti fogalmi megközelítéseiből kirajzolódik az a társadalmi forrás, amelyet Magyarországon a „civil”, „nonprofit szféra”, „harmadik szektor” megnevezés alatt értünk.

A társadalmakat három erő mozgatja: a profit, az állam és az öntevékenység. Ezer szállal kötődnek egy-

máshoz, át- és átszövik a másik megjelenési formáit, de működésük filozófiai alapjait tekintve három jól elkülöníthető erőforrás mozgatja meghatározó módon világunkat. Az üzleti világban a megszereshető profit, az állami hatalom területén az ellátandó

közfeladat, a társadalmi öntevékenységben pedig az adott eredmény iránti kielégítetlen közösségi szükséglet. Nonprofit szektor alatt tehát azokat a társadalmi öntevékenységet folytató szervezeteket és önszerveződésekert értjük, amelyek működését nem a megszereshető profit és nem az állami közfeladat ellátása mozgatja, hanem a valamely közösségi szükségletet megjelenítő társadalmi öntevékenység. E meghatározást legmarkánsabban a különböző elhatárolá-

sokkal tudjuk érzékletesebbé tenni. A nonprofit szektornak tehát nem részei:

- a forprofit szervezetek, függetlenül attól, hogy ki az alapítójuk vagy tulajdonosuk (például az önkormányzati feladatellátásra szervezett cég, az állami pénzügy, esetleg az egyesület vagy alapítvány társas vállalkozása);
- az állami nonprofit szervezetek és intézmények (például a közalapítvány, a köztisztviselő, a költségvetési szerv vagy az állami, önkormányzati feladatellátásra szervezett közhasznú társaság);
- a nem közösségi szükségletet kielégítő társadalmi öntevékenység megnyilvánulási formái (például a köztisztviselők vagy a települési önkormányzatok, amelyek kifejezetten állami közfeladatok ellátására jönnek létre; vagy a direkt módon egyéni szükségleteket kielégítő öntevékenységi formák: a saját erős lakásépítés szervezése, a karrierépítéshez szükséges öntevékenység, a párválasztáshoz egyéni aktivitás);
- a politikai pártok, amelyek a politikai hatalom megragadásáért és gyakorlásáért, a politikai hatalomban részvételért működnek;
- az egyházak, amelyek történelmi intézményesültségüknél, a hívektől fennálló autonómiájuknál és nemzetközi jellegüknél fogva nem

tekinthetők a civil társadalom demokratikus és független szervezeteinek.

A nonprofit szektor részeinek tekintjük viszont mindazokat a társadalmi önszerveződéseket, amelyek az önálló jogi személyiséghez szükséges szervezethez és bírósági nyilvántartásba vételhez nem érték el, de megfelelnek a fentebb írt tartalmi követelményeknek: közösségi szükséglet kielégítésére társadalmi öntevékenység szerveződött, s mindezt nem a szétszatható profit s nem is az állami funkciók gyakorlása indukálja. A civil szektor vizsgálata szempontjából közömbös, hogy a szervezet céljai vagy a tevékenység maga mennyire közhasznú (társadalmi szintű-e vagy csak csoportot, esetleg konkrét egyéneket érintő), mennyire vág egybe az állam, illetve a helyi hatalom szándékaival és közfeladatok ellátására irányuló működésével. Az is közömbös a civil szektorba tartozás szempontjából, hogy tagokkal, önkéntesekkel vagy munkaszervezetekkel (s ezek bármilyen kombinációjában) valósítják meg céljaikat, illetve, hogy forrást felélő módon, önfenntartóan vagy a bevételekből akár újabb társadalmi öntevékenységekre fordítható nyereséggel működnek-e. Ezek ugyanis mind-mind részletkérdések csupán az elméleti szintű elhatárolások meghatározó szempontjaihoz képest.

3. A nonprofit jogalkotás stratégiai irányai

A rendszerváltást követő első jogalkotási hullámban (1989-1991) kialakultak a civil szervezetek alapvető státuszjogi szabályai: Alkotmánymódosítás, Egyesülési törvény, Ptk-módosítás alapítványi szabályozása, bírósági nyilvántartásba vétel.

A második jogalkotási szakaszban (1992-1999) a civil szervezetek működésének és tevékenységének jogi szabályozása fejlődött: SZJA 1%, közhasznúsági törvény, kht., közalapítvány, közcélú adományozás adókedvezményei.

A harmadik jogalkotási periódust (2000-2006) a támogatási rendszer finomítása, fejlődése jellemezte: Nemzeti Civil Alapprogram, közérdekű önkéntes tevékenységről szóló törvény, kht. és közalapítvány leválasztása a civil szektorról, kormányzati civil stratégia.

A negyedik jogalkotási periódus (2007-től kezdődően) érezhető módon az állam-civil kapcsolatok átláthatóvá tételére, tisztítására és ellenőrizhetőségére irányul: közpénzügyi törvény összeférhetlenségi szabályai, költségvetési törvény direkt civil szervezeti támogatásainak csökkenése, államháztartási jogszabályok további korlátozásai a minisztériumi és önkormányzati civil támogatásokat illetően, nonprofit gazdasági társaság szektorsemleges szabályozása.

Véleményem szerint a jogalkotásnak a 2009-2010. években az állami és önkormányzati közfeladat-ellátásában történő civil részvételt elősegítő jogszabályok meghozatalára kell(ene) koncentrálnia. Az európai uniós források és lehetőségek felhasználásához, de ettől függetlenül is a helyi társadalmakban és a szakmai döntéshozatalban a civil részvétel elvének kiteljesítése nemcsak közpolitikai prioritás, hanem a szakmapolitikai döntések hatékonyságának kérdése is! Civil részvétel nélkül – a jogalkotástól a jogalkalmazáson át a jogérvényesülés ellenőrzéséig és monitoringjáig – a jogi szabályozás nem tud eredményesen reagálni a valóság különböző folyamataira! Szükséges ezért a jogi szabá-

lyozás fejlesztése például a következő állami-civil együttműködési területeken:

- a) a civil szervezetek közfeladat-ellátásban történő közreműködésének jogi feltétel biztosítása (meghirdetési, nyilvánossági, értesítési, versenyeztetési, pályáztatási jogi szabályok kialakítása);
- b) a közbeszerzési törvény és az államháztartási törvény civil specialitásainak megteremtése;
- c) a közpénzügyi törvény módosítása, amely lehetővé teszi az ún. co-management elosztási struktúrák életben maradását (Praktikusan ezt úgy kellene megtenni, hogy egyben ösztönözze az ebbe a körbe tartozó elosztási rendszereket – NKA-NCA-GYIA, Közalapítványi kuratóriumok, önkormányzati alapok elosztó testületei, stb. – abban, hogy saját döntési mechanizmusokat egyre inkább a pályázatok, programok bírálatának irányába vigyék el a pályázók bármilyen szempontú szubjektív alapú megítélése és rangsorolása helyett);
- d) a közszolgáltatások reális minőségbiztosítási rendszereinek kiépítése, amely alapján lehetségessé válik az eddig uralkodó költségvetési intézmény-finanszírozás helyett vagy mellett a feladat-finanszírozási technikák alkalmazása. A feladat-finanszírozási rendszerben ugyanis lehetségessé válik a közfeladat ellátásába olcsóbb, hatékonyabb, jobb minőségű civil szereplőket akár csak részben is bevonni a(z) (ön)kormányzati intézmény fenntartása helyett vagy mellett. Magának a közszolgáltató intézménynek is könnyebb feladat-finanszírozás esetén a források variábilis felhasználásával szolgáltatásainak kínálatát, minőségét, eredményességét javítani.

Dr. Bíró Endre

jogász, Budapest
e-mail: drbiro@arboc.hu

Civil részvétel nélkül – a jogalkotástól a jogalkalmazáson át a jogérvényesülés ellenőrzéséig és monitoringjáig – a jogi szabályozás nem tud eredményesen reagálni a valóság különböző folyamataira!

A civil szervezetek pénzügyi műveleteinek szabályozási buktatói

A civil szféra gazdálkodása, céljai elérése, feladatai teljesítése, fennmaradása érdekében pénzügyi-anyagi gazdálkodásra kényszerül. Bár a civil szféra inkább emberközpontú, mint pénzközpontú, mégis a karitativitás alapja is anyagi. Igénybe veszi a pénz- és munkaerőpiac ajánlásait, részese az adás-vétel piaci körforgásnak, tehát az általános társadalmi „szerződés-kötés”-ben, hol eladó, hol, mint vevő szerepel. Az állammal és a vállalkozói szférával való kooperációban a civil szféra jogilag biztosított önálló jövedelem-szerző tevékenységet folytat, helyenként helyettesíti azok tevékenységét, átvesz értéktermelő feladatokat, sőt gazdasági versenyhelyzetbe kerülhet velük. A versenyhelyzetben leggyakrabban a harmadik szektor szervezetei kerülnek ki győztesen, mert önzetlen, önkéntes, nagy energia befektetéssel, alacsonyabb áron tudják nyújtani ugyanazt a szolgáltatást, mint az állam vagy az üzleti szektor, mivel költségeket takarítanak meg, nincs nagyon költséges bürokratikus vezetése, önkénteseket foglalkoztat, kihasználja és értékesíti az állampolgári tudást, hasznosítja a tapasztalt, munkaképes nyugdíjasok, háziasszonyok – máskülönben „elfekvő” – tudását. Így a civil szférában könnyebben csökkenthetőek a költségek és növelhető a hatékonyság.

Az új polgári társadalmi szervezete kialakulásának folyamatában jelenleg legdinamikusabb a szervezetek és az alapítványok mozgalma, mivel részese annak a történelmi feladatnak, amely fokozatosan leépítheti az állam túltengő szerepét a társadalom irányításába, a decentralizáció tárgyává és eszközévé, de nem utolsósorban, az önrendelkezés iskolájává válhat. Éppen ezért az alapítványok, szervezetek működési és pénzügyi tevékenység menedzselésének ismerete nélkül, a pénzügyi-anyagi források feltárása és bevonása nélkül, pályázási módszerek ismerete nélkül, az alapítványok létrehozásával, mechanizmusával kapcsolatos szabályozás és a szponzorizálás törvényének ismerete nélkül, az alapítványok mozgalma és egyáltalán a civil társadalom fejlődése helyben topogna.

Éppen ezért, társadalmi szervezeteink, érdekvédelmi szervezeteink haszthatatlan feladatai közé kell sorolják az alapítványok létrehozásának tudatos, program szerinti ösztönzését, tréningek szervezését a „hogyan vezessünk be egy alapítványt?”, „hová pályázzunk?”, „hogyan pályázzunk?”, „hogyan menedzseljük gazdaságilag egy alapítványt?”, „hogyan vezessük az alapítvány pénzügyi nyilvántartását?”, „hogyan gazdálkodjunk egy civil szervezet anyagi-pénzügyi készleteivel?” stb.

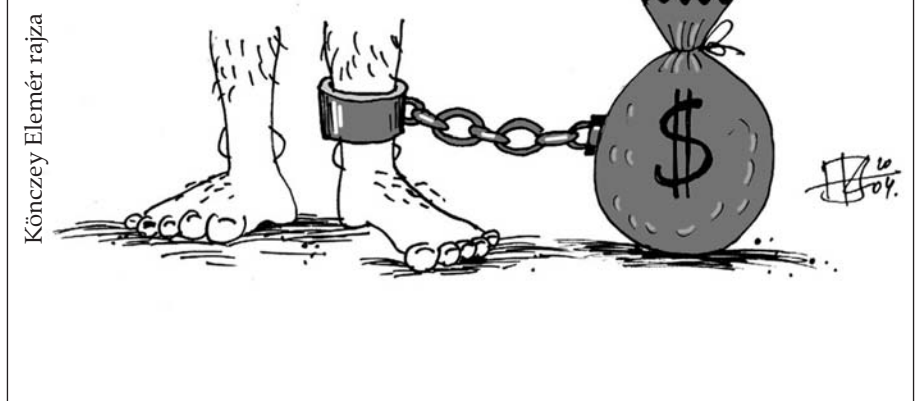
Romániában a nonprofit szerveződések gazdálkodási és pénzügyi területének szabályozása nem kimondottan civilszféra jellegű. Bár jogilag önkéntesen alakul meg és alkotja készleteit, saját anyagi és pénzügyi alapokból gazdálkodhat, és cseleke-

zelési stb.), amelyek minden gazdálkodásra, pénzkezelésre érvényesek és kötelezőek. Mínderre törvényes szabályozás létezik.

Ezeknek a törvényes kötelezettségeknek a be nem tartása veszélyeztetheti egyenesen magát az illető civil szervezetnek a létét is. Ezért tartjuk fontosnak, hogy az alábbiakban a leglényegesebb pénzügyi szabályozásokban rejlő buktatókra figyelmeztessük az érdekelteket.

A civil szféra intézményei működésének pénzügyi szabályozóit minden gazdasági megbízottnak vagy vállalkozó ügyvezetőnek, a szakmai és erkölcsi felelősségtudat jegyében, kötelezően ismernie és alkalmaznia kell. Sűrített formában a legfontosabb szabályozás kategóriájú ismeretek az alábbi kötelezettségek köré csoportosíthatók.

Szöveg nélkül

detei felett döntéshozói joggal rendelkezik, mégis általában pontosan ugyanannak és ugyanolyan szigorú szabályozási rendszernek van alávetve, mint éppen az állami kötelekhez tartozó gazdálkodó vagy költségvetési szereplő vagy magánvállalkozó. Aláveti magát olyan pénzügyi kötelezettségeknek (számvetési nyilvántartás, mérlegkészítés, adatok és iratok nyilvántartói, adófizetés, munkaadói, pénzkezelési, támogatásokkal járó, biztosítási, vám- és valutake-

Az előírt **számvetési nyilvántartás kötelezettsége** nem vitás, bíróságon bejegyzett minden civil szervezet köteles törvény(ek)ben megszabott számvetési nyilvántartást vezetni. Az 1991/82-es számú Törvény (az utólagos módosításokat is figyelembe véve) minden jogi személyiség számára előírja a kötelező számvetési nyilvántartást. A Pénzügyminisztérium minden egyes gazdasági terület számára kettős könyvelést és sajátos számlakeret használatát írja elő, így a civil

szféra számára is, tehát az 1924/21-es törvény és a 2000/26-os kormányrendelet szerint bíróságilag bejegyzett nonprofit intézmények és társadalmi szervezetek számviteli nyilvántartásukban a civil szférára sajátos számlakeretet kötelesek használni. A számviteli nyilvántartás román nyelven és román pénznemben történik. Valutában végrehajtott pénzügyi műveletek számvitelét lejben is és valutában is kötelesek vezetni. A számviteli nyilvántartásnak permanensen és az illető jogi személyiségre megkülönböztetve tükröznie kell az állóalapokat, más anyagi értékeket, ügyfeleket, szállítókat, a működés folyamatában keletkezett költségfelét és a bevételeket, jellegük szerint. Minden pénzügyi műveletet kötelezően igazoló irat kíséri, amely a könyvelési tételek tárgya. Ezek az igazoló iratok a személyes felelősség terhe alatt, a felelős személytől láttatva és jóváhagyva kerülhetnek a könyvelési nyilvántartásba.

A 2007/259-es sz. törvény (2007/506-os sz. H. K.) megváltoztatja és kibővíti az 1991/82-es sz. könyvviteli törvényt. Az új változások a kereskedelmi társaságokat, intézményeket arra kötelezik, hogy külön könyvviteli szakosztályokat működtessenek. Ha ezek nem léteznek, akkor kötelesek szerződést kötni olyan természetes vagy jogi személyekkel, akik tagjai a Romániai Könyvvizsgálók és Mérlegképes Könyvelők Szaktestületének. A fentiekért való felelősség a szervezet vezetőjét illeti. A nonprofit jellegű tevékenységgel foglalkozó jogi személyek új

könyvviteli szabályozását a Gazdasági és Pénzügyminisztérium 2007/1969-es számú rendelete hagyja jóvá (2007/846-os számú H.K.), amely külön fejezetben előírja a fent jelzett kötelezettségeket, melyek a kereskedelmi társaságokra és intézményekre vonatkoznak. Itt jegyezzük meg, hogy a gazdasági, kereskedelmi tevékenységet folytató civil szervezetekre is vonatkozik a kasszagép használatának kötelezettsége.

A civil szervezetek évi mérlegké-

szítési kötelezettsége szankció terhe mellett elháríthatatlan. A civil szféra jogilag bejegyzett intézményei, szervezetei kötelesek évente az illetékes megyei pénzügyi igazgatóságához benyújtani a pénzügyi tevékenységüket és vagyonállagukat tükröző számviteli mérleget. A határidőt a Pénzügyminisztérium évente határozza meg. A mérleg elkészítéséhez kötelező a szakminisztériumi űrlapok használata. Más helyiségekben vagy megyékben működő jogi személyiséggel nem rendelkező fiók-alegységek számára tilos saját mérleget a pénzügyi hatóságokhoz eljuttatni, mivel az évi pénzügyi tevékenységüket és vagyonállagukat tükröző adatokat az anyaintézet vagy szervezet mérlege kell tartalmazza. A fiókok saját mérlegének letétele csupán akkor érvényes, amennyiben, mint fiókot a helyi bíróságnál bejegyezték, adószámmal és saját bankszámlával rendelkeznek. Bár 2007-ig a fiókszervezetek

a megalakulás során kérés alapján egyszerűsített könyvelést vezethettek, és nem kellett letenniük a pénzügyi hatóságoknál mérleget, 2008-tól viszont ez a lehetőség, tehát az egyszerűsített könyvelés megszűnt, és a cégekhez hasonló kettős könyvelést kell vezetni és mérleget kell letenni.

A mérleg kötelezően kell tartalmazza a leltári tárgyak és állóalapok értékét is. Jelenleg az 1800 lejnél kisebb áron beszerzett tárgyat leltári tárgyként kell kezelni. Az ennél nagyobb áron beszerzett tárgyak az állóalapok kategóriájához tartoznak, és mint beruházás kerülnek a számvitelbe. A

már régebben 1800 lej alatt vásárolt és állóalapként kezelt tárgyak továbbra is mint állóalapok maradnak a pénzügyi nyilvántartásban. Bár a nonprofit intézmények és szervezetek állóalapjaira nem kötelező azok újraértékelése, mégis ajánlatos, mivel az eredeti árán tartani vagyonszámlálás, lopás vagy bármely kártalanítás esetében anyagi veszteséget okozhat a szervezetnek, mert nincs reális értéke. A 2007/103-as sz. sürgősségi kormányrendelet (2007/689-es sz. H.

K.) 2010-ig állóeszközeik felértékelésére kötelezi a közintézményeket. 2008. január 1-től kezdődően legalább 3 évente egyszer újra kell értékelni az állóeszközöket, a hivatalos inflációs ráta alapján. Azokat az állóeszközöket, amelyek csak mennyiségileg vannak nyilvántartva a technikai és operatív nyilvántartásban, kötelezően értéküket illetően is nyilvántartásba kell venni, legkésőbb 2010 végéig. A felértékelést hiteles értékelő szakértő kell végezze és az állóeszközöket a mérleg elkészítésének dátumára kell szakemberek által felértékeltetni. Vállalkozási státuszban működő, és jogilag bejegyzett egységekre kötelező a felértékelés. A civil szervezetek állóalapjainak esetleges felértékelése ugyanezzel a módszerrel történik.

A letett mérleget utólag nem lehet módosítani, az esetleges hibát csak a következő évben, a hiba felfedezése alkalmából kell módosítani. A valutakészlet a december 31-i BNR-árfolyam szerint lejben kerül a mérlegbe.

Az adatok- és iratok nyilvántartásának kötelezettsége is hasonló a kereskedelmi társaságok és közintézmények ilyen irányú kötelezettségeihez.

Az 1996/16. számú törvény minden jogi személy számára kötelezővé teszi saját irattár létrehozását, valamint az iratok és pénzügyi dokumentumok megőrzésének módozatait, amelyre a törvény előírásai szerint az illető intézmény saját belső szabályzatot készít. Ezt a szabályzatot elküldi az Országos Levéltárnak, feltüntetve külön a különleges történelmi vagy művelődéstörténeti értékeket hordozó iratokat.

Az 1996/15-ös számú kormányrendelet minden jogi személy számára előírja azt a kötelezettséget, hogy minden számviteli iratot, pénzügyi dokumentumot a nonprofit szervezet vagy intézmény is a bejegyzett székhelyen kell tartson. Ugyanakkor kötelezi a pénzügyi műveletekhez használt olyan űrlapok, nyomtatványok sorszámosítását és nyilvántartását, mint a számlafüzetek, nyugtatóbök, anyagok vagy értékek átadását-átvételét igazoló iratok. Ennek a nyilvántartásnak a vezetésére új űrlapot ír elő a kormányrendelet, amelyen fel kell tüntetni külön lapon a nyomtatvány elnevezését, sorszámmát stb.

A nonprofit szervezetek számára a mérleg elkészítéséhez, a tiszta pénzügyi forgalom könyvelése mellett más belső nyilvántartást is köte-

lező fenntartani, mint: a leltári tárgyak mozgásának nyilvántartása, tagdíjakból származó jövedelem, ajándékok, a szponzorok juttatásai, pénzalapok kamatai, befektetésből származó osztalék valamint a kereskedelemről származó jövedelmek. A nonprofit szerveződések kereskedelmi tevékenységből is tehetnek szert jövedelemre, amennyiben a státútum ilyen tevékenységet is magába foglal, de az adókötelezettségek miatt ezekre teljesen különálló nyilvántartást köteles vezetni.

Itt soroljuk fel azokat a regisztráltak és dokumentumokat, amelyek használatának elhanyagolása komoly pénzügyi bírságot von maga után: egységes ellenőrzési könyv (registru unic de control); naplófőkönyv (registru jurnal); leltári könyv (registru inventar); profitadó-nyilvántartási könyv (registru de evidență fiscală, csak kereskedelmi tevékenységet folytató civil szervezetek számára); pénztárkönyv (registru de casă); az alkalmazottak elektronikus nyilvántartásának naplója (registru electronic de evidență a salariaților); nyugtatómb (chitanțier).

Fennáll az **adófizetés kötelezettsége**, amennyiben a civil szervezet munkaerőt alkalmaz, vagy gazdasági, kereskedelmi tevékenységgel is foglalkozik. A bíróságon bejegyzett nonprofit szerveződéseknek melléktevékenységként nyereség alá eső jövedelme is lehet, más jogi vagy természetes személy számára nyújtott szolgáltatások révén. Ilyen lehet tárgyak, ingatlanok, eszközök, raktárak, lakrészek, épületek bérbeadása, kiadványokból származó jövedelem, saját műhelyek szolgáltatása és mások. Az Adótörvénykönyv (2003/571-es törvény) 15. cikkelyének értelmében a gazdasági tevékenységet is folytató civil szervezetek profitadó mentességet élveznek, ha gazdasági jövedelmük nem haladja meg a 15 ezer eurót és a nonprofit tevékenységből származó jövedelem 10%-át. Csak az ezen felüli gazdasági jövedelemnek megfelelő nyereség után kell 16%-os adót befizetni az állami költségvetésbe. A megfelelő adó kiszámításának érdekében a gazdálkodó az illető szolgáltatásról különálló nyilvántartást köteles vezetni, a ráfordított költségeket hivatalosan elfogadott iratokkal kell bizonyítani, és pontos költség- és ár kalkulációval kell ellátni. A nyereségadót évente, a következő év február 15-ig, adóbevallási űrlap kitöltésével be kell nyújtani az adóhivatalnak, és ugyanaddig befizetni.

Amennyiben egy nonprofit intézmény nyereségadó alá eső jövedelme meghaladja a 35 ezer eurót, akkor köteles a szolgáltatási számláinak kibocsátásakor 19%-os hozzáadott értékadót (TVÁ-t) számítani, és azt havonta 100 ezer euró éves forgalom felett, vagy évharmadonként 100 ezer euró éves forgalom alatt, az adóhivatalnak bejelenteni és befizetni.

A nonprofit szervezetek más adók és illetékek kifizetésére is kötelesek, mint: ingatlanadó, gépkocsiadó, közterületre elhelyezett plakátok, hirdetésmények, reklámok illetménye, rendezvények (sorszámozott) belépőjegyeire kulturális adó, stb.

A civil szervezetek (társaságok, alapítványok, társadalmi szervezetek, szakszervezetek, egyesületek) az Adótörvénykönyv (2003/571-es törvény) értelmében adómentességet élveznek a tagdíjakra, adományokra, szponzoroktól származó összegekre és a saját pénzügyi alapokból származó kamatra, amennyiben ezeket saját céljainak teljesítésére használják.

Talán itt tisztázandó, hogy a nonprofit szerveződések is lehetnek nyereségcélú vállalkozásnak teljes-, rész- vagy társtulajdonosai, ha ezt a státútumuk külön feltüntetve tartalmazzák. Amennyiben a vállalkozási részesedésre befizetett tőkerészesedés nem kereskedelmi jellegű, hanem saját tevékenység eredménye, akkor az intézménynek járó osztalék adómentes, ha azt a bírósági bejegyzésben megjelölt céljainak teljesítésére használja. Amennyiben a vállalkozásba befizetett tőkerészesedés kereskedelmi tevékenységből származik, az osztalék után nyereségadót kell fizetni. A jövedelmet hozó tevékenységekkel kapcsolatos költségeket külön analitikus számlán kell nyilvántartani.

Az egyesületek és alapítványok működését illetően a 2006/830-as sz., az Országos Fiskális Igazgatóság rendelete (megtalálható a 2006/872-es sz. Hivatalos Közlönyben) tartalmazza a 2000/26-os sz. kormányrendelet alkalmazására vonatkozó módszertani normákat, amelyek ismeretében és korrekt alkalmazása esetén, elhá-

ríthatóak azok be nem tartása miatti pénzügyi szankciók.

A civil szervezetekre éppen olyan **munkaadói kötelezettségek** hárulnak, mint bármely vállalkozásra vagy állami intézményre, tekintettel arra, hogy a civil szféra szerveződéseinek jogukban áll alkalmazottakkal dolgozni. Az 1995/83-as számú törvény szerint az alkalmazottakkal kö-

telezően szerződést kell kötni. Ezek a munkaszerződések két félek lehetnek: (1) állandó munkahelyet folyamatosan betöltő személlyel megkötött szerződés, mely lehet teljes, vagy részmunkaidős; (2) a nem állandó jellegű feladatok elvégzésére megkötött szerződés, amelyet civil szerződésnek is nevezünk. Az első kategória betölthető természetes alkalmazással, másodállásban vagy nyugdíjasokkal. Ebben a helyzetben az alkalmazott személyek után az illető jogi személy köteles a jövedelemadó, társadalombiztosítási ille-

ték, az egészségügyi-biztosítási illeték és munkanélküli alapok képzésére befizetendő illeték. A civil szervezetek ezeket az illetékeket félévenként fizetik. A természetes alkalmazottak munkakönyvvel kell rendelkezzenek, amelyet a munkakamarnál helyeznek el.

Civil szerződések esetén kötelező a társadalombiztosítási illeték és jövedelemadó befizetése. A második esetben a szerződésben megállapított díj nem haladhatja meg a hasonló munkát végző állandó alkalmazottak bérét. A civil szerződések alapján kifizetett bérek után az adó táblázatban megjelölt fizetési adót kötelesek a civil szervezetek befizetni az adóhivatalnak, mert az állandó alkalmazottakra vonatkozó járulékok befizetési kötelezettsége ezekre nem vonatkozik.

Nem adómentesek: a szakvéleményadók díjazása, szerzői jogért kifizetett összegek, a lapok, kiadványok külső munkatársainak díjazása, szakmai versenyek keretében adott díjak, valamint a szociális segélyek, amennyiben a juttatás nem külön szociális segélyezésre szánt alapsza-

Nem adómentesek: a szakvéleményadók díjazása, szerzői jogért kifizetett összegek, a lapok, kiadványok külső munkatársainak díjazása, szakmai versenyek keretében adott díjak, valamint a szociális segélyek, amennyiben a juttatás nem külön szociális segélyezésre szánt alapszabályzat előírásai alapján létrehozott alapból származik.

bályzat előírásai alapján létrehozott alapból származik.

A 2005/403-as sz. törvény (2006/16-os sz. H.K.) megváltoztatja és kibővíti az 1999/130-as sz., az alkalmazottak védelmére szánt törvényt. Az új törvény szerint a változásokban való megegyezés után 5 napon belül le kell közölni a területi munkaügyi igazgatóságokhoz minden munkaszerződési változást. A területi munkaügyi hivataltól le kell közölni a bruttó fizetésalapra számított 0,75%-ot vagy 0,25%-ot, amelyet a következő hónap 25-ig kell átutalni. Szintén a következő hó 25-ig kell leadni a területi munkaügyi igazgatóságokhoz az azelőtti hónapra szóló bérjegyzékeket.

A 2007/72-es sz. törvény (2007/217-es sz. H. K.) a kedvezményeket tartalmazza a tanulók és egyetemi hallgatók alkalmazása esetében. Úgyszintén ajánlatos kihasználni a végzős tanulók és egyetemisták alkalmazásával járó kedvezményt, mely a 2008/76-os törvény 80-as szakasza egy éves állami szubvencióként ír elő.

A pénzkezelési kötelezettségek elsősorban a bankügyletekre és a pénztárügyletek fegyelmére vonatkozik. A civil szervezeteknek jogukban áll egy vagy több banknál számlát nyitni. Külföldi bankszámla is nyitható, amennyiben azt az illető szervezet a Nemzeti Banknál bejelenti. Úgyszintén bankszámla nyitható azokban a városokban, ahol fiók vagy kirendeltség van. Fiók vagy kirendeltség megnyitására a státútumot módosító törvényszéki határozat szükséges.

A pénztárnapló vezetésével kapcsolatban szabályozás, mint bármely gazdálkodónál, a pénzügyi műveletek naprakész nyilvántartására kötelez. A pénztárból az egy napi összkészpénz kifizetések összege nem haladhatja meg az 10 000 lejt, azonban egy jogi személynek 5000 lejnél nagyobb kifizetéseket csakis banki átutalás útján lehet eszközölni.

Ott, ahol a személyi feltételek megengedek, a civil szféra menedzselésében is alapvető kérdésnek tekinthető a működtetésben szereplő személyek hatásköreinek tekintetében elválasztani a pénz- és anyagkezelési tevékenységet a számvitel vezetésétől, a pénz és anyagkezelést a kifizetések és bankátutalások jóváhagyásától, és mindezeket a belső pénzügyi ellenőrzést vagy a cenzori tevékenységet. A módosított 2000/26-os kormányerejű rendelet szerint a cenzori minőség létrehozása és működtetése

törvényes kötelezettség, sőt amennyiben egy szervezet tagságának száma meghaladja a 100-at, kötelező egy három tagú cenzori bizottság létrehozása, amelyben legkevesebb egy akkreditált könyvelői szakértő kell legyen.

Tekintettel arra, hogy az 1994/32-es törvény értelmében bármely közhasznú nonprofit jogi személy élvezheti a gazdasági szereplők szponzorizálását, kulturális, oktatási, művészeti, egészségügyi, szociális, környezetvédelmi, tudományos és más filantropikus tevékenységét, a **támogatásokkal járó kötelezettségek** különleges figyelmet igényelnek a szervezet működtetői részéről. Az Adótörvénykönyv (2003/571-es törvény) értelmében a kereskedelmi társaságok profitadójukból leírhatják a civil szervezeteknek nyújtott támogatást, de ez az összeg nem haladhatja meg az évi forgalmuk 3 ezrelékét és profitadójuk 20%-át. Ugyanez a kormányrendelet bevezeti a mecénás minőséget is, mely szerint ugyanebben az arányban természetes személyek is támogathatók kulturális, művészeti, egészségügyi és tudományos tevékenységért. Az állami költségvetés forrásából működő egységeknek nincs joguk a szponzorizálásra, tehát a helyhatóságoknak csak saját tevékenységükhöz kapcsolódó programokat támogathatnak. Az állam is támogathat civil szervezeteket a költségvetési keretből, elsősorban azokat, amelyek elnyerték a közhasznú minősítést, és megfelelnek a 2000/26-os kormányrendelet által előírt feltételrendszernek. Ezek a szervezetek kötelesek évi mérlegüket közzétenni. A szponzorizálásból származó összegekre vagy anyagi javakra a szponzor vagy mecénás és a haszonélvező szerződést köteles kötni, amelyben feltüntetik a támogatás tárgyát, az értékét, terminusokat és kötelezettségeket, és kötelesek feltüntetni a saját számviteli nyilvántartásban.

A 2003/571-es számú adóügyi törvény (2004/138-as sz. Hivatalos Közlöny.) 84. cikkelyének 2. bekezdése nagyobb forráslehetőséget biztosít a civil szervezetek számára,

mely a tagság illetve a szimpatizánusok hozzájárulásán alapszik. E törvényt kihasználva bármely adóköteles személy hozzájárulhat valamely civil szervezet évi tevékenységének megvalósításához, ugyanis a törvény alapján minden személy saját maga rendelkezhet az évi jövedelemadójának 2%-áról, melyet a nonprofit szervezetek támogatására fordíthat. Az összeg kiszámítása, levonása és átutalása az illetékes pénzügyi szerv kötelessége. Az adórendszerben történő változások miatt az alkalmazottak nem kötelesek bevallani a fizetésből, díjazásból származó jövedelmüket. Két típusú űrlap van, a 230-as, mely azokra a személyekre vonatkozik, akik jövedelme csak alkalmazotti fizetésből származik, és a 200-as, melyet azoknak kell kitölteniük, akiknek a fizetés mellett más jövedelmi forrásuk is van (szerzői jogdíj, bérbeadás, mezőgazdasági tevékenység stb.). Mit tehet az adózó személy annak érdekében, hogy támogassa

Az Adótörvénykönyv (2003/571-es törvény) értelmében a kereskedelmi társaságok profitadójukból leírhatják a civil szervezeteknek nyújtott támogatást, de ez az összeg nem haladhatja meg az évi forgalmuk 3 ezrelékét és profitadójuk 20%-át.

valamely civil szervezet tevékenységét? Kitölti a számára megfelelő nyomtatványt, mely bármelyik adóhivatalban, illetve az e-mailcímen keresztül igényelhető. Ma már a civil szervezetek munkájához tartozik a szimpatizálók felkeresése és bevonása ebbe a támogatási rendszerbe, különben hasznavehetetlen lesz ez a támogatási mód. A bevallás határideje általában a következő év május 15-e.

A biztosítási kötelezettségek elhanyagolása pénzügyi kihágásnak tekinthető, de nagyobb anyagi károk esetén büntetőjogi eljárást is vonhat maga után. Az 1996/18-as számú, az értékek, javak, létesítmények őrzetéről szóló törvény kötelez minden hivatalosan bejegyzett gazdálkodót, tehát a nonprofit jellegű gazdálkodót is, hogy megszervezze és biztosítsa a tulajdonukban vagy akár használatukban lévő vagyontárgyak biztosítását. Az illető jogi személy vezetőjére vagy vezetőire hárul a felelősség, hogy a közbiztonsági hatóságokkal együttműködve határozzák meg a konkrét módozatot, mely szerint a szükséges biztonság elérhető. Ahol nem lehetséges vagy gazdaságos a csendőrség, polgárőrség, szakvállal-

kozók vagy saját őrség igénybevétele, kötelező felszerelni a létesítményt megfelelő zárral, megfelelő védelmet biztosító kerítést emelni, fény- és riasztó vagy más biztonsági berendezést szerelni. Abban az esetben, ha ezek elmulasztása akár felelőtlen kezelése okán az illető egységet kár éri, a teljes felelősség ezek vezetőire hárul. Hasonlóan adminisztratív szankció alá esik, vagy büntetőjogi eljárás követhet az olyan alapeszközöket ért károk, amelyek számára a törvény kötelező biztosítást ír elő.

A **valutakezelési és vámkötelezettségek** sajátos felelősségeket róznak a civil szervezetek menedzselőire. Mivel Romániában a nonprofit jellegű, hivatalosan bejegyzett gazdál-

kodók is nyithatnak szabadon kiválasztott bankban valutaszámlát, a valuta-befizetés erre a számlára vagy külföldi átutalás, vagy a valuta eredetét igazoló befizetés formájában történhet. A valutaszámláról készpénzben valutát felvenni vagy átutalni romániai jogi vagy természetes személy számára tilos. Egyetlen kivétel csupán a külföldi kiszállási költségek valuta készpénzbeli kifizetése, de lehet a külföldi útra küldöttek számára valutát igényelni a saját valutaszámla terhére. Külföldi vásárlások lebonyolítására szerződés alapján lehetséges valutát átutalni.

A pénzmosás és terrorizmus törvénye előírásainak a be nem tartása már több civil szervezetnek okozott

komoly károkat, mint olyan, amelynek be nem tartása nagy pénzügyi kihatásnak minősülő vétség. A 2008/53-as sz. sürgősségi kormányrendelet (2008/333-as sz. H. K.) megváltoztatja és kibővíti a pénzmosás és a terrorista akciók finanszírozásának elkerülésére vonatkozó 2002/656-os sz. törvényt.

Imecs Veronka

könyvelő, Kolozsvár

Somai József

ERMACISZA – Kuratóriumi tag
e-mail: malortime@cluj.astral.ro

A romániai civil szféra főbb forráslehetőségei

A romániai társadalmi átalakulások egyik legizgalmasabb területe a civil szféra, különösen a szociális szféra kiépítése, hisz mindkettő új, és ezeken a területeken hiányoznak a bevált gyakorlatok. Éppen ezért sok alkotó lehetőség van, és mindez kihívást is jelent.

A '90-es évek után újralakuló szervezetek tevékenységi területük szerint a leggyakrabban kulturális, szociális, nevelési, szórakoztatási vagy sportjellegűek voltak. A szektor másik összetevőjét a gazdasági, közösségfejlesztő, érdekképviseleti, jogvédelmi szervezetek képezték. Kevésbé működtek egészségvédelemmel foglalkozó szervezetek. A kelet-európai országokban az egészségügyi rendszer reformja még nem teljes, és az egészségügyi intézmények jó része az állam által működtetett.

A civil szervezetek rendelkezésére álló erőforrások közül a **humán erőforrás** a legértékesebb, és egyben potenciálisan a leghatékonyabb is. A *humán erőforrás gazdálkodással* kapcsolatos ismeretek nagymértékben játszanak szerepet egy szervezet eredményességének növelésében. Ezek hiánya negatív befolyással van nemcsak a célok elérésére és megvalósítására, de a szakmai színvonalra is, ami hosszú távon a szervezet megszűnését is eredményezheti. Éppen ezért kiemelkedő fontosságú annak tudatosítása, hogy a *munkaerővel és fejlesztésével kapcsol-*

atos kérdések a non-profit szervezetek központi kérdései. Minden szervezetnek fel kell vállalnia a humán erőforrás fejlesztésével kapcsolatos feladatokat, hiszen csak ezáltal tudja teljesíteni hosszú távú céljait.

A civil szervezetek egyik fő kihívása tehát a saját szakembereinek gyors és hatékony önképzése, önfejlesztése. Ez azért is lényeges, mert rövid a felkészülésre fordítható idő, és meglehetősen alacsony a jelenlegi felkészültségi szint. Erre főként az utóbbi években megjelent források kihasználásának az alacsony szintje mutat rá, ezek kiaknázásánál ugyanis rendkívül fontos az alapos szakmai felkészültség. Biztató lehet számunkra, hogy Romániában is egyre több regionális, helyi és nemzetközi konferenciáról, szakemberképzésről, és hasonló jellegű rendezvényről hallunk e téren.

Valamennyi nonprofit szervezet és szakértő számára a leggyakoribb és legnehezebb kérdés: hogyan lehet *stabil finanszírozási forrást* biztosítani. Mivel az állami szféra társadalmi szerepe egyre csökken, míg a nonprofit szervezetek egyre növe-

kednek számban, méretben és tevékenységük sokrétűségének tekintetében egyaránt, ezért egyre sürgetőbbé vált az a probléma, hogyan lehetne stabilan finanszírozni és fenntartani a nonprofit-kezdeményezéseket.

Az **állami támogatás** nagyon kis részét teszi ki a szervezetek bevételeinek. Csak kevés állami szerv kínál közvetlen finanszírozási lehetőséget,

szubvenciót vagy vissza nem térítendő támogatást, és az állami források csak kis számú szervezet számára elérhetők. Romániában a civil szervezetek a tevékenységeikhez szükséges anyagi források legnagyobb részét az alaptervékenységükből származó bevételekből, továbbá különböző **pályázatok** útján elnyert összegekből, illetve – amennyiben van ilyen – **gazdálkodási tevékenységből** teremtik elő. A civil szervezetek bevételeinek jelentős

... a munkaerővel és fejlesztésével kapcsolatos kérdések a nonprofit szervezetek központi kérdései. Minden szervezetnek fel kell vállalnia a humán erőforrás fejlesztésével kapcsolatos feladatokat, hiszen csak ezáltal tudja teljesíteni hosszú távú céljait.

része külföldi pályázatokból származik, alig létezik önfenntartó gazdasági tevékenységre példa a romániai civil szférában.

A civil szervezetek együttműködésén alapuló kezdeményezésként dol-

gozták ki, és fogadták el 2003-ban azt a törvénytervezetet, amely rendkívül fontos a romániai civil társadalom számára, hiszen először teremti meg a civil szervezetek közvetlen – a személyi jövedelemadó meghatározott százalékanak átirányításával történő finanszírozási lehetőségét. 2004-ben a jövedelemadó 1%-ának valamely civil szervezet támogatására fordíthatóságát lehetővé tevő előírás végül 2%-os formában került be az új Pénzügyi Törvénykönyvbe. Az első alkalmazási évben a Román Pénzügyminisztérium kimutatása szerint az adófizető polgárok összesen 4 112 508 új román lejt (RON), azaz 1 128 291 eurót irányítottak át ezen az úton különféle civil szervezetek számláira. Talán nem érdektelen információ, hogy a legnagyobb összegeket Bukarest fővárosán kívül (848 813 RON) erdélyi és bánági megyékben (Kolozs: 531 824 RON; Maros: 446 732 RON; Hargita: 200 155 RON, Temes: 195 588 RON) gyűjtötték össze.

A 2006-os évre 2007-ben az adófizető polgárok országos szinten már 25 533 218 lejt, azaz 7 100 000 eurót irányítottak a civil szervezeteknek, pedig még mindig csak a jogosultak 15%-a élt a támogatási joggal.¹

Kétségtelen, hogy nem elhanyagolható jelentősége volt a civil szféra szempontjából a fent említett törvény bevezetésének. Egy újabb olyan eszköz került ezzel a harmadik szektor kezébe, amely számottevő lehetőségeket rejt magában. Azonban e lehetőségek kihasználása érdekében feltétlenül szükséges a megfelelő felkészültségű szakemberek jelenléte a szociális szférában is, akik tudják, hogy hogyan lehet a fent említett szabályok felhasználása által stabilizálni a szervezetek helyzetét. Ennek alapja elsősorban az intézményekben elvégzendő feladatok ellátásához szükséges munkavállalói létszám – mennyiségi és minőségi – biztosítása.

Romániában a civil szervezetek bevételeinek másik jelentős forrásai a **magánadományok** – egyéni és főleg különböző szponzoroktól származó adományok. A szervezetek számára a cégektől szerezhető szponzorálás poten-

ciálisan az egyik legnagyobb anyagi forrás.

A szponzor – a mecénás újkori megfelelője – adománya fejében neve nyilvánosság előtt történő népszerűsítését kapja cseréértékként. A **szponzorizáció** az üzleti kapcsolat egyik formája, mely révén a vállalkozó non-profit tevékenységet támogat (általában) neve propagálása fejében.

A világban a gazdasági szféra, a vállalkozók adakozási motivációi a következők:

- a befektetési stratégia egyik formája lehet abban a közösségben, ahol a nyereségük termelődik;
- fontosnak tartják, hogy visszaadjanak valamit oda, ahol a nyereségük termelődik;
- fokozzák a jelenlétüket;
- javítják a közösségi kapcsolataikat;
- javítják a közvéleményben róluk kialakított képet;
- *csökkentsék az adóalapjukat!*

Miért alacsony a vállalkozók adakozásának aránya Romániában?

- Mert az adományozás kultúrája hazánkban még viszonylag új érték;
- mert nagyon későn jelent meg ennek a jogi kerete;
- mert nincs lehetőségük rá, hogy ellenőrizzék az adomány felhasználását;
- mert nem engedi meg a gazdasági helyzetük;
- mert saját érdekeik előbbre valók a közérdekénél.

A vállalkozók számára a civil szervezetek támogatását két jogszabály írja elő: a 32. számú 1994-ben megjelent szponzorálási törvény, illetve a 2004-től érvényes Pénzügyi Törvénykönyv profitadó számítására vonatkozó fejezete. Ezen előírások szerint a vállalkozók minden esetben szponzorszerződés alapján az éves ár-

bevétel 0,3 ezrelékéig, illetve a profitadó 20%-ig (mindkét feltétel kötelező) támogathatnak civil szervezeteket. A támogatás összege hozzáadódik az adóalaphoz, de a fizetendő profitadó nagysága ezzel az összeggel csökkenthető. Első olvasatra talán bonyolultnak tűnik a vállalkozónak, de egysze-

rűben fogalmazva: ha elég nagy a forgalom és a fizetendő profitadó, akkor mindenképp érdemes „áldozni” a közért, mert a vállalkozásnak igazából a szponzorizált összeg 16%-a növeli a kiadását (profitadót), de maga a teljes összeg visszatartható az államnak befizetendő profitadóból, és ez kerülhet az adományozottnak.

A vállalatok pénzügyi megszilárdulása maga után vonja a vállalatok társadalmi felelősségvállalásának erősödését is. A nyugati társadalmakban a vállalkozások számára ez egyre fontosabb, és egyre jobban előtérbe kerül.

A vállalatok társadalmi felelősségvállalásának eszközei közé tartozik a vállalatirányítási kódexek megalkotása és elfogadása a vállalatok által, valamint az éves pénzügyi jelentés mellett a fenntarthatósági vagy környezeti beszámoló elkészítése. A felelősségvállalás egyik alapkövetelménye az átláthatóság, melynek első lépése a vállalatirányítási kódex megalkotása, ennek nyilvánosságra hozatala, valamint a környezeti beszámoló elkészítése, mely bemutatja, hogy a vállalatnak milyen mértékben sikerült betartania a vállalatirányítási kódexben foglaltakat, és, hogy a társadalmi célú programjai milyen hatással voltak a társadalomra.

A romániai vállalatok nagy része nem készít környezeti (szociális) beszámolót, ez derült ki a Corporate Social Responsibility (CSR) kapcsán Romániában elvégzett *Átláthatóság és hitelesség a vállalatok társadalmi felelősségvállalásában*² kutatásból. A vizsgálat feltárja, hogy a legtöbb cégnek, ha egyáltalán hallott a CSR fogalmáról, a társadalmi felelősségvállalás fogalma kimerül a szociális, környezeti célokra történő adományozásban, támogatásban.

A civil szervezeteknek és a vállalatoknak szükségük van egymásra, közös érdekük és társadalmi felelősségük az együttműködés irányába kell terelje őket! A működésbeli különbségből és a két szektor kölcsönös ismeretségének alacsony szintjéből adódóan nehezen épül ki a bizalom, kevés a sikeres, mindkét felet elégedettség-elöltő együttműködés.

Kaján Júlia

könyvvizsgáló
e-mail: julia.kajan@szovata.ro

¹ Forrás: www.doilasuta.ro

² A CSR kutatása elérhető a Supliment special *Transparentă și credibilitate în practicile de responsabilitate socială corporatistă* revista 22, Nr. 11 (888), 13-19 Martie, 2007, pp. 2-3.

A 2%-os törvény – csurran vagy cseppen?

A 2%-os törvény lehetővé teszi a magánszemélyek számára, hogy éves jövedelemadójuk 2%-át egy nonprofit szervezetnek ajánlják fel. Számos közép-európai volt kommunista országban létezik hasonló törvény és ennek köszönhetően e módszer az „átmeneti filantrópia” elnevezést kapta.

A 2%-os törvény számokban

Romániában ezt az adótörvénykönyvbe foglalt törvényt 3 éve alkalmazzák, és eddig több mint 13 millió eurót hozott a nonprofit szektornak. 2005-ben a szerény 1,2 millió eurós kezdet után az összeg látványosan a négyszeresére nőtt 2006-ban, nevezetesen 5,2 millió euróra, majd 7,5 millióra 2007-ben. Hasonló növekedéseket jegyeztek fel az adófizetők számában is, akik úgy döntöttek, hogy kihasználják ezt a határozatot:

2005	2006	2007
145 084	568 735	845 929

Az alkalmazás első éveiben azok a megyék voltak „élenjárók”, ahol nagyobb számú a magyar lakosság (Hargita, Kovászna, Maros). Ez valamelyest magától értetődő két szemszögből is: Magyarországon ennek a rendeletnek 10 éves történelme van, és ezekben a megyékben aránylag nagy számban léteznek aktív és ismert nemkormányzati szervezetek, melyek élve a törvény adta lehetőséggel, adománygyűjtési kampányt szerveztek.

Az alkalmazás második és harmadik évében a törvény adta lehetőség kihasználásának köszönhetően sokkal több megyében jegyeztek százaléknövekedést:

Alkalmazás	2005	2006	2007
Megyék >20%	0	6	21
Megyék 10-19%	3	22	19
Megyék 5-9%	2	12	0
Megyék <5%	36	1	1

Bukarest egy speciális eset: a jó gazdasági helyzet és a szervezetek nagy száma ellenére az alkalmazási százalék az adófizetők körében egyike a legalacsonyabbaknak: mindössze 5% az alkalmazás harmadik évében! Összehasonlításképpen: ugyanabban az évben, 2007-ben Călărași megyében az adófizetők 10%-a élt ezzel a lehetőséggel, míg Hargita megyében a 33%-a.

Sajnos csak spekulálni tudunk az indokokat illetően, melyek ilyen helyzetet teremtettek: a város méretének köszönhetően hiányzik a közösségi szellem, az ottani életmód miatt a szociális tevékenység kevésbé számít prioritásnak, a szervezetek kampányai kevésbé észrevehetőek egy nagyobb városban, ahol egyszerre több tíz, akár több száz különböző típusú kampányt folytatnak.

Az átirányított összegek átlaga ebben a 3 évben 8-9 euró között van. Annak ellenére, hogy az átlagjövedelem jelentősen megnőtt ezekben az években, ez a növekedés nem tükröződik az átirányított átlagösszegekben, egyfelől az adó csökkenése miatt (az egységes adózási kulcsra való áttérés), másfelől pedig a törvény adta lehetőséggel élők számának a növekedése miatt, ami a lehetőséggel élők átlagjövedelmének a csökkenéséhez vezetett a statisztikákban.

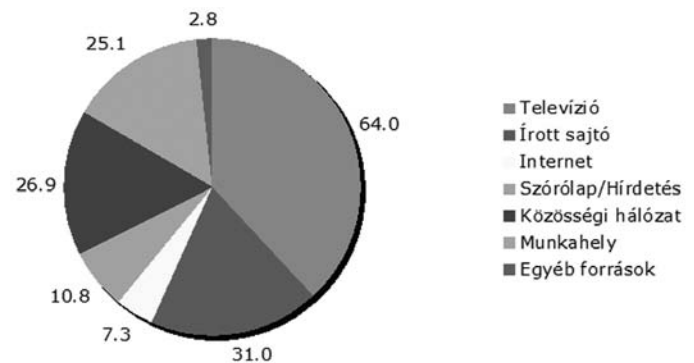
A 2006-ban és 2007-ben részben Kolozsvár szintjén, részben országos szinten, a reprezentatív mintákon végzett felmérések rámutattak a sikeres kampány néhány jellemzőjére.

A 2%-os lehetőséget kihasználók fő indokai:

Indok	Válaszolók %
Nem kerül pénzbe	41
Ne az állam kapja	33.0
Kollégák végzik az átirányítást	15.0
Az alkalmazó biztatására	13.0
A szervezet kérésére	14.0
A család biztatására	4.0
Támogatják az ügyet	27.0

Észrevehető, hogy az első indokok egyike negatív, nevezetesen az a felfogás, hogy az állam nem megfelelő ügyintéző. Az indokok egy második csoportja a munkahelyi kölcsönhatásokra utal, részben a kollégák, részben az alkalmazó által, és csupán harmadsorban a szervezetek fáradásaira és az ügygel való azonosulásra.

A 2%-os határozat információs forrásai:

Megfigyelhető, hogy a sajtó foglalja el a legfontosabb helyet, ezt követik a személyes vagy szakmai közösségek hálózatában meglévő kölcsönhatások. Az internet egyelőre minimális szerepet tölt be, akárcsak az egyéb információs eszközök.

Egy gyakran előforduló kérdés azokra a tevékenységi területekre utal, amelyek a legnagyobb támogatást élvezik e lehetőség révén. Az egészségügy és a szociális szolgáltatások a kedvelt területek élén állnak, ezeket követi az oktatás, a kultúra és a művészet. A vallás, a jótékony-ság és az önkéntesség kevésbé fontos szerepet töltenek be, a környezetvédelem és az emberi jogok pedig csaknem elhanyagolhatók.

A nemkormányzati szervezetek 2%-os kampányainak következtetése:

- az országos kampányoknak csak akkor van hatásuk, ha nagymértékben használják fel a médiát;
- hatékony kampányok bonyolíthatók le a társadalmi hálózatok felhasználásával;
- az alkalmazók/munkahely fontos belépési pontok, és

- ezek hatására születnek meg az átirányítási döntések;
- az információs anyagok minimális szerepet játszanak a tájékoztatási folyamatban és a 2%-os határozat mellett való döntéshozásban;
- az egészségügyi és szociális szolgáltatások területén működő aktív szervezetek számára nagy előnyt jelent az emocionális megközelítés.

A 2%-os törvény problémái

Annak ellenére, hogy a 2%-os törvény alkalmazásának eddigi eredményei igen biztatóak, ez nem jelenti azt, hogy nincsenek problémák. Ezek több kategóriára oszthatók:

1. Alkalmazási problémák a helyi pénzügyi hivatalok szintjén.
2. Menedzsment és átláthatósági problémák központi szinten.
3. Átláthatósági problémák a nemkormányzati szervezetek esetében.
4. Kampány-menedzselési problémák a nemkormányzati szervezetek esetében.
5. Alkalmazási problémák a munkaadók esetében.

Alkalmazási problémák

a helyi pénzügyi hivatalok szintjén

Annak ellenére, hogy a helyzet sokat javult az alkalmazás első évéhez képest, léteznek még helyzetek, melyekben a pénzügyi hivatalok tisztségviselői nem ismerik eléggé a törvényt, adott esetben olyan kiegészítő dokumentumokat igényelnek, melyeket a törvény nem ír elő.

Menedzsment és átláthatósági problémák központi szinten

A legfőbb problémák egyike az átláthatóság hiánya az olyan források odaítélése esetén, melyek valójában közpénzek. A Pénzügyi Minisztérium eddig még nem adta ki a kedvezményezett szervezetek listáját. Ez egyrészt az átláthatóság alkalmazásának a gyakorlata lehetne, másrészt meg információt szolgáltatna maga a törvény és a nemkormányzati szervezetek finanszírozásában játszott szerepe elemzéséhez.

Átláthatósági problémák

a nemkormányzati szervezetek esetében

A kedvezményezett szervezetek kis erőfeszítéssel maguk is nyújthatnának információkat a befolyt összegekről és azok felhasználási módjáról. Ez megoldható volna a saját honlapjuk, az éves jelentések, a sajtótájékoztatók, a www.doilasuta.ro honlap révén, hogy csak néhányat em-

lítsünk. A szervezetek csupán elenyésző száma teszi meg az erőfeszítést, hogy információt szolgáltatasson.

Kampány-menedzselési problémák a nemkormányzati szervezetek esetében

A kampányolás második és harmadik évében több szervezet maga kezdte el begyűjteni az átirányítási nyomtatványokat és benyújtani azokat a pénzügyi hivatalba.

Az Adótörvénykönyv és az alkalmazási normák előírják, hogy a nyomtatványokat a felajánló (az alkalmazott) kell leadja. Olyan esetekben, amikor a nyomtatvány nincs borítékban, láthatók rajta a személyes adatok (név, lakcím, jövedelem stb.), melyekhez a nemkormányzati szervezet hozzáférhet a felajánló engedélye nélkül. Annak ellenére, hogy e gyakorlat indokai a legtöbb esetben pozitívak (a felajánló támogatása, aki ilyen segítség hiányában talán ki sem használná a lehetőséget, illetve az adatok begyűjtése egy utólagos értesítés érdekében), mégis vitatható az etika és a törvény szempontjából.

Alkalmazási problémák a munkaadók esetében

Különösen az elmúlt két évben számos visszaélést jeleztek olyan munkaadók részéről, akik különböző szervezetek adataival előre kitöltött átirányítási nyomtatványokat adtak alkalmazottaiknak, és nyomást gyakoroltak rájuk, hogy írják alá azokat. Úgy a törvény, mint az erkölcs szempontjából ez a gyakorlat helytelen. A 2%-os törvény adta lehetőség használata és a kedvezményezett szervezet kiválasztása minden felajánló személyes döntése.

Végül, de nem utolsó sorban elmondhatjuk, hogy a 2%-os törvény számos kommunikációs csatornát nyitott meg a civil társadalom szervezetei és a lakosság között, továbbá jelentős forrásokat teremtett a civilek tevékenységére.

A kedvezményezett szervezetek és az adóhatóságok minimális erőfeszítésével megoldhatók a létező problémák, és ezáltal egy olyan időtálló mechanizmus alapját lehetne lefektetni, mely fontos szerepet tölthet be Románia civil társadalmának a támogatásában.

Cătălin Gheorghe

Közösségi Kapcsolatokért Egyesület
– kommunikációs igazgató
e-mail: catalin@arcromania.ro

Fordította: Varga-Klement Silvia Noémi

Koalíció a civil szervezetek támogatási mechanizmusának javításáért

2006 végén a Civil Társadalom Fejlesztéséért Alapítvány (FDSC) kezdeményezést indított a kormány által a civil szervezetek számára nyújtott közvetlen támogatási mechanizmus hatékonyabbá tétele érdekében. Az eljárás a központi hatóságok (minisztériumok, ügynökségek és a minisztériumoknak alárendelt, illetve az általuk irányított hatóságok) támogatási programjának a kivitelezési módját követte nyomon. Partner volt e folyamat megvalósításában a Centrul de Asistență pentru Organizații Neguvernamentale (CENTRAS). A támogatók: a Trust for Civil Society in Central & Eastern Europe (CEE TRUST) és az USAID (a *Romania Civil Society Strengthening Program* keretében, melyet a *World Learning for International Development* vezetett be).

A kezdeti szakaszban, hogy minél világosabb rálátást nyerjenek a helyzetre, a kormányban a civil szervezetek projektjei támogatására fordított direkt támogatások helyzetének az elemzéséről készült egy beszámoló. Ehhez egy összetett módszert alkalmaztak. 2006 október–novemberében kidolgoztak és szétküldtek egy kérdőívet a civil szervezeteknek. Az volt a cél, hogy felmérjék, a civil társadalom aktív szervezetei: milyen mértékben igényelnek támogatást az állami költségvetésből; milyen típusú támogatásban részesültek (támogatás, beszerzések, pályázat); az állami költségvetésből származó támogatás a szervezet teljes költségvetésének mekkora százalékát teszi ki; miként értesülnek az állami költségvetésből származó támogatási lehetőségekről. A kérdőív továbbá felmérte azt is, hogy a civil szervezetek az alkalmazhatóság, következetesség, rugalmasság és átláthatóság szemszögéből miként ítélik meg az állami költségvetésből származó támogatási mechanizmusokat.

Az országos szintű terjesztés érdekében, és, hogy rövid időn belül minél több válasz érkezzen, a kérdőívet elektronikus formában is szétküldték a civil szervezeteknek. A kérdőívet több mint 800 civil szervezetnek továbbították az FDSC adatbázisából. 113 kitöltött kérdőív érkezett

viszsa, a válaszoló szervezetek pedig 12 tevékenységi területet fedtek le.

A 2006. október–december időszakban a kérdőívek szétküldésével párhuzamosan az 544-es közérdekű információkhoz való hozzáférés törvénye értelmében 48 állami hatóságot és intézményt kerestek meg. A megkeresések célja a következő volt: felmérni és beazonosítani azokat az intézményeket, amelyek állami költségvetésből támogatják a civil szervezeteket, a 2003–2006-os időszakban mekkora értékű támogatást nyújtottak, a támogatásban részesült szervezetek neve és az általuk elnyert támogatási összeg. A beérkezett 32 válasz 13 ilyen intézményt azonosított be.

A közintézményektől kapott válaszok kiegészítése érdekében elemzésre kerültek az intézmények honlapján található információk, és más másodlagos források (mint például az intézmények vagy az EU által kiadott jelentések, statisztikák stb.).

A kutatás második szakaszában, mely 2006 decembere és 2007 februárja között valósult meg, interjúk készültek a támogatást nyújtó közhatóságok és a kedvezményezett civil szervezetek képviselőivel.

A közhatóságoknak szánt interjú összeállításához azoknak az információknak a megszerzésére fektette a hangsúlyt, amelyeket sem a közérdekű információk kérésakor, sem az intézmény honlapján nem szerepeltek. Az interjú a megkérdezett intézmény által alkalmazott sajtós támogatási mechanizmus lépéseinek (tervezés, értékelés, kivitelezés) és eljárásainak (monitoring) a leírása köré épült. Négy szemtől szembeni interjú szerveződött.

A civil szervezetek képviselőivel készített interjúk arra szolgáltak, hogy alátámasszák a kérdőívekből kapott mennyiségi adatokat. Ezen kívül az interjúk alatt más témák is fel-

vetődtek, mint például az, hogy a támogatási mechanizmus tervezésébe, továbbá a fejlesztési javaslatok kidolgozásába mennyire vonódtak be a szervezetek. Összesen négy interjú szerveződött ez esetben is.

Az Országos Gyermejjogvédelmi Hatóság (ANPDC) és a Fogyatékosokat Segítő Országos Hatóság (ANPH) által támogatott szervezeteket, szám szerint 8-at, 2007 februárjában egy fókusz-csoportos megbeszélésre hívtak, mely keretében a PIN-ek (*Program de Interes National*) kisserződésében, továbbá a két hatóság által lebonyolított más támogatási programok lebonyolításából adódó esetleges problémákról és ezek orvoslási lehetőségeiről esett szó.

A kutatás előzetes jelentését egy sajtókonferencia keretében mutatták be 2007. május 22-én, a civil szervezetek, hatóságok és a széleskörű közönség figyelmébe ajánlották. A következő periódusban (május–június) három kerekasztal-beszélgetést szerveztek, melyen a civil szervezetek és a központi támogató hatóságok (a szociális, kulturális, környezeti és ifjúsági területekről) vettek részt azzal a céllal, hogy megvitassák az

állami támogatást befolyásoló főbb problémákat. E tanácskozási folyamat nyomán a támogatási szabályozások és eljárások fejlesztésére 10 javaslat fogalmazódott meg. A 10 javaslat a kutatás eredményeinek az elemzésén alapszik, de magában foglalja olykor teljes mértékben a civil szervezetek és a közhatóságok javaslatait is, melyeket a minőségi vizsgálat és a kerekasztal-beszélgetések folyamán fogalmaztak meg. Ezek egyfelől a jogi keret és a támogatási eljárások fejlesztésére, másrészt az ügyintézési eljárások módosítására vonatkoznak:

1) A támogatások mértékének az e-

A támogatások mértékének az emelése szükséges azokon a területeken, amelyek esetében közösségi igény fogalmazódott meg a civil szervezetek bevonására, továbbá kiegészítő támogatást kellene biztosítani az olyan támogatási programok lehívásához, amelyek befogadására van kapacitás és nagy az igény is.

melése szükséges azokon a területeken, amelyek esetében közösségi igény fogalmazódott meg a civil szervezetek bevonására, továbbá kiegészítő támogatást kellene biztosítani az olyan támogatási programok lehívásához, amelyek befogadására van kapacitás és nagy az igény is.

- 2) A civil szervezetek által lebonyolított projektek részesüljenek előzetes támogatásban.
- 3) Javításra szorulnak a támogatási programokkal kapcsolatos, a pályázási időszakban megvalósuló tájékoztatói, hirdetői és közzételti eljárások.
- 4) Minden támogató hatóság esetében javításra szorul a támogatási programok időszakos elszámolása és értékelése.
- 5) Annak érdekében, hogy a támogató hatóságok képesek legyenek megfelelő információt és magyarázatot adni a pályázóknak, az ügyviteli képességük és az infrastruktúrájuk fejlesztésére van szükség.
- 6) Annak érdekében, hogy a 350-es törvény szerinti támogatások kivitelezése gyorsabb legyen, hamarabb kerüljön sor a szerződés-kötésre, és a civil szervezeteknek is több idejük legyen a projektek megvalósítására, a közhivatalok szintjén fel kell gyorsítani a programozási eljárást és a szervezést.
- 7) A pályázatok elbírálását pártatlansági szabályok, továbbá világos és áttekinthető elemzési szempontok alapján kívülálló, független elemző bizottságok végezzék.
- 8) Amennyiben a 3, 4, 5, 6 és 7-es pontokra nem találnak megoldást, a támogatási programok menedzsmentjét adják ki.
- 9) A támogatási prioritások meghatározásával, a költségvetés tervezésével és a pályázati útmutató kidolgozásában reális tanácskozássra van szükség a civil szervezetekkel. A támogató hatóság tegye közzé a civil társadalom képviselőinek a javaslatait elfogadó vagy elutasító, érvekkel alátámasztott döntését.
- 10) Ott, ahol még nincs így, a projektek személyi és ügyviteli költ-

ségei legyenek támogatott költségek, továbbá szükség van egy olyan támogatási alap létrehozására, amely a civil szervezetek pályázatíró és megvalósító képességeinek a fejlesztését támogatja.

2007 második felében a FDSC a javaslatokat közzétette. Jelen pillanatig az ország teljes területéről közel 100 civil szervezet fejezte ki támogatását a 10 pontos javaslattal kapcsolatban, és ezáltal csatlakoztak a civil szervezetek támogatási mechanizmusának javításáért a koalícióhoz.

2008-ban a CEE Trust támogatásával a FDSC folytatni tudja a felmérési folyamatot. Így az év elején újra közérdekű információkat kértek a támogató programokat lebonyolító hatóságoktól. A kapott válaszok, kiegészítő kérdőívek és egyéb rendelkezésre álló közérdekű információk megvizsgálása alapján az FDSC csa-

pata 8 hatóság (Munkaügyi, Család és Esélyegyenlőségi Minisztérium, Országos Gyermekjogvédelmi Hatóság, Fogyatékosokat Segítő Országos Hatóság, Országos Családvédelmi Ügynökség, Nemzeti Kulturális Alap, Környezetvédelmi Alap, Fiatalokat Segítő Országos Ügynökség, Országos Ifjúsági Hatóság) támogatási mechanizmusát értékelte.

A megfigyelt hatóságok a rendelkezésre álló információk alapján, továbbá a 10 javaslatra alapozó számos kritérium szerint voltak felmérve annak érdekében, hogy a civil szervezetek támogatási mechanizmusát fejlesszék. A megfigyelés eredményei kimutatták, hogy nem történt előrehaladás a létező támogatási mechanizmusok fejlesztésében.

2008 második felében a FDSC folytatni kívánja az érintett közhatóságokkal a tanácskozásokat, hogy a 10 javaslat alapján közös megoldásokat találjanak. A FDSC által kiemelten fontos események napirendjében a következő periódusban a civil szervezetek direkt állami támogatásának

a problémája is megjelenik. A FDSC a civil szervezeteket segítő kampányok és támogatási mechanizmusok fejlesztése érdekében egy új eszközt is használ – a www.stiriong.ro portált.

A következő periódusban a FDSC egy újabb kutatást indít azzal a céllal, hogy feltárja a szektor reális méreteit, és ezáltal biztosítani tudja a kormány számára azokat az információkat, amelyek megalapozzák úgy a központi, mint a helyi civil szektorra vonatkozó politikákat és döntéseket.

Ennek értelmében a FDSC a Civil Társadalom Katalógusát egy ingyenes on-line hozzáféréstű adatbázis formájában szerkeszti újra (www.stiriong.ro), amelyet elismert román szociológusok (Mircea Kivu, Dumitru Sandu, Ioan Marginean és Mihaela Lamburu) alapos kutatásnak vetik alá. Olyan jellemzők érdekelnek bennünket, mint a szervezetek számának növekedé-

se vagy csökkenése, azok ügyvezetési és anyagi kapacitása, a tevékenységekbe bevont önkéntesek száma, a civil szervezetek által kivitelezett projektek száma és mérete, valamint a civil élet egyéb jellemzői. Legutóbb a FDSC 2000-ben végzett egy ilyen méretű kutatást, mely kiváló összehasonlítási alapot jelent számunkra.

Felkérjük a civil szervezeteket, hogy látogassák meg a www.stiriong.ro portált, és jelentkezzenek be az adatbázisba, ugyanakkor a portál sok más lehetőséget is kínál: hozzáférhető profil készítése a potenciális partnerek számára, hirdetések feltöltése, tevékenységek meghirdetése és számos civil szervezeteknek szóló törvénykezés és kutatás.

Valentin Burada

Civil Társadalom Fejlesztéséért Alapítvány (FDSC)
– programkoordinátor
e-mail: valentin.burada@fdsc.ro

Fordította: Varga-Klement Silvia Noémi

Közösségi Alapítvány

– az erőforrások mozgósítása és tőkésítése a helyi fejlesztés érdekében

A Közösségi Alapítványok jellemzésének egyik kiindulópontját éppen a nevük adja, mely szerint ők a közösségek alapítványai. Mint alapítványok, anyagi erőforrásokat mozgósítanak, teremtenek ebből tőkét és osztják szét. A „közösségi” kifejezés ezen alapítványok kulcsfontosságú jellemzőit öleli fel, és pedig:

- a helyi közösség érdekeit szolgálják egy földrajzilag világosan körvonalazott térségben;
- nem csak egy szakterületet, hanem a közösségi igények széleskörű palettáját támogatják;
- a különböző típusú helyi adományozók számára egyaránt lehetőséget teremt a bekapcsolódásra;
- a különböző közösségi szereplők és igények képviselőiből álló tanács vezeti ezeket az alapítványokat.

A közösségi alapítványok a támogatók számára nagyon rugalmas mechanizmusokat ajánlanak – hozzájárulhatnak támogatásukkal más támogatók mellett valamely cél vagy szakterület támogatásához vagy ők maguk sokkal konkrétabban is meghatározhatják a támogatásuk célját, mintha saját alapítványt kezdeményeznének. A magántámogatóknak – személyek és vállalatok – nyújtott szakmai szolgáltatások által a közösségi alapítványok a helyi filantrópia fejlesztéséhez járulnak hozzá.

A közösség beazonosított szükségletein túl ezen alapítványok révén azok, akiknek felajánlható forrása van, hozzájárulhatnak egy állandó támogatási alap (aranytartalék) kialakításához, és ezáltal pozitívan befolyásolhatják a jövőbeni szükségletek megoldását is. Az állandó támogatási alapokat bankban őrzik vagy befektetik, csak az alap által generált kamat vagy osztalék használódik fel – ezáltal az alap nem használódik el, hanem a közösségben egy relatív stabil támogatást tud generálni. Az állandó támogatási alap használata révén csökkenthető az egyik évről a másikra változó támogatások hulláma, továbbá ez a támogatók számára is lehetővé teszi, hogy a forrásaikkal a közösségek meghatározatlan ideig eredményeket mutathassanak fel.

A közösségi alapítványok az Amerikai Egyesült Államokban 1914-től kezdődően fokozatosan alakultak ki, elterjedve Kanadában, Nagy-Britanniában és az utóbbi 15 évben meg a földrajzilag Romániához is közelebbi országokban, mint Szlovákia, Lengyelország, Bulgária, Szlovénia. Globális szinten a közösségi alapítványok nagyon dinamikus fejlődnek – a World Wide Initiatives for Grantmakers Support (WINGS) által 2003-ban a Közösségi Alapítványokról készített Globális Jelentésben több mint 1 100 közösségi alapítványról tesz említést. A témában érdekeltnek nagyon várják a 2008-as jelentés adatait.

Azokban az országokban, ahol fejlett a filantrópia (mint Amerikában, Kanadában és Nagy-Britanniában) a törvénykezés megkülönbözteti az alapítványokat más nonprofit szervezetektől, mint olyan szervezeteket, melyeknek nem az a célja, hogy saját programokat valósítsanak meg, hanem pénzalapokat kezelnek és osztanak szét. Térségünkben, a Cseh Köztársaság és Szlovákia törvénykezése világosan elkülöníti az alapítványokat a többi nonprofit szervezettől. Romániában az alapítványok és egyesületek bejegyzési eljárása részben tükrözi ezt a különbséget – az alapítványok létrehozásához

Romániában jelenleg két közösségi alapítvány létezik – Kolozsváron és Székelyudvarhelyen –, és a Közösségi Kapcsolatokért Egyesület előkészítésében egy országos projekt, melynek célja, hogy 10 éven belül Romániában mintegy 12-15 közösségi alapítvány létezzon. Ezzel párhuzamosan arra számítunk, hogy megnő majd a vállalati és egyéni/családi alapítványok száma is. Az aktuális törvénykezés kedvez-e az alapítványok (mint mobilizáló, tőkét teremtő és alapot szétosztó mechanizmus) és a közösségi alapítványok ilyenszerű fejlődésének?

alapítványi vagyont kell kialakítani, de ez a forrás nem állandó alapként kezelendő, fel lehet használni az alapítvány kitűzött céljaira.

A román törvénykezés azon „támogató alapítványok” számára, amelyeket kizárólag pénzalapok gyűjtésére és szétosztására hoznak létre, sajátos alapítási eljárást ír elő. Ezeket az alapítványok általános bejegyzésétől eltérően ötször kevesebb alaptőkével lehet létrehozni. És ezt az alaptőkét is kizárólag más alapítványoknak és egyesületeknek kell szétosztaniuk.

Bár már ezen előírás révén közelí-

tünk a fejlettebb filantrópiájú országok törvénykezéséhez, az előírás alkalmazása még nem világos. Nem tudjuk, hogy az alapok kizárólag alapítványoknak és egyesületeknek történő szétosztása mit jelent – nem lehet ezt saját programokra fordítani vagy a támogatási programok ügyintézésére sem? Bár furcsa e második eset, felmerül a kérdés, hogy a szétosztandó pénzalapokhoz viszonyítva mekkora lehet az ügyvitelre fordítható költség ahhoz, hogy valamely alapítvány a törvények értelmében támogatott alapítványnak minősüljön?

Ugyanakkor más kérdések is felmerülnek: szükséges-e a források típusától és nagyságától függően beso-

rolni az alapítványokat (az Amerikai Egyesült Államokban például a többi alapítványhoz képest a közösségi alapítványok pénzügyi előnyben részesülnek – mivel nagyszámú adományozótól gyűjtenek össze forrásokat közszolgálati szempontból reprezentatívabbak, mint azok az alapítványok, amelyek csak adományozótól vagy szűk körű adományozói körből mozgósítanak forrásokat)? Szükség van-e az állandó pénzalap (aranytartalék) kezelését szabályozó törvénykezésre?

A jelen törvényi keretek között, a „támogatott alapítvány” felfogás alkalmazását illető kisebb szükségesszerű kiigazításokkal működhetnek a

közösségi és a támogató alapítványok. A törvény értelmében befektethetnek forrásokat, és használhatják a kamatot és osztalékot. Időközben azonban tisztázni kell a törvénykezés szempontjából az alapítványok különböző típusát, hiszen ettől függhet egy támogatást ösztönző rendszer kialakítása is.

Alina Porumb

Közösségi Kapcsolatokért Egyesület (ARC) – fejlesztési és kutatási igazgató
e-mail: alina@arcromania.ro

Fordította: Csáki Rozália

Jogi eszköz a civil szféra kezében, mellyel hatást gyakorolhat a közpolitikára: a döntéshozás átláthatósági törvénye

ARomániában megjelent jogszabályok túlnyomó többsége a végrehajtó hatalom alkotása. A kormány által közvetlenül kiadott rendeleteken túl, a parlament által elfogadott törvények nagy részét is a kormány kezdeményezi, melyek a közintézmények keretében szerkesztődnek meg. A törvények és a rendeletek alkalmazása érdekében a kormány, a minisztériumok, az állam központi és helyi intézményei, továbbá az önkormányzatok is folyamatosan és igen nagy számban adnak ki rendelkezéseket (act normativ). Ugyanez a törvényhozó testület jelenik meg, és módosul elég gyakran anélkül, hogy közben sor kerülne az érintettek bevonására, legyenek azok, akiknek éppen alkalmazniuk kell a törvényt, avagy, akiknek a tevékenységét szabályozza az adott rendelkezés.

A döntéshozás átláthatóságának hiánya, továbbá a szabályozási eljárások más hiányosságai oda vezetnek, hogy a társadalomban igen alacsony a rendelkezések erejébe és fontosságába vetett bizalom. A rendelkezéseket azért kell gyakran javítani vagy kicserélni, mert nincsenek egyeztetések, ez jelentős mértékű jogi instabilitáshoz vezet, és nem járul hozzá a Romániában létező jogi környezet szükségessé biztosságához.

Amennyiben valóban alkalmaznák az átláthatóság elvét, ez megnövelné a bizalmat a törvényekben és a rendelkezésekben, hiszen ezek az érintettekkel való egyeztetések révén lennének elfogadva. A törvénykezésbe vetett bizalom egyben azt is jelenti, hogy nagyobb lenne a tisztelet a törvényekkel szemben, és ez pozitív kihatással lenne a gazdasági fejlődésre, de a kormány intézményrendszere és a társadalom közötti együttműködő kapcsolat fenntartására is.

A döntéshozás átláthatósági törvénye (52/2003) egy igen erős eszköz, mely révén a civil társadalom hatással lehet a közéletre. E törvény értelmében a lakosság és az általuk létrehozott szervezetek (civil szervezetek) véleményüket nyilváníthatnak és kifejezhetik érdekeiket, úgy az egyes rendelkezések kidolgozását illetően, mint az egyes

ügyintézési döntések alkalmával. Két módjuk is van erre: egyrészt az önkormányzatok által történő *véleménykérés* az egyes jogszabályok tervezeteivel kapcsolatban, másrészt az adott közhivatalok *nyilvános ülésein való részvétel*.

A jogszabály egy általános alkalmazhatósággal bíró irat, melyet valamely közhivatal hagy jóvá. A rendelkezéseket a parlament vagy a közigazgatás szervei (kormány, minisztérium, a központi és helyi közigazgatási szervek) hagyhatják jóvá.

A jogszabályok tervezetei lehetnek a közigazgatási szervek által vagy a közigazgatáson kívül kidolgozott szervezetek. Minden közigazgatási hivatal által jóváhagyott irat, a tör-

vényben megjelöltek kivételével, az átláthatóság törvényének a hatásköre alá tartozik. A törvénytervezete-

A döntéshozás átláthatósági törvénye (52/2003) egy igen erős eszköz, mely révén a civil társadalom hatással lehet a közéletre. E törvény értelmében a lakosság és az általuk létrehozott szervezetek (civil szervezetek) véleményüket nyilváníthatnak és kifejezhetik érdekeiket, úgy az egyes rendelkezések kidolgozását illetően, mint az egyes ügyintézési döntések alkalmával.

ket a közigazgatási szervek (rendszerint a minisztériumok vagy kormányzati ügynökségek) dolgozzák ki, ezt követően kerül jóváhagyásra a kormány majd a parlament elé. Így a törvénytervezetek is az átláthatósági törvény hatáskörébe tartoznak. Az egyetlen kivétel a parlamenti tagjai által kidolgozott törvénytervezetek képezik, melyeket ahhoz a kamarához nyújtanak be, amelyben dolgoznak.

A törvény értelmében minden közhivatal által kidolgozott törvénytervezet (néhány kivétellel) társadalmi egyeztetésnek kell alávetni. A következő jogszabályok kidolgozása esetében nem kell erre sort keríteni:

- nemzetvédelem, nemzetbiztonság és közrend;
- az állam stratégiai, gazdasági és politikai érdekei tekintetében;
- olyan értékeket, megvalósítási határidőket vagy kereskedelmi, pénzügyi tevékenységet érintő technikai-gazdasági adatokat tartalmazó szabályozás esetén, ha ezek nyilvánosságra hozatala a tisztességes verseny elveit sértik;
- személyes adatokat tartalmazó szabályozások esetén.

A társadalmi egyeztetésnek alávetett jogszabálytervezetokről a következő úton értesülhetünk:

- az adott közhivatal honlapján megjelenő felhívás;
- az adott hivatal épületében mindenki számára jól látható helyre kitűzött hirdetés;
- a média révén, ha ez átveszi az adott közhivatal hirdetését.

Egy másik igen fontos módja annak, hogy értesüljünk az ilyen jellegű közmeghallgatásról, hogy kérésre nyújtunk be erre vonatkozóan az adott közhivatalhoz.

Az átláthatóság törvénye (52/2003) szerint valamely jogszabálytervezet közvitára bocsátását nyilvános találkozó keretében lehet megejteni, amennyiben ezt írásban kéri egy egyesület vagy közhivatal.

Az átláthatóság törvénye több ízben is pontosítja, hogy az egyeztetés ideje alatt az állampolgárok vagy a

civil szervezetek által megfogalmazott vélemények csak ajánlások. A végleges döntést a közhivatal hozza meg. A jogszabály megalkotását szabályozó törvényes eljárás szerint a véleményezett tervezetet még elemzik, átnézik. Ez alapján fogalmazódnak meg a módosítások, amelyeket a véleményezésekből a jogszabály megalkotásáért felelős közhivatalnokok választanak ki.

Az átláthatóság törvénye által jelzett nyilvános egyeztetések tulajdonképpen azon ülések, amelyek rendszerint hozzátartoznak a közhivatalok tevékenységéhez, és amelyeket a hivatal nyilvánosnak tart. A kivételeket törvény szabályozza. Az állampolgárok és szerveződések nem vehetnek részt a következő témákban szerveződő üléseken:

- nemzetvédelem, nemzetbiztonság és közrend;
- az állam stratégiai, gazdasági és politikai érdekei tekintetében;
- olyan értékeket, megvalósítási határidőket vagy kereskedelmi, pénzügyi tevékenységet érintő technikai-gazdasági adatokat tartalmazó szabályozás esetén, ha ezek nyilvánosságra hozatala a tisztességes verseny elveit sértik;
- személyes adatokra vonatkozó.

A törvény értelmében a hirdetés azon állampolgárok és szerveződések, civil szervezetek tudomására kell hozni, amelyek előzetesen írásban jelezték a megbeszélés napirendjével kapcsolatos meglátásaikat, javaslatukat. A törvény itt azon személyekre és szervezetekre utal, akik akár a kérvény-megfogalmazási jogukkal élve, akár az átláthatósági törvény értelmében előzetesen fejtették ki véleményüket a megbeszélés napirendi témájával kapcsolatban.

A közérdekű információkhoz való szabad hozzáférés joga – civil kezdeményezési modell, mely megelőzte az átláthatósági törvény jóváhagyását – esettanulmány

Bár a közérdekű információkhoz való szabad hozzáférés joga alkotmányos jog, egy évvel ezelőtt még nem

volt megfelelően szabályozva. 1996-ban még „exotikus téma”¹ volt az információhoz való hozzáférés, és csak 2001-ben vált a politikai és társadalmi párbeszéd témájává, amikor parlamenti egyeztetések következtében jóváhagyták az állami titkokkal és a munkatitkokkal² kapcsolatos információk biztonságát szabályozó törvénytervezetet. A törvénytervezetről a két parlamenti kamara közösen egyeztetett, és ezt követően küldték el ezt az államelnökhöz.³ A média és a civil társadalom nyomására a kormány úgy döntött, hogy az információhoz való hozzáférés szabályozásának a tervezetét helyezi előtérbe, hogy ezáltal alkotódjon meg a törvényes keret, és csak ezt követően kezdeményezi az államtitok új törvényét, mint a közérdekű információkhoz való szabad hozzáférés alóli kivételt.⁴

2000-ben, a választások előtt megjelent a közérdekű információhoz való szabad hozzáférés törvénykezésére vonatkozó kezdeményezés, amelyet a média nagyon megkritizált, mivel tartalmazott egy, a félretájékoztatásra, sértésre és rágalmaszra vonatkozó részt. Még nem volt megérve az idő erre. Az újrafogalmazott változatot Mona Muscă⁵, az akkori Nemzeti Liberális Párt képviselője terjesztette elő a parlamentben. Ez a változat egy elemzés tárgyát képezte és a Román Akadémiai Társulat égisze alatt jelent meg.⁶ Azzal egy időben, hogy az információhoz való szabad hozzáférés témája egyre inkább közérdekű kérdéssé vált, a kormány az újonnan megalkotott Közérdekű Információ Minisztériuma révén egy másik törvénytervezetet indított el, amely szintén a közérdekű információhoz való szabad hozzáférésre vonatkozott.⁷

Úgy a NATO-hoz való csatlakozást előkészítő stratégiában foglalt kormányzati elvárásoknak, mint a civil társadalom képviselői által megfogalmazott kéréseknek egyaránt eleget tévő jogszabálytervezet megalkotásának szükségessége, ennek nyomása oda vezetett, hogy a 2001. már-

¹ Átláthatóságért Romániai Egyesület – Transparency International Romania, *A közérdekű információhoz való hozzáférés Romániában*, 2001, 7. o.

² Képviselők Háza, 198/1998 sz. törvénytervezet, Szenátus, 178/1998 sz. törvénytervezet.

³ Az 1993-ban kezdetleges formában megjelent tervezet a politikum ama törekvését követte, hogy egy olyan törvényi keretet hagyjon jóvá, amely szabályként szentesíti a titkot. A civil szervezetek és a média által sűrűn kifogásolt tervezetet végül az Alkotmánybíróság – miután az ellenzéki pártok képviselői jelezték ezt feléje – a 104/2001-es határozat által (megjelent a 253/2001-es sz. Hivatalos Közlönyben) nem alkotmányosnak nyilvánította.

⁴ Alina Mungiu-Pippidi: *Coalition for transparency – The passage of the Freedom of Information Act (FOIA) in Romania Case Study*

⁵ Képviselők Háza, 36/2001-es sz. törvénytervezet, amit 2001. január 18-án nyújtottak be.

⁶ Ciprian Fărușnic, Romanița Elena Iordache: *Liberalizarea accesului la informație. Comentarii și propuneri pe marginea proiectului liberal privind liberul acces al cetățenilor la informația publică*, 2001. március.

⁷ Képviselők Háza, a 212/2002-es sz. a közérdekű információkhoz való hozzáférésre vonatkozó, a kormány által 2001. március 26-án benyújtott törvénytervezet.

cus 23-án a Román Akadémiai Társulat székhelyén sorra került találkozó alkalmával megalakult a civil szervezetek koalíciója annak érdekében, hogy szervezeten és következetesen léphessen a törvény megalkotása érdekében. A mintegy hét civil szervezet (Asociația ProDemocrația – APD, Asociația pentru Apărarea Drepturilor Omului în România – Comitetul Helsinki – APADOR-CH, Societatea Academică Română – SAR, Centrul pentru Jurnalism Independent – CJI Agenția de Monitorizare a Presei și Asociația Română pentru Transparență și, după adoptarea

legii, IRIS Center⁸) megegyezéséből született koalíció a törvény teljes parlamenti éve alatt aktív volt, egészen addig, amíg a parlament két kamarája 2001 őszén jóváhagyta azt. Az 544/2001-es számmal 2001. december 12-én lépett érvénybe a törvény. A koalíció egyes tagjai (IRIS Center, SAR și CJI) bekapcsolódtak az információhoz való hozzáférés törvénye⁹ alkalmazási normáinak a kidolgozásába és a törvény alkalmazásáért felelős személyek felkészítésébe is.

Az Átláthatóságért Romániai Egyesület által e témában írt egyik cikk részlete jól összefoglalja az eljárással

kapcsolatos tanulságokat: „a román parlament által jóváhagyott közérdekű információhoz való szabad hozzáférés törvényének a jogszabályozási eljárása keretében sorra kerülő társadalmi egyeztetés, amit sikertörténetként tartanak nyilván legalább annyi figyelmeztetést rejt magában, mint amennyire elégedettségre ad okot.”¹⁰

Ion Georgescu

Román Képzési Központ (IRT) – elnök
e-mail: ion@georgescu.ro

Fordította: Csáki Rozália

A közhasznúsági státusz szabályozása Romániában

Bevezető

Több ország elismerése szerint a közhasznúsági státusz kiváltságos, melyet a nemkormányzati szervezetek ama sajátos kategóriájának ítélnék oda, melynek a tevékenységét közhasznúnak tekintik.

A közhasznú egyesületek és alapítványok megjelenése egyfelől akkor válik lehetővé, ha a közhivatalok elismerik, hogy küldetésük teljesítésében számíthatnak bizonyos nemkormányzati szervezetek támogatására, másfelől, ha ezek a szervezetek képesek felvállalni a társadalom vagy a társadalom egy része érdekeinek képviselését, és nem csupán saját tagjai érdekeinek védelmét.

A közhasznú szervezetek kiemelt kezelési gyakorlatának, továbbá az általuk végzett tevékenységek támogatásának mély gyökerei vannak az európai társadalomban. A közhasznúság fogalma az angol-szász jogrendszerből eredeztethető, mely már 1601-ben említi a karitatív célokat. Idővel a közhasznúság fogalmát főként a szegénységre terjesztették ki, értve ez alatt a betegek megsegítését, az inasok képzését, hidak és utak építését, és egyéb hasonló célú tevékenységeket. Míg eleinte a polgári

törvénykönyvek hagyománya az volt, hogy nagyobb figyelmet szenteljenek az alapítványoknak adóügyi téren a közhasznú tevékenységeikhez, azóta ez kiterjedt az egyesületekre és egyéb nonprofit formákra is.

A közhasznúság koncepciója aránylag új a romániai jogszabályozásban. A 26/2000 sz. kormányrendelet kiadásáig csupán a Vörös Kereszt esetében tettek említést annak közhasznúságról, és csak egy megjegyzés erejéig tértek ki e státusz hatásaira – a közhatalóságok kötelesek támogatni e szervezeteket, ha felmerül ennek igénye.

A nemkormányzati szervezeteknek a közhasznúsági státusz megszerzéséhez fűződő érdekük egyszerű elemzéséből kiindulva kiderül, hogy, egyre több európai ország szentel nagyobb figyelmet ennek a témának, és ez a szervezetek társadalmi és gazdasági

hatásának köszönhető. Romániában azonban azon egyesületek és alapítványok száma, melyek megszerezték ezt a státuszt, országos szinten kevesebb, mint száz.

Romániában először az egyesületekről és alapítványokról szóló 26/2000-os kormányrendelet vezette

be a *közhasznú státusz* fogalmát, melyet olyan egyesületeknek és alapítványoknak ítélnék meg, melyek eleget tesznek egy sor minimális feltételnek és képesek néhány kiemelt átvilágítási kötelezettség felvállalására. Azt követően, hogy 2003-ban bevezetették az egységes adózási rendszert, mely minden pénzügyi kötelezettséget egybefoglal, az Adótörvénykönyvben feltehető a közhasznúságra vonatkozó adózási utalások is.

... egyre több európai ország szentel nagyobb figyelmet ennek a témának, és ez a szervezetek társadalmi és gazdasági hatásának köszönhető. Romániában azonban azon egyesületek és alapítványok száma, melyek megszerezték ezt a státuszt, országos szinten kevesebb, mint száz.

⁸ Centrul pentru Reformă Instituțională și Sectorul Informal.

⁹ Jóváhagyva 2002. február 7-én a 123-as sz. kormányhatározat által, mely a 167/2002-es sz. Hivatalos Közlönyben megjelent 544/2001-es sz. A közérdekű információkhoz való szabad hozzáférés törvényének az alkalmazási módszertanát hagyja jóvá.

¹⁰ Asociația Română pentru Transparență – Transparency International Romania, op. cit., 7-8. o.

E státusz gyakorlatilag a következőt jelenti:

1. a hatóságok elismerik, hogy egyes szervezetek az általuk képviselt érdekek és a közösségnek nyújtott szolgáltatásaik tekintetében különböznek a többitől;
2. a hatóságoknak lehetőségük van bizonyos előnyökhöz juttatni ezeket a szervezeteket, ezen előnyöket, melyeket csak a közhasznú szervezetek élvezhetnek törvény szabályozza. Ez azonban nem jelenti más szervezetek számára a közforrásokhoz való hozzáférés korlátozását!

Nemzetközi helyzet

Minden ország másként határozza meg a közhasznú státuszt, és másként közelíti meg a közhasznúság elméletét. A következő fogalmak vagy elméletek, melyek a különböző európai országok jogrendszerében fordulnak elő, a közhasznúságot határozzák meg. A továbbiakban ezeket fogjuk alaposabban kielemezni: Dániában **közérdek, önkéntes közcél**; Németországban **társadalmi jólét**; az Egyesült Államokban, Oroszországban és Moldvában **karitatív cél**; Nagy-Britanniában a **közösséget szolgáló cél**. Más országok általánosabb formában ismerik el eme koncepciót, és a következő tevékenységeket sorolják ide: **humanitárius tevékenységeket** Franciaországban, **a polgári jólétet** Görögországban, **a közösség általános jólétét** Írországban, **a közösség javát** Spanyolországban.

Nem az számít, hogy milyen szavakat használnak a **közhasznúság** egyszerű koncepciójának a meghatározására. Sokkal nehezebb kiemelni a koncepció lényegét és fontosságát.

Bár Európa, és nem csak, nagyon sok országában elismert ez a státusz, némely országok speciális jogszabályozásnak vetették alá a közhasznúságot, míg mások olyan általános törvények keretében kezelik, mint az adózási törvény, vagy az egyes tevékenységi területekre (szociális, egészségügyi, stb.) vonatkozó jogszabályozás.

Egyes országokban, mint Németország és Hollandia, az adózási jogszabály felsorolja a közhasznú tevékenységeket, és kiemelt státuszúnak határozza meg azokat a nemkormányzati szervezeteket, amelyek ilyen tevékenységeket folytatnak.

A romániai modellt, mely sajátos törvénykezés keretében szabályozza a közhasznú státuszt megtalálhatók Bulgáriában, Boszniában, Magyarországon (1997), Litvániában (2002),

Lengyelországban (2003), Lettországban (2004).

Európában különböző modellek léteznek a közhasznú státusz odaítélésére. Egyes országokban az **adóhatóságot** hatalmazták fel a közhasznú státusz megadására. Az elbírálás szintjei lehetnek helyiek (helyi adóhatóságok), vagy országosak (Pénzügyminisztérium). Ezekben a helyzetekben az adóhatóságok csupán egy adózási privilégiumot ismernek el és nem egy megkülönböztetett jogi státuszt.

Dániában a helyi adóhatóságok évente kiadják a közhasznú szervezetek listáját. Finnországban a közhasznú státuszt egy 5 éves periódusra ítéli oda egy országos adóhatóság (National Tax Board). Németországban a helyi adóhatóságok felelőssége: megítélni a közhasznú státuszt, és minden harmadik évben ellenőrizni, hogy eleget tesz-e a szervezet a státusz feltételeinek. Más országokban az adóhatóság felelőssége a közhasznú státusz megítélése, illetve a feltételek teljesítésének az ellenőrzése is, ilyen: Görögország, Írország, Hollandia, Portugália és Svédország.

Más országokban, egy **központi közhatóság**, például az Igazságügyi Minisztérium vagy a kormány felelős a közhasznú státusz megítéléseért. Bulgáriában az Igazságügyi Minisztérium felel a közhasznú státusz odaítéléséért. Belgiumban a kulturális szervezeteket ismerik el közhasznúként egy elnöki rendelet alapján. Franciaországban a közhasznú státuszt az Állami Tanács ítéli meg, Luxemburgban pedig az Igazságügyi Minisztérium jóváhagyása után a Nagyhercegség által kibocsátott rendelet alapján ítélik meg.

Egy másik lehetőség, melyet bizonyos országok azért választottak, hogy kivonják a közhatóságok politikai vagy közigazgatási hatása alól ezt a megítélést oly módon, hogy erre a felelősségre egy **független bizottságot vagy hatóságot** hoztak létre. Bizonyos esetekben a bíróságokat jelölték ki a közhasznú státusz megítélésére, melyet odaítélhetnek a bejegy-

zéssel egyidejűleg (Magyarország, Görögország), vagy azt követően (Lengyelország).

A leginnovatívabb rendszer Angliában található, ahol létrehozta egy politikailag független jogi személyt a parlament által kiadott rendelet szabályozásával – Jótékonyági Intézmények Bizottságát. A bizottság tagjai a politikai szinten kívüli személyek, akik azon területek szakértői, amelyeken a közhasznúsági státuszt igénylő nemkormányzati szervezetek tevékenykednek.

Hasonló rendszer található Moldvában, ahol létrehozta egy 9 szakértőből álló szakbizottságot, akiket a parlament, az elnök és a kormány egyaránt jelöl ki. Mindegyik közhatóság három jelöltje közül legalább egyik egy közhasznú státusszal rendelkező szervezet képviselője kell legyen.

A közhasznúság és az ennek megfelelő tevékenységek meghatározása

A 26/2000 sz. kormányrendelet szerint közhasznúnak tekinthető bármely olyan tevékenység, mely-

nek célja az általános társadalmi és/vagy közösségi szintű jótékony célok elérése.

Bármely egyesületet, alapítványt vagy szövetséget Románia kormánya közhasznúnak ismerhet el, amennyiben bizonyítani tudja, hogy eleget tesz a főként tevékenységére vonatkozó bizonyos jogosultsági feltételeknek. E feltételek a következők:

- a) a tevékenysége az általános közérdeket vagy esettől függően, bizonyos közösségek érdekeit szolgálja;
- b) legkevesebb 3 éve működik;
- c) rendelkezik olyan tevékenységi beszámolóval, amelyből következtetni lehet a korábbi jelentős tevékenységére, a céljainak megfelelő programok vagy pályázatok lebonyolítására, továbbá rendelkezik az éves pénzügyi helyzet beszámolójával és a közhasznú státusz elnyeréséért benyújtott igénylést megelőző három évre a jövedelmek és kiadások költségvetési kimutatásával;

Bár Európa, és nem csak, nagyon sok országában elismert ez a státusz, némely országok speciális jogszabályozásnak vetették alá a közhasznúságot, míg mások olyan általános törvények keretében kezelik, mint az adózási törvény, vagy az egyes tevékenységi területekre (szociális, egészségügyi, stb.) vonatkozó jogszabályozás.

- d) az aktív vagyona az előző 3 év mindegyikében legalább egyenlő értékű a kiinduló vagyoni tőkével.

A közhasznú státusz megítélésének eljárási módja

A közhasznú státusz megszerzéséhez a szervezet köteles alávetni magát egy eljárásnak, mely a kormány főtitkársága előtt zajlik le. Az érdekelt egyesület vagy alapítvány kérést kell benyújtson a kormány főtitkárságához címezve, ahonnan 15 napon belül továbbítják ahhoz a minisztériumhoz vagy központi közigazgatási szervhez, amelynek a hatáskörébe tartozik e tevékenység lebonyolítása. Ennek kötelessége 60 napon belül megvizsgálni úgy a kérelmet, mint a törvény által előírt feltételek teljesítését. Amennyiben megállapítja, hogy a feltételek teljesítve vannak, a megfelelő közigazgatási hatóság javasolja Románia kormányának az elismerést. Ellenkező esetben a döntéshozástól számított 30 napon belül indoklást választ küld a kérelmező jogi személyeknek.

A szervezet által benyújtott kérelem és a döntéshozáshoz szükséges összes dokumentum dátumától számított legtöbb 90 napon belül a román kormány döntést hoz az elismerési javaslat ügyében. Amennyiben a javaslatot elutasítják, a közigazgatási hatóság, amely bejegyezte az elismerési javaslatot, közli a megoldást az adott egyesülettel vagy alapítvánnyal, a kérelem és a döntéshozáshoz szükséges dokumentumok benyújtásától számított 120 napon belül.

A közhasznú státusz megszerzéséhez a szervezet az igénylési kérelemmel együtt a következő dokumentumokat kell benyújtania:

- az egyesület vagy alapítvány alapító okiratának és alapszabályzatának másolata;
- a jogi személyiség megszerzését bizonyító okirat másolata;
- az utolsó 3 évről szóló éves beszámoló;
- a könyvelési mérleg másolata, melyből kiderül az utolsó 3 év te-

- vékenységének pénzügyi helyzete;
- az egyesületre vagy alapítványra vonatkozó jótállási levél a banktól, mely számlával rendelkezik;
- az egyesület vagy alapítvány székhelyének jogi helyzetét igazoló okirat másolata;
- a természetes személyek neve és lakcíme, illetve a jogi személyek elnevezése és székhelye, akikkel az egyesület vagy az alapítvány szorosan együttműködik a tevékenységük céljainak eléréseért, mely alapján a közhasznú státusz elismerését igényli.

A közhasznú státusszal rendelkező szervezetek elismert előnyei

A jogok, melyeket a közhasznúként elismert nemkormányzati szervezetek élveznek, lehetnek *vagyoni jogok* (adózási előnyök) és *nem vagyoni jogok* (pénzügyi hatások nélkül). Ezen jogokat egyrészt a 26/2000 sz. kormányrendelet alapján adják meg, ugyanakkor más, speciális szabályozó okiratok alapján, melyek közül kiemelt az Adótörvénykönyv.

A *vagyoni jogok* vagy adózási előnyök kizárólag a pénzügyi előnyökre vonatkoznak, melyeket főként a közhasznú státusszal rendelkező egyesületek és alapítványok élveznek és ezek fellelhetők az Adótörvénykönyvben és a 26/2000 sz. kormányrendeletben.

Az **Adótörvénykönyvben** előírt adózási előnyök, melyeket a közhasznú szervezetek élveznek, a következők:

- a kultúra, tudományos kutatás, oktatás, sport, egészségügy területén tevékenykedő, közhasznú státusszal rendelkező nonprofit szervezetek felmentést élveznek a reklámokból és hirdetésekéből származó bevételük utáni profitadó alól;
- a fogyasztási adó alóli felmentés minden olyan import termék esetében, melyek adományokból vagy külföldi kormányok, nemzetközi szervek és nonprofit szervezetek vissza nem térítendő támogatásaiból származnak, vagy

jótekonyságból és tudományos, technikai együttműködési programokból;

A fogyasztási adó fizetése alóli felmentés a termékek egy korlátozott kategóriájára vonatkozik, mint: kávé, valódi szőrméből készült ruhanemű, kristály termékek, stb.

- felmentés a speciális illeték kifizetése alól, olyan járművek esetében, melyek adományból vagy külföldi kormányok, nemzetközi szervek és nonprofit szervezetek vissza nem térítendő támogatásából származnak, avagy jótekonyságból, illetve tudományos és technikai együttműködési programokból.

Az illeték, melyről említést tesz az Adótörvénykönyv, a legújabb első bejegyzési illeték, melyet a kereskedelmi személygépkocsik és járművek esetében alkalmaznak.

A **26/2000 sz. kormányrendelet** elismeri a közhasznú státusszal rendelkező szervezetek jogát, hogy ingyenes használatot nyerjenek a köztulajdonú javak fölött. E jogot a 246/2005 sz. törvény módosításával egyidejűleg vezették be, mely módosította az előző előírást, mely csupán a kereskedelmi jelleg nélküli *közszolgáltatások koncesszióba adásának jogára* vonatkozott.

A közhasznú státusszal rendelkező szervezet felelőssége

A **26/2000 sz. kormányrendeletben** előírt keretszabályozás a következő kötelezettségeket követeli meg a közhasznú szervezetektől:

- kötelesek legalább megtartani a tevékenységük és teljesítményük azon szintjét, mellyel elnyerték az elismerést;
- kötelesek közölni a kompetens közigazgatási hatósággal az alapító okirat és az alapszabályzat bármilyen módosítását, továbbá az éves tevékenységi beszámolókat és mérlegeket; a közigazgatási hatóságnak kötelessége betekintést biztosítani e dokumentumokba bármely érdekelt személy részére;
- köteles megjelentetni az éves tevékenységi beszámoló és a mérleg kivonatát Románia Hivatalos Közlönyének IV. részében, valamint a nem kereskedelmi célú jogi személyek országos nyilvántartásában.

A jogügyi ügyvitelre vonatkozó 544/2005 sz. törvény a hatósági státuszhoz sorolja azokat a szervezeteket is, melyek megszerezték a közhasznú státuszt és arra kötelezi őket, hogy 30 napon belül választ adjanak bármilyen információt igénylő személynek, aki érdeklődést mutat és bizonyítja érdekeltségét.

A testnevelésre és sportra vonatkozó 69/2000 sz. törvény kimondja, hogy azon rendkívüli esetekben, amikor alapító okirat-, alapszabályzat-, jogszabály-

sértés történik, az Országos Sportügy-nökség különleges közgyűlésre hívhatja össze a közhasznú szervezeteket.

A prefektus intézményére vonatkozó 340/2004 sz. törvény arra kötelezi a közhasznú státusszal rendelkező egyesületeket és alapítványokat, hogy bocsássonak a prefektus rendelkezésére minden olyan dokumentációt, adatot és információt, melyek lényegesek annak tisztségi kötelességei és feladatai ellátásához.

A közhasznú szervezetek kötele-

sek *kettős könyvelést* vezetni, ez olyan lehetőség, mellyel azon nemkormányzati szervezetek élhetnek, melyek éves pénzügyi forgalma nem haladja meg az évi 30 000 eurót.

Octavian Rusu

FDSC Fejlesztési Osztály
– koordinátor
e-mail: octavian.rusu@fdsc.ro

Fordította: Varga-Klement Silvia Noémi

Mire jó a szociális akkreditáció?

Romániában az érvényben levő jogszabályok szerint csak olyan intézmények, szervezetek tevékenykedhetnek szociális területen, amelyek átestek bizonyos engedélyeztetési folyamaton, azaz szociális akkreditációval rendelkeznek.

2006. január 1-vel lejárt az egy éves türelmi idő, amely alatt a szociális szolgáltatásokat nyújtó intézményeknek és szervezeteknek akkreditálniuk kellett volna szolgáltatásait. Vizsgáljuk meg, mi a valós helyzet jó másfél évvel a törvényes határidő után.

A következő adatok a Munka- és Családügyi, Esélyegyenlőségi Minisztérium honlapjáról (www.mmsf.ro) származnak.

Romániában eddig összesen 1899 szociális akkreditációt adtak ki. Ezzel szemben 3183 helyi és 41 megyei önkormányzat létezik, amelyek több olyan alárendelt intézményt működtetnek, melyek a törvény értelmében kötelesek lennének akkreditáltatni a szociális jellegű tevékenységeiket. És még nem szóltunk arról a nagyon sok civil szervezetről, melyek szociális szolgáltatásokat nyújtanak.

A honlapon szereplő adattár nem ad lehetőséget a közintézmények és civil szervezetek automatikus szétválasztására. Az erdélyi megyékben az akkreditált intézmények és szervezetek száma a következő: Szeben – 126, Szilágy – 86, Maros – 69, Kolozs – 69, Arad – 61, Temes – 61, Bihar – 60, Hargita – 51, Hunyad – 51, Brassó – 51, Fehér – 36, Krassó-Szörény – 35, Kovászna – 33, Szatmár – 23, Máramaros – 20, Beszterce-Naszód – 13.

Ha megvizsgáljuk az ország többi

régióit az „élenjárók”: Iași – 154, Bukarest 154, Vaslui – 94, Brăila – 62, Vrancea – 59, Galac – 59 után az átlag 30–40-es középmezőny után, következnek a „sereghajtók”: Giurgiu (13), Tulcea (13), Mehedinți (13), Ilfov (10), Teleorman (9), Olt (9). Amint az adatokból kitűnik, nagyon nagy különbségek léteznek a megyék, régiók között, vannak megyék, ahol aránylag komolyan vették az akkreditálást, de olyanok is, ahol egy kézen meg lehet számolni az engedélyezett intézmények számát. Valószínűleg a fenti eredmények nagymértékben függnek attól, hogy a megyei munkaügyi és szociális igazgatóság keretében létrejött akkreditáló bizottságok hogyan végezték munkájukat, továbbá a közintézmények és civil szervezetek hozzáállásától is.

Az akkreditációval kapcsolatos egyik jogszabály, a 723/2006 számú kormányhatározat előkészítő jegyzékében a 2006. május 31-ig elért 15%-os alacsony akkreditációs arányt a következő okokra vezetik vissza:

– A gyermekvédelmi és fogyatékkal élőkkel foglalkozó szolgáltatóknak már kötelessége volt a 604/1997, illetve a 1176/2003 számú kormányhatározatok alapján meghatározott engedélyek vagy akkreditációk beszerzése. Ezen

jogszabályok 2004. december 31-ig voltak érvényben, az értelmükben kiadott engedélyek még egy évig érvényesek voltak.

– Főleg a nagyobb közintézmények szolgáltatásainak összetettsége, az alárendelt intézmények sokasága, a székhelyek tulajdonjogi rendezetlensége, stb.

– A nagyszámú szociális szolgáltató, a tevékenységek összetettsége, az elvégzendő komplex felmérések miatt a megyei bizottságokra háruló nagy mennyiségű munka.

Amint láthatjuk, az illetékesek is beismerik, hogy az engedélyeztetési folyamat gyengén halad, léteznek úgymond „párhuzamos” engedélyeztetések, sok helyen a szakbizottságok is képtelenek feldolgozni a nagymennyiségű kérést stb.

A fenti információk birtokában jogos a kérdés, hogy szociális szolgáltatásokat nyújtó civil szervezetként vállalkjuk-e a nem kis utánajárással és adminisztrációval járó akkreditációt? A területen dolgozó civil szervezetek nagyon sok esetben pótolják, és minőségében felülmúlják a közintézmények szolgáltatásait, ezért jogos a civilek azon észrevétele, hogy az állam először az alárendeltségébe tartozó szociális rendszert kellene elfogadható szín-

... jogos a civilek azon észrevétele, hogy az állam először az alárendeltségébe tartozó szociális rendszert kellene elfogadható szinten működtesse, és csak azután kérjen olyan bonyolult engedélyeztetéseket, amelyeket sok esetben saját intézményeinek is gondot okoznak.

ten működtesse, és csak azután kérjen olyan bonyolult engedélyeztetéseket, amelyeket sok esetben saját intézményeinek is gondot okoznak.

Ennek ellenére, ha figyelembe vesszük, hogy bizonyos állami vagy önkormányzati támogatások, szubvenciók, illetve európai uniós pályázati lehetőségeknél feltétel, hogy a szolgáltató szociális akkreditációval rendelkezzen, akkor a komoly szándékkal rendelkező szervezeteknek érdemes elvégezni az engedélyeztetést.

Az engedélyeztetési folyamat lebonyolításához érdemes áttanulmányozni az ide kapcsolódó legfontosabb jogszabályokat: 68/2003 számú kormányrendelet annak kiegészítéseivel és módosításaival együtt, 1024/2004 számú kormányhatározat, 383/2005 számú minisztériumi rendelet.

A kéréseket a megyei munkaügyi és szociális igazgatóság keretében

létrejött akkreditáló bizottságokhoz kell benyújtani.

Szükséges iratok, igazolások:

- jogi személyiséget igazoló akták;
- adóbejegyzési szám;
- szervezési-működési szabályzat;
- szervezeti felépítés (organigramma);
- vezető beosztású személyek önéletrajza, szakképzettségét és szakmai tapasztalatát igazoló akták;
- személyzet szakképzettségét igazoló akták;
- utolsó, láttamozott pénzügyi jelentés;
- számlakivonat;
- szolgáltatások helyszínül szolgáló székely tulajdon- vagy használati jogát igazoló irat;
- egészségügyi, állategészségügyi, munkavédelmi, környezetvédelmi, tűzvédelmi és más, a törvény által megszabott engedélyek – a tevékenység függvényében;
- szolgáltatások bemutatása, leírása;
- kitöltött önfelmérési lap (a 383/2005 számú minisztériumi rendelet,

2. számú melléklete alapján);

- etikai kódex;
- 3–5 éves fejlesztési stratégia;
- ügyfelek jogainak kartája.

A kéréseket a bizottság legtöbb 45 nap alatt elbírálja. A bizottság titkársága a helyszínen is végez egy ellenőrzést, és jelentést készít a helyszínen tapasztaltakról. Pozitív határozat esetén 10 napon belül kiállítják az akkreditációs igazolványt.

Az engedélyeztetés 3 évre szól, utána meg kell hosszabbítani. Amennyiben változások állnak be az engedélyezett szolgáltatásokat illetően, a szolgáltatónak kötelessége azt jelenteni az akkreditációs bizottságnál.

Mihály István

Székelyudvarhelyi Lakossági
Tanácsadó Iroda, Civitas Alapítvány
– irodavezető
e-mail: bcc.odorhei@yahoo.com

Városi Kaláka Székelyudvarhelyen

Városi Kaláka előtt gyakran találkoztunk olyan kijelentésekkel, mint „ez egy remek ötlet, de szerintem nem fog senki sem eljönni”. A Városi Kalákát a Székelyudvarhelyi Közösségi Alapítvány (SzKA) az Udvarhelyi Híradóval együttműködésben szervezte meg, melynek 4 udvarhelyi játszótér felújítása volt a célja, az önkéntesség eme hagyományos formájára alapozva. A történelem folyamán a kaláka szükség esetén összefogásra sarkallta az embereket építkezési munkálatok kapcsán, de köze van Udvarhely számos iskolájának és templomának építéséhez is. A közelmúltban a Kaláka koncepció különböző társadalmi és környezetvédelmi projektek kapcsán újraéledt a vidéki térségekben. A városi Kaláka célja az volt, hogy a városi lakosság körében is népszerűsítse ezt a büszke hagyományt, valamint az SzKA-t, és kapcsolatot teremtsen a helyi szereplők között.

A Városi Kaláka egy augusztus 30-i hideg és esős szombati reggellel kezdődött. Fontolóra vettük, hogy elhalasszuk-e a szabadtéri munkálatokat, de ahogy a felhők között kezdett kisütni a nap, kb. 30 személy jelent meg a megbeszélte időpontban a kiinduló helyszínen. Megbeszéltek a 4 játszótér újrafestésének, feljavításának és megtisztításának tervét, és a csapatok elindultak a helyszínekre, ahol további 30 csatlakozni vágyó személy várta őket. Az idő változékony, inkább esős maradt és az egyik játszótéren, ahol leginkább fiatalokból állt az önkéntes csapat, úgy döntöttek, hogy elhalasztják a munkálatokat. Amikor a gyerekek az említett helyszínről hazaindultak, az SzKA programigazgatója felmérte a helyzetet a többi játszótéren is. Szerencsére a többi helyszínen levő önkéntesek úgy döntöttek, ott maradnak, és míg esett az eső garázsokban és egyéb menedékhelyeken festgették a játszótér-elemeket.

Délután már a kellemes napsütésben több mint 50 önkéntes segítette befejezni 3 játszótér renoválását. Munkájukat sokban segítették a nagymamák által hozott finomságok. Egy helyi vendéglő támogatta a kalákázókat szendvicsekkel és ásványvízzel. Mindenki kapott egy emlékpótlót és a következő héten további 10 önkéntes segítségével az utolsó játszótér is befejezték. Az elkövetkező hetekben egy sportpálya felújítására újra sor kerül a Városi Kalákára. De jövőre köztérek felújítását is tervezzük ez úton.

A Városi Kaláka jól szemlélteti a Közösségi Alapítványok egyik fontos szerepét: kapcsolatteremtő, összefogó. Az SzKA közvélemény-kutatásai alatt a helyi lakosok folyamatosan visszatértek a játszótérek rossz állapotára, igényelve azok feljavítását. Vállalkozók, különböző csoportok, helyi önkormányzat vagy civil szervezetek egyaránt elvégezhették volna ezt a munkát, de különböző

okok miatt nem tették. Példának okáért a Polgármesteri Hivatalnak van egy programja a játszótérek felújítására, és ez nagyjából működik is, a gond csak az, hogy a munkákat végző csoportnak sok más dolga is akad, ami olykor fontosabb (utcák, iskolák stb.) ennél. A vállalkozóknak megvan a pénzük, de nincs idejük erre. Udvarhelyen nincsenek olyan civil szervezetek, melyek kimondottan ezen a területen tevékenykednek, és a lakószövetségeknek nincs forrásuk erre a célra. Az SzKA megteremtette a kapcsolatot a felek között, így mindenki hozzájárulhatott a program sikeréhez. A vállalkozók anyagilag támogatták az alapanyagok beszerzését, az Udvarhelyi Híradó biztosította a marketing hátteret, a helyi lakosok végezték el a munkálatokat és a Polgármesteri Hivatal további technikai segítségnyújtással támogatott. A sok szereplő lehetővé tette a költségek oszlását, de ezáltal több sze-

mélyt is érintett a program, akár mint résztvevőket, akár mint kedvezményezetteket.

Közösségi Alapítvány mivoltából adódóan az SzKA elsősorban helyi forrásokat oszt szét pályázati úton. Fő célja egy barátságosabb és felelősséget vállaló közösség kialakítása, melyben az állampolgárok felelősnek érzik magukat közösségük jobbá tételéért, és ebben aktívan

részt is vesznek. A közösségi alapítványoknak világszerte hasonló a céljuk és többségük rájött, hogy az olyan helyi filantróp (adakozó) hagyományokra építkezni, mint amilyen a Kaláka, hatékonyan alapot biztosít ahhoz, hogy elérjük céljainkat. A Városi Kaláka sikere megmutatta, hogy a már meglévő, helyi alapokra épített filantrópia koncepciója Romániában is járható út. A konkrét eredményeket felmutató tömeges akciósorozat nemcsak a helyi támogatókat inspirálta, de segített népszerűsíteni az SzKA Jó Ötlet, kisebb projektek támogatására kialakított pályázati programját is. Pályázatok érkeznek olyan helyi csoportok részéről, akik saját maguk szeretnék megszervezni és lebonyolítani programjaikat, projektjeiket. Így az SzKA visszaléphet a kivitelezési, lebonyolítási területről, és igazi közösségi alapítványként a finanszírozásban lehet partner.

Ha többet szeretne megtudni a Székelyudvarhelyi Közösségi Alapítványról, látogassa meg a www.szka.org honlapunkat!

Chris Worman

Székelyudvarhelyi Közösségi Alapítvány
– kuratóriumi elnök
e-mail: szka.office@gmail.com

Fordította: Hegyi Hunor

Gondolatok a közművelődési koncepcióról

„Minden ország kultúrája lengje körül házamat,
de egyik se szakítson el szülőföldem talajától.”

– Ghandi –

Egy nemzet kultúrájában él. Kulturális önállóságunk, sajátos művelődési-művészeti értékeink és értékrendszerünk megőrzése, fejlesztése és védelme, nemzeti közösségünk kultúrateremtő képességének életben tartása korparancs. A nemzeti és egyetemes kultúrájuk szellemi birtokbavétele minden ember alapvető joga.

A közösségi és egyéni művelődés személyi, szellemi, gazdasági feltételeit, a polgárok életminőségét javító, értékhordozó tevékenységeket, valamint az ezek megvalósulására létrejött intézmények és szervezetek működésének eszközrendszerét biztosítani kell. Ezért kell beszélünk (vitakozunk, még ha megkésetten is) kultúrpolitikáról, az erdélyi magyar kulturális politika hiányáról, az alapelvekről, stratégiai koncepcióról, a lehetséges cselekvési módozatokról.

A kultúra és a kulturális politika fogalmát tág értelemben használom. Ebben az értelemben a kultúra: egy népcsoport szellemi és anyagi, értelmi és érzelmi megkülönböztető jegyeinek összessége. A művészeteken kívül magában foglalja az életmódot, a mentalitást, szokásokat, tudást, hagyományokat, az értékrendszereket, az erkölcsöt és a hitet. Fontos szerepe van a társadalmi integrációban, a személyiség fejlődésében, a képességek, készségek, ismeretek gyarapításában, az emberek közötti kapcsolat alakulásában, az együttműködésben, egy nemzeti közösség életminőségének javulásában.

A közkeletű szóhasználat kulturális politikán csak az állam által vezérelt intézkedéseket érti. A valóságban a kisebb-nagyobb közösségeknek, a társadalmi és civil szervezeteknek, családoknak, baráti körnek, egyéneknek van valamilyen elképze-

lésük arról, hogy mi a „jó” és mi a „szép”, mi az „igaz” a kultúra világában. Változatos kulturális fogyasztói igényeik, vágyaik kielégítésére van egyfajta stratégiájuk. Van, amit értékek tartanak, van, amit nem. Tudják, (vagy érzik) hogy mit akarnak, mit szeretnek, vagy nem szeretnek, mit kell elolvasni, megnézni, meghallgatni, megtudni, mit érdemes az utódoknak átadni.

Általánosan érvényes kulturális koncepció kidolgozásánál tekintetbe kell vennünk az alapelvek mellett, a „kulturális kínálatot” és a „keresletet” egyaránt. A „részp politikák” különböző módon és arányban kapcsolódnak egymáshoz, összességükben adják a társadalom kulturális politikájának alapját. A fejlett gazdaságú országokra jellemző, hogy az elavult ipari szerkezetű városok és régiók hanyatlását nem új ipartelepítéssel, hanem kulturális (beleértve e fogalomba az oktatást és a kutatást is) funkciók fejlesztésével próbálták ellensúlyozni. (Ezeket a folyamatokat a helyi önkormányzatok közvetlenebbül befolyásolhatják, mint például a nagy transznacionális vállalatok telephelyválasztását.)

Ha elfogadjuk azt a tényt, hogy napjaink modern gazdasága tudásalapú, akkor e tudást és kultúrát előállító és szolgáltató intézmények fontossága elsőrendűvé válik. Ebben az értelemben tehát beszélhetünk a kulturális gazdagság és a gazdaság összefüggéséről is.

Románia területén a többen élők, a nyelvi szigetek és a szórványban élő kisebb közösségek kapcsolata a magyar és egyetemes kultúrával igen eltérő. Ezért a kulturális-közművelődési koncepció kidolgozását követően a konkrét cselekvési program elkészítésekor figyelembe kell vennünk az eltéréseket, a helyi sajátosságokat, és meg kell határoznunk a prioritásokat.

A mai Székelyföld földrajzi koordinátái, határai már nem húzhatóak meg, csak egy régi térképen láthatóak, hiszen ezt a földrajzilag-történelmileg (fejlődésében vagy elmaradottságában), közösségi és kulturális hagyományokban egykor egységes régiót a történelem fogaskerekei és a politikai hatalom szét-

szabdalta, megyékre osztotta. Van Maros, Hargita és Kovászna megye, egyes székely székek eltűntek, felolvadtak a többségben (Maros-Tordaszék-Kolozs megye, Udvarhelyszék egyes települései Brassóhoz kerültek). Nincs Székelyföld földrajzi értelemben, de létezik meghatározható és újratehermenthető, fejleszthető mint kulturális régió.

Az értelmiségnek nemcsak az a hivatása, hogy továbbfejlessze a kultúrát, hanem az is, hogy amit megteremtett, átadja a társadalomnak, intézményeket hozzon létre, építse fel a kultúra házáit, terjessze ki az iskolázást.

Milyen kulturális politikák, stratégiák, koncepciók lehetségesek és élnek ma? Olyan stratégiák ezek, amelyek szellemi-érzelmi töltettel rendelkeznek, és ezáltal alkalmasak arra, hogy híveket toborozzanak, közösségépítő funkciókat lássanak el.

A kultúraőrző stratégia a hagyományos értékmentő koncepcióra épül. Célja a pusztuló, kiveszőfélben levő tárgyi és szellemi értékek (többnyire a népi művészeti alkotások, folklór, néphagyományok, szokások, mesterségek stb.) megmentése. E

stratégia hívei elkötelezett emberek – a hagyományápolás és -őrzés alapján cselekvők – abból indulnak ki, hogy mindig kevés ember volt és kevés ember lesz, aki a magasabb rendű vagy a modern kultúrát elsajátítja. Úgy gondolják, hogy arra kell minden erőt fordítani, hogy legalább a kevesek, az erre fogékony rétegek, a legjobbak körében maradjon fenn a hagyományos népi kultúra, és mindig legyenek, akik továbbviszik, tovább éltetik sajátosan magyar (székely) jellegzetességeinket hordozó, másságunkat megjelenítő kulturális értékeinket.

A felvilágosító kulturális stratégia koncepciója elismeri, hogy a kultúra egyelőre nem lehet „mindenkié”, nem lehet közkinck, de arra törekszik, hogy legyen minél több emberé. A kulturális értékteremtés és értékátadás elvét tekinti alapnak. Az értelmiségnek nemcsak az a hivatása, hogy továbbfejlessze a kultúrát, hanem az is, hogy, amit megteremtett, átadja a társadalomnak, intézményeket hozzon létre, építse fel a kultúra házáit, terjessze ki az iskolázást. Küzdjön az esélyegyenlőtlenség ellen, ami a mai társadalom egyik negatív jellemzője. A tudáshoz, az információhoz való hozzáférés teheti csak versenyképessé az egyéneket és a (kis) közösségeket is.

Az identitásépítő kulturális stratégia választ keres korunk egyik legnagyobb problémájára: az identitás kérdésére. Olyan eligazító kultúrára van szükségünk, amelyből megtanuljuk, hogy kik vagyunk. Nem csupán magyarként, hanem emberként is. Magyarként kötődünk kell egy közösséghez, hithez, ethoszhoz, közös történelmi múlthoz, hagyományokhoz, emberként pedig az egyetemes kulturális értékek áramkörébe kell bekapcsolódnunk.

A piaci stratégia leegyszerűsítő megoldással a kereslet és kínálat törvényének érvényesülését tartja a kultúra terjesztés üdvöztető módjának („A piac láthatatlan keze mindent rendbe hoz” (Adam Smith). Amit keresnek az emberek, amire igény van, azt kell nyújtani a kulturális szolgáltatásban, amit nem keresnek, arra nincs szükség, vallják. Így a kulturális termékek különböző formái áruvá silányodnak. Eladható lesz természeti környezetünk, maga a kultúrtáj is. A kulturális turizmus nem az autentikus értékek bemutatására törekszik, hanem az idelátogatók „szórakoztatására”. A piaci stratégia nemesebb változatát nevezhetjük haszonelvű-

nek, mivel a részhaszon mellett a közösség is részesül a kulturális javakból, szolgáltatásokból, kielégítheti kulturális befogadói igényeit. Alapítható változata, amely pusztán üzleti célokat vesz figyelembe, elértéktelenedéshez, a kulturális termékek elsilányulásához, ízlésromláshoz vezet.

A jóléti állam stratégiája

A huszadik század második felében a jóléti államok olyan adózási rendszert vezettek be, amely megteremtette a társadalom kétharmadára kiterjedő középosztályt, és annak általános középszintű kultúráját a maga összes előnyével és hátrányával együtt. Ennek a ténynek a negatív következménye a kultúrában az egyetemes közepszerűség kialakulása volt, amely a kultúraipart jellemzi. A kelet-európai országokban a jóléti társadalom gazdasági háttéré nélkül, a kulturális globalizációval együtt terjed ez a közepszerűség, és ami még rosszabb, a kultúra eltömegesedése, az „álkultúra” termékei ipari méretekben zúdulnak a kulturális fogyasztókra.

Posztindusztriális stratégia

Az információ, a tömegkommunikáció, a számítógép, az internet „forradalmi” radikálisan új helyzetet teremtettek a gazdaságban, a társadalmi viszonyokban és a kultúrában egyaránt. Az információs és szórakoztató ipar (information + entertainment = infotainment) a világ egyik legerősebb iparágává vált. Az eszközök új rendszere elvben pozitív kulturális stratégiai lehetőséget teremthet a kultúra demokratizálására. Az új információs-szórakoztató kultúra valóban nagyobb hatású és kiterjedtebb, mint bármely elődje. Ugyanakkor azonban színvonaltalannabb és agresszívebb is. Olyan új nemzedékek nőnek fel e hatások által befolyásolva, akik számára a kultúra csupán szórakoztató „ipari” szolgáltatássá válik (Benjamin Barber – a McDonald’s analógiájára – ezt nevezi a világ „mcworldösítésének”). A kultúrában is lehetővé válik az uniformizált fogyasztás: a befogadók ugyanazokat a kulturális termékeket fogyasztják, ugyanazt teszik, ugyan-

úgy viselkednek, sőt ugyanúgy gondolkodnak. Valóra válhat a Huxley-féle „szép új világ”, de nem kell hozzá sem erőszak, sem kommunista ideológia (Joseph Nye szerint a náciizmus és sztálinizmus „kemény totalitárius” hatalma után a „puha totalitarizmus” áldozataivá válhatunk).

A fentebb röviden ismertetett kultúrpolitikai stratégiák bizonyíthatóan jelen vannak mai erdélyi, székelyföldi kulturális életünkben. Nyíltan, vagy anélkül érvényesülnek, hogy világosan kimondanánk őket. Sokszor egymásba fonódnak, egy-egy kulturális tevékenységben párhuzamosan kapnak szerepet, olykor különválnak, hol egyik dominál, hol a másik.

Az alapvető kérdés ugyanis az, hogy létre tud-e jönni Erdélyben egy olyan civil jóléti társadalom és vele együtt egy olyan erős, civil demokrácia, amely a társadalom, az emberek alulról szervezett közösségeinek kezébe tudja átteni eddig az állam által monopolizált intézményeit.

Feltehető a kérdés: a mi erdélyi magyar közösségünk egységes (!) kultúrpolitikájában melyik stratégiai koncepciónak kell érvényesülnie, melyek a prioritásaink, vagy egy új kulturális politikára van szükségünk, amely lehet e stratégiák ötvözése, szintézise? A posztindusztriális, posztjóléti állapot, valamint a posztmodern gondolkodás a kultúra számára kihívást jelent

világszerte. Új paradigmára van szükség, amely központi gondolata lehet egy új kulturális stratégiának.

A kultúra a „tudásalapú” társadalom és gazdaság ideáljának jegyében fejlődhet csupán. A kultúra azonban nem önmagában kreatív erő, hanem azon szerepénél fogva, amit a civil társadalom kialakulásában és életében betölt. Az alapvető kérdés ugyanis az, hogy létre tud-e jönni Erdélyben egy olyan civil jóléti társadalom és vele együtt egy olyan erős, civil demokrácia, amely a társadalom, az emberek alulról szervezett közösségeinek kezébe tudja átteni eddig az állam által monopolizált intézményeit. Csak így valósulhat meg a kultúra demokratizálása, közkinccsé tétele. A kultúra és a civil társadalom feltételezik egymást. A civil társadalom közösségeit a közös kultúra tartja össze. Ugyanakkor a kultúra a civil társadalom légkörében tud szervesen fejlődni.

Az erdélyi magyar társadalom kulturális politikájának alapvető elve, princípiuma, paradigmája tehát a

civil társadalom kiépítése, megerősítése. Erre kell épülnie, ennyiben jelent újat az egyoldalúan az államra és a piacra alapozó stratégiákkal szemben. Egyiket sem tagadja meg, mivel szüksége van mind az államra, mind a piacra. Számítanunk kell az értelmiség társadalmi célzatú, értékközpontú funkcionális művelődési tevékenységére, csakúgy, mint a piac mennyiségi értékre orientált magatartására. Ebben az értelemben ez a kulturális stratégiai koncepció a felsoroltak folytatása, „szintézise”, mindegyikből megtartja azt, ami megtartható. Megtartja, de velük szemben egy harmadikhoz fellebbez: **az egész magyar civil társadalomhoz, amelyet ugyanúgy a kultúra hordozójának tekint, mint ahogyan a korábbi koncepciók csupán az értelmiséget tekintettek annak.**

Ebben a vonatkozásban hibának tartom Székelyföld kiszakítását, amelynek kulturális régióként való meghatározása nem jelentheti az egyetemes magyar kultúrában játszott szerepének „elszékelyesítését”. Nincs olyan, hogy „székely kultúra”, csak a hagyományos népi kultúra vonatkozásában (népviselet, folklór, tárgyi eszközök, népi építészet, emlékei) árnyalja helyi sajátosságaival az összmagyar kultúra képét. Ez a megkö-

zelítés kizárja a mi térségünkben létrehozott ún. magas kultúra (irodalom, képzőművészet, zene, színművészet stb.) időtálló, valós értékeit. A székely identitás-vállalása sem egyértelmű a térségben élőkre, és sajnos – egyelőre – inkább szimbólumok felmutatásában (róvásírás, Székelyföld táblák kihelyezése) érzelmi alapú, kohéziós erejű, de nem értékelvű székely MI-tudatban merül ki. Téves az a megállapítás is, hogy a kultúra befogadásának legkisebb egysége a család, mert kizárja az egyént, az egyéni választás, önmegvalósítás-művelődés lehetőségeiből. (Természetesen a nagyobb kulturális rendezvények akkor érik el céljukat, ha a szórakozásiművelődési forma egyben identitás-erősítő közösségi élményt jelent.)

Véleményem szerint folytatnunk kell a kultúraőrző stratégiát, de nem elégedhetünk meg az értékek pusztá-

megőrzésével. Ez az új kulturális stratégia örököse a felvilágosító stratégiának, mert minél több emberhez el akarja juttatni a kultúrát, de fontosnak tartja a társadalom saját aktivitását. Vallja a kultúra identitásépítő szerepét, de nem pusztán nemzeti, hanem egyetemes emberi (európai) azonosságtudatban gondolkodik. Elismeri, hogy a piac szabadsága a kultúra szabadságának feltétele, de tudatosítja azt, hogy a kultúra értékei túlmutatnak a piac mennyiségi viszonyain. Vállalja a jóléti állam kulturális vívmányait, a társadalom törzsének tisztos középszintű kultúráját, de nem azonos vele, mert nem elégedhet meg annak kompromisszumával. És végül örököse a posztindusztriális világgazdaság kulturális stratégiájának, mert igénybe veszi a modern eszközöket, de nem semleges az értékek iránt, és nem fogadja el az uniformizálódást.

Hogy hová és hogyan jut magyar közösségünk a következő századokban, abban jelentős szerepe lesz a kultúrának, kultúraőrző és -teremtő képességünknek.

Az erdélyi kultúrpolitika alapkonceptiója: a kulturális értékmentés-megőrzés, értékteremtés, értékátadás és értékcsere. Kultúrpolitikáknak, a közművelődésnek és a közmű-

velődési intézményrendszernek alkalmazkodniuk kell a kultúra XXI. századi mennyiségi, minőségi és értékbeli változásaihoz. A közművelődési munka célja, ahogy az elnevezésből is kitűnik, a „köz” művelése, a kultúrák közvetítése. A „köz” pedig az erdélyi magyar közösség egésze, amelynek minden rétegét meg kell szólítanunk. Az erdélyi magyar kulturális és közművelődési élet szereplőit, a civil szervezeteket – sajnos – kiszolgáltatottá tette az érdekvédelmi szervezetünk által irányított (gyakran elfogult), sürgős reformra szoruló pályázatrendszer. A kultúra, ezen belül a közművelődés, és annak finanszírozása a (gazdaság)politika és a kapcsolati tőke, és nem az együttműködés, a partnerség függvénye napjainkban.

A közművelődési koncepció általános alapelvei

A kultúra közösségteremtő és nemzeti identitástudatot fejlesztő, kreatív erő.

A közművelődéshez való jog gyakorlása közérdek, a közművelődési tevékenységek támogatása közcél. Ennek alapján:

1. Magyar közösségünk minden egyes tagjának joga, hogy:

a) megismerhesse a kulturális örökségünk javait, és ezek jelentőségét a történelem alakulásában, a nemzeti önismeret formálásában, valamint az ezek védelmével kapcsolatos ismereteket az oktatás, a közművelődés, az ismeretterjesztés, a sajtó és a tömegtájékoztató útján;

b) műveltségét, készségeit életének minden szakaszában gyarapítsa, közművelődési jogai érvényesítése céljából közösséget hozzon létre, s külön jogszabályban meghatározottak szerint szervezetet alapítson, működtessen;

c) művelődési céljai megvalósításához közművelődési közösségi színteret, szervező, szervezeti és anyagi segítséget kapjon.

2. Közművelődési jogairól, azok gyakorlásának lehetőségeiről folyamatosan tájékoztatást kapjon a média, a sajtó útján.

A jelenlegi helyzetben, kulturális autonómia és megfelelő törvények hiányában a közművelődés intézmény- és tevékenységrendszerének védelmét, működési és finanszírozási feltételeit a helyi önkormányzatoknak kell ellátniuk, lehetőséget nyújtva arra, hogy a civil szerveződések is feladatot vállaljanak a közművelődésben. Az önkormányzatoknak lehetőségük van arra, hogy a helyi lehetőségekre (hagyományokra és igényekre) alapozva koncepciót alkossanak közművelődési feladataik meghatározására. A (helyi) közművelődés célja, hogy kulturális szolgáltatásokat biztosítson a lakosságnak.

A közművelődéshez való jog gyakorlását közérdekként, a közművelődési tevékenységek támogatását közcélként kell meghatározni, olyan értékteremtő közösségi tevékenységként, amely a lakosság életminőségét, életesélyét javítja. Ebből következik, hogy az önkormányzatoknak és érdekvédelmi szervezetünknek kiemelten kell(ene) támogatniuk a közművelődést szolgáló intézményeket, civil szervezeteket (Megjegyzendő, hogy Hargita megye önkormányzata

az országban elsőként még 1998-ban bevezette a kulturális pályázati rendszert, a múlt rendszerből öröklött Népi Alkotások Házának átszervezésével létrehozta a megyei szintű kulturális központokat, amit néhány év múlva Kovászna megye tanácsa is követett, Maros megyében azonban megtartották a régi struktúrát.)

Az elmúlt másfél évtizedben számos civil szervezet, egyesület létrejött és tevékenysége az erdélyi magyar közösség önszerveződési képességén kívül azt is bizonyítja, hogy sokan vannak, akik erős közösségi érzésük alapján fenntartják, ápolják és továbbadják egyedi és sajátos kulturális értékeinket.

A gazdasági, társadalmi, és mentálisbeli változások azonban a kultúra területén is változásokat indukálnak, amelyeket a közművelődési koncepció(k) kialakításakor figyelembe kell venni. E koncepciók a régió- (települési) fejlesztési stratégiák szerves és elválaszthatatlan részei kell legyenek. Mások a prioritások Székelyföldön, és megint mások a kulturális szórvány vidékeken, ezért van szükség helyi, lokális közművelődési stratégiai koncepcióra is.

A közművelődési lokális koncepció célja:

- a helyi társadalom művelődési érdekeinek és kulturális szükségleteinek figyelembevételével – a helyi hagyományok, kulturális értékek, lehetőségek és sajátosságok alapján – meghatározni a támogatható közművelődési tevékenységek és intézmények (társadalmi és civil szervezetek, alapítványok, egyházak) körét, azok ellátásának módját, feltételeit és a finanszírozás módját;
- biztosítani a közművelődést gazdagító tevékenységek és szolgáltatások feltételeit, növelve ezzel a közművelődési lehetőségeket igénybevevők számát.

Ebből következik első és **legfontosabb feladatunk: a helyzetelemzés, az adottságok és lehetőségek számbavétele.**

Második lépésben térségi (székelyföldi, közép-erdélyi, partiumi, szórvány-régiók stb.) **kulturális értékkataszter összeállítása** (anyagi/tárgyi és szellemi kulturális értékeink feltérképezése).

Mivel a kulturális szolgáltatásokat igénybevevők életkora, képzettsége, művelődési, szórakozási szokásai rendkívül széles skálán helyezkednek el, fel kell mérnünk a kultu-

rális fogyasztói igényeket.

Csak e helyzetértékelő (alapkutatásokat igénylő) munka elvégzése után lehet szakszerű, (általános és lokális) közművelődési koncepcióra épülő rövid és hosszú távú kulturális cselekvési programot tételiesen megfogalmazni. Ennek hiányában az erdélyi magyar kulturális élet – a pozitív törekvések, jelenségek ellenére is – szervezetlen és esetleges marad.

A civil szervezetek, közművelődési intézmények **értékmegőrző, te-remtő és érték közvetítő szerepe** fontos, hasznos és nélkülözhetetlen.

A kulturális életet térségünkben az erősödő „civil-háló” jellemzi. A modernizáció, a technikai fejlődés, a tudásalapú, informatív társadalom a jövőnek megfelelő működési feltételek kialakítását igénylik, a helyi kulturális hagyományok, szokások megőrzése mellett.

A közművelődésnek a maga sajátos eszközrendszerével segítenie kell:

a) a térség (faluk, város, régió) szelle-

helyek támogatását;

- d)** az iskolarendszeren kívüli képzéseket, munkaerő-piaci képzéseket, a felnőttoktatás egyes formáinak intézményesülését a közművelődés feltételrendszerében;
- e)** a hátrányos helyzetűek részére kedvezmények biztosítását a kultúra hozzáférhetőségének támogatásával;
- f)** a gyermekek és fiatalok művelődési, művészeti és közösségi életét;
- g)** a környezeti kultúra javítását, a város (település) esztétikai kultúra fejlesztését;
- h)** a nemzeti kulturális értékeink mellett az egyetemes kultúra megismertetését, gyarapítását, a különböző kultúrák közötti kapcsolatok kiszélesítését;
- i)** a szabadidő kulturált és művelődési célú eltöltését;
- j)** a humán és közhasznú információs szolgáltatásokat, a helyi művelődésszociológiai, helytörténeti kutatásokat;

mi vonzerejének, megtartó képességének növelését, az egyén és közösség kulturális identitásának megerősítését, a civil társadalom kulturális önszerveződő tevékenységének fejlesztését, a lakosság életminőségének javítását;

b) kulturális értékeinek, hagyományainak feltárását, megismerését, ápolását, kiemelkedő személyiségeknek értékteremtő tevékenységét, kulturális tevékenységük megörökítését;

c) az ismeretátadó, az amatőr alkotó, művelődő közösségek, a kiemelkedő értékeket felmutató művészeti és szellemi alkotó mű-

k) az egyéb művelődési lehetőségeket vagy művelődési formákat.

Az erdélyi magyar kultúra jövője, a jövő kultúrája nem csak a politikán, a döntéshozói és pénzügyi eliten múlik, hanem legalább ilyen mértékben függ a kulturális (közművelődési) értelmiség, a civil társadalom reform- és innovációs érzékenységétől, szakmaiságától és kreativitásától.

Dr. Papp Kincses Emese

Sapientia EMTE
csíkszeredai kar – oktató
e-mail: pappkincsesemese@gmail.com

kulturális kitekintő

Kultúra keretprogram: változik, hogy változatlan maradjon?

2000 óta létezik az Európai Unió egységes kultúrátámogató programja. A korábbi évenkénti változtatások után a kiírók most azt ígérik, 2009 és 2013 között lényegében változatlan feltételekkel pályázhatunk.

„Unió forrást keresek kulturális projektemhez.” A forráskereső érdeklődők közül szinte minden második ezzel a kéréssel jelentkezik irodánknál. A szó legszorosabb értelmében vett kultúrátámogató európai uniós forrás, amely az oktatás és az audiovizuális terület kivételével az összes kulturális területet támogatja, 2000 óta létezik, először Kultúra 2000, mára Kultúra keretprogram néven. A korábbi évenként változtatott pályázati felhívások után az idén napvilágot látott, a 2009 és 2013 közötti időszakra érvényes felhívási csomag esetében azt ígérik a kiírók, hogy **állandó programkalauz**t adnak a pályázók kezébe, mely 2013-ig rögzíti a feltételeket és az egyes pályázati területek beadási határidejét.

Lássuk tehát részletesebben, mely területekre adhatnak be pályázatot a kulturális szervezetek.

A keretprogram alapszerkezete

A Kultúra program a különféle támogatások révén **három alapvető célt** igyekszik elérni: elősegíteni a kulturális területen dolgozók nemzetek közötti mobilitását, bátorítani a művészi és kulturális művek, termékek nemzetek közötti forgalmát, valamint ösztönözni a kultúrák közötti párbeszédet.

Az áttekinthetőség érdekében a programot **három nagy terület** köré szervezték: kulturális tevékenységek támogatása, működési támogatások, népszerűsítési/diszzeminációs tevékenységek.

1. Kulturális tevékenységek támogatása (1. terület)
 - Többéves együttműködési projektek (1.1. terület)
 - Együttműködési projektek támogatása (1.2.1. terület)
 - Műfordítási projektek (1.2.2. terület)
 - Együttműködés harmadik országokkal (1.3. terület)
2. Európai jelentőségű szervezetek működési támogatása (2. terület)

3. Elemzések készítésének és eredményeik terjesztésének támogatása (3. terület)
 - A területen jelenleg nincs nyitott pályázat.

Pályázati feltételek

Most lássuk, milyen feltételekkel pályázhatnak az egyes szereplők a támogatásokra.

2008 nyarán jelent meg az a Pályázati programkalauz (Programme guide), amely a pályázatokra érvényes általános feltételek mellett az egyes pályázattípusok specifikus követelményeit is tartalmazza. A kiírók ígérete szerint e programkalauz útmutatásai egészen 2013-ig érvényben maradnak.

1. Kulturális tevékenységek támogatása (1. terület)

A programban részt vevő országok kulturális szervezetei ezen a területen belül különféle, rendszerint nemzetközi összefogásban megvalósuló kulturális-művészeti projekteikhez kérhetnek anyagi támogatást. A terület három alkategóriája:

- többéves együttműködési projektek (1.1. terület, 3-5 év időtartamban);
- együttműködési projektek – ide tartozik mások mellett a műfordítás is (1.2. terület, 0-24 hónap időtartamban);
- az úgynevezett különleges intézkedések, amelyek kiemelten fontos, nagyszabású eseményeket támogatnak – például az Európa Kulturális Fővárosa program ebbe a területbe tartozik (1.3. terület).

Többéves együttműködési projektek (1.1. terület)

3-5 évig tartó kulturális együttműködésekkel lehet pályázni, melyekben legalább 6 program-ország* egy-egy szervezetének kell részt vennie a kidolgozás, a végrehajtás és a finanszírozás során egyaránt. Az együttműködésben részt vevők közül egy szervezet vállalja a projektvezetői (koordinálási) feladatokat. A kérhető támogatás évi 200 ezer és 500 ezer euró között lehet, és ugyanennyit kell a szervezeteknek is összehadniuk (tehát a projekt összköltségvetése 1,2 millió és 5 millió euró között mozoghat).

* A Kultúra programban részt vevő országok: az Európai Unió 27 tagállama: Ausztria, Belgium, Bulgária, Ciprus, Csehország, Dánia, Észtország, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Írország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Magyarország, Málta, Nagy-Britannia, Németország, Olaszország, Portugália, Románia, Spanyolország, Svédország, Szlovákia, Szlovénia; az Európai Gazdasági Térség országai: Izland, Liechtenstein, Norvégia; az EU-tagjelölt országok: Horvátország, Törökország, Macedónia volt jugoszláv köztársaság; és Szerbia.

Beadási határidő: minden év október 1.

Az eredményeket a következő év március 31-ig teszik közzé.

Együtműködési projektek (1.2.1. terület)

0-24 hónapig tartó kulturális együttműködésekkel lehet pályázni, melyekben legalább 3 program-ország egy-egy szervezetének kell részt vennie a kidolgozás, a végrehajtás és a finanszírozás során egyaránt. Az együttműködésben részt vevők közül egy szervezet vállalja a projektvezetői (koordinálási) feladatokat. A kérhető támogatás 50 ezer – 200 ezer euró lehet, és ugyanennyit kell a szervezeteknek is összeadniuk (tehát a projekt összköltségvetése 100 000 és 400 000 euró között mozoghat).

Beadási határidő: minden év október 1.

Az eredményeket a következő év március 31-ig teszik közzé.

Műfordítási projektek (1.2.2. terület)

Itt már megjelent irodalmi művek lefordítása támogatható valamely európai nyelvről egy másik európai nyelvre. A pályázati csomag 1-10 művet tartalmazhat; támogatás csak a fordítás költségeire kérhető (megjelentetésre tehát nem), mely az összköltségvetés 50%-át teheti ki legfeljebb, összege pedig 2 ezer és 60 ezer euró között mozoghat. A lefordított műveket meg is kell jelentetni.

Beadási határidő: minden év február 1.

Az eredményeket az adott év július 31-ig közléteszik.

Együtműködés harmadik országokkal (1.3. terület)

Az Európai Bizottság minden évben megadja, mely országgal (esetleg országokkal) kezdhető ilyen projekt. Ezekhez az együttműködésekhez a keretprogram legalább három országából egy-egy szervezet szükséges, továbbá egy partner a célországából. A tevékenységek felét a célországban kell lefolytatni.

Maga a projekt 0-24 hónapig tarthat, a kérhető támogatás 50 ezer – 200 ezer euró lehet, és ugyanennyit kell a szervezeteknek is összeadniuk (tehát a projekt összköltségvetése 100 000 és 400 000 euró között mozoghat).

Beadási határidő: minden év május 1.

Az eredményeket az adott év szeptember 30-ig közzéteszik.

2. Európai jelentőségű szervezetek működési támogatása (2. terület)

Az európai szinten, számos tagállam kulturális szervezeteinek bevonásával, részvételével tevékenykedő (erő)szervezetek pályázhatnak itt támogatásra. Olyan szervezetek pályázhatnak, amelyek a különféle európai országok kulturális szervezeteit közös platformra hozzák, segítenek az európai művészeti közösségek igényeinek azonosításában és megfogalmazásában, képviselik a kulturális szektort az európai intézményekkel folytatott tárgyalásokon, részt vesznek a kulturális témákról szóló nyilvános egyeztetéseken, vagy éppen európai kulturális nagykövetekeként lépnek fel.

A kultúra területén általános európai érdekek szolgálatában működő szervezetek pályázhatnak támogatáshoz munkaprogramjuk végrehajtásához. Négy kategória valamelyikében adhatnak be pályázatot: ezek a kulturális nagykövetekek, az érdekképviselői hálózatok, a fesztiválok (kiemelkedő jelentőségű események), illetve az Európai Kulturális Menetrendet támogató politikai struktúrák. Általában 7-15 országra kiterjedő tevékenységű szervezet pályázhat itt eredménnyel. A támogatás a működési költségek 80%-a, de legfeljebb 600 ezer euró lehet.

Beadási határidő: minden év november 1.

Az eredményeket a következő év március 31-ig teszik közzé.

3. Elemzések készítésének és eredményeik terjesztésének támogatása (3. terület)

Ezen a területen olyan kutatásokra, elemzésekre, illetve ezek eredményeinek széles körű terjesztésére kérhető támogatás, amelyek a Kultúra keretprogramra és az azon belül támogatott tevékenységekre irányítják a közfigyelmet. Egyik fókuszpontja a kulturális együttműködésekkel kapcsolatos elemzések támogatása, a másik a Kultúra program nemzeti kontaktpontjainak támogatása, a harmadik kiemelt témája pedig adatgyűjtés és terjesztés a korábbi EU-támogatott projektekkel kapcsolatosan.

Segítség a pályázáshoz

A budapesti KultúrPont Iroda 2000 áprilisa óta áll magyar nyelvű technikai információkkal a pályázó szervezetek rendelkezésére. Telefonon és e-mailben egyaránt elérnek bennünket. Román nyelvű információkért pedig keressék a bukaresti székhelyű Eurocultot (Centrul de Consultanță pentru Programa, Culturale Europene).

10 éve létezik a kulturális kontaktpontok hálózata, az angol elnevezés (Cultural Contact Points) alapján CCP-hálózatként rövidített szakmai szervezet. A Kultúra keretprogram valamennyi országában működik egy iroda, melynek munkatársai készséggel állnak a pályázók rendelkezésére a pályázatok elkészítésével kapcsolatos technikai kérdésekben. Az említett budapesti és a bukaresti irodák egyaránt tagjai e hálózatnak.

Bővebb információ (kiírás és űrlapok):

Az Oktatási, Audiovizuális és Kulturális Végrehajtó Ügynökség honlapján:

http://eacea.ec.europa.eu/culture/index_en.htm

A KultúrPont Iroda honlapján:

<http://www.kulturpont.hu/eukulturaprogram>

KultúrPont Iroda

e-mail: info@kulturpont.hu

Eurocult Consultancy Centre

for European Cultural Programmes (Bukarest)

Cím: 011353 Bukarest, Barbu Delavrancea u. 57

Tel./Fax: +40 21 316 60 60, +40 21 316 60 61

e-mail: info@eurocult.ro

honlap: <http://www.eurocult.ro>

civil könyves pavilon

Kedves Olvasóink!

Új rovattal bővült lapunk és gazdagodott kínálatunk. Az idén már ötödik alkalommal, hagyományosan megszerveződő magyarországi közösségfejlesztők Nyári Egyeteme keretében találkoztam a *Könyves Pavilonnal*. **Benedek Gabriella** közösségfejlesztő a hajdan Sümegen könyves üzletet működtető dédnagymamája emlékére szervezi meg minden évben ezt az igen kedves programot, mely során a szerzők avagy az olvasók maguk mutatnak be érdekes olvasmányokat. Ez a figyelemreméltó program adta az ötletet, hogy lapunk hasábjain is mutassunk be egyrészt a civil szféra fejlődését szolgáló, másrészt civil szervezetek kiadásában megjelentetett írásokat, mivel számos értékes kiadvány születik a civil szervezetek munkája során, melyek csak szórványosan jutnak el az érdeklődő olvasókhoz. E rovatunk révén népszerűsíteni kívánjuk ezeket az írásokat, hangsúlyozva ezáltal is a szakmai felkészültség igényét, valamint a jól bevált gyakorlatok és a tudásátadás fontosságát.

E rovatot közösen szerkesztjük Benedek Gabriellával, aki elsősorban a magyarországi megjelenésű kiadványok felkutatásában és bemutatásában segít.

Kíváncsian várunk az olvasók köréből is a javaslatokat a bemutatandó kiadványokra. Hasznos és érdekesítő lapozgatást kívánunk!

Civil kerekasztal? Valódi partnerség!

Bullain Nilda és Csanády Dániel: **Helyi érdek, helyi érték – Útmutató a helyi önkormányzatok és a civil szervezetek közötti együttműködések jogi és intézményes hátteréhez**

Magyarországon ezidáig nem készült átfogó elemzés a helyi önkormányzatok és a civil szervezetek együttműködésének hátteréről, annak ellenére, hogy számos településen több évtizedes múltira tekint vissza – a kezdetben elsősorban informális, majd egyre inkább formális úton történő – ilyen együttműködés. A kötet elkészülését komoly szakmai munka előzte meg: a közigazgatás-civil együttműködés elvi alapjai már korábban is megjelentek az Ökotárs Alapítvány Civil-Társ Programirodája által készített *Civil Jövőkép: Átfogó nonprofit jogi reform koncepcióban* (2004), amely külön fejezetet szentelt az állami és a civil szektor közötti viszony új alapokra helyezésének, különösen a szerződéses és pénzügyi kapcsolatoknak és a társadalmi részvétel jelenlegi formáinak újragondolására.

Jelen kötet a Civil Jövőképben felsorolt kérdéseket feszegeti helyi szinten, felismerve, hogy a reformok talán itt bírnak a legnagyobb jelentőséggel a lakosság számára. A kötet

célja hogy feltárja, milyen alapelvek, megfontolások, jogi és intézményes hagyományok és törekvések állnak az együttműködés jelenlegi formái mögött, s egyúttal azok kritikai megközelítése, valamint néhány bevált

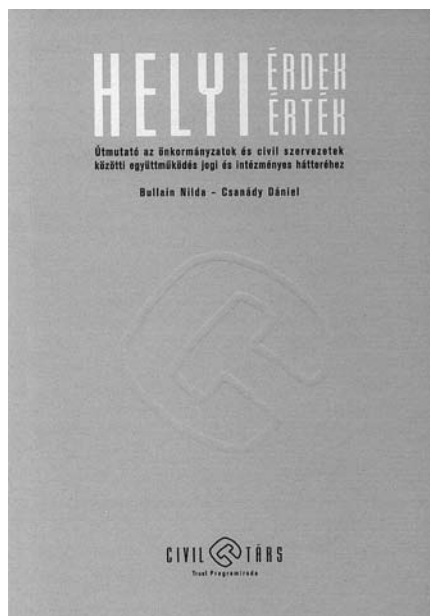
nemzetközi megoldás alkalmazhatóságának felvetése.

A kiadvány szerzőinek szándéka szerint a leírtak elegendő alapot adnak az önkormányzati döntéshozóknak és hivatali vezetőknek, a civilekkel foglalkozó önkormányzati munkatársaknak éppúgy, mint az országos politika formálóinak ahhoz, hogy végiggondolják, milyen eszközökkel és módszerekkel lehetne az együttműködést hosszú távon eredményes, érdek- és értékközösségen alapuló, valódi partnerséggé alakítani.

A könyv az Ökotárs Alapítvány gondozásában jelent meg, a Szociális és Munkaügyi Minisztérium, valamint a Trust for Civil Society in Central and Eastern Europe támogatásával, és az Önkormányzati Minisztérium ajánlásával.

Bővebb információ:
Móra Veronika

Ökotárs Alapítvány – igazgató
e-mail: move@okotars.hu
honlap: www.okotars.hu

Vezetők a civil szektorban

Kinyik Margit életútinterjúkon alapuló szociológiai kutatásának eredményei

Kik válnak a civil szervezetek vezetőivé? Milyen tudáskészlettel és tapasztalati háttérrel rendelkeznek a civil menedzserek? Hogyan gondolkodnak és gondoskodnak utánpótlásukról? Mennyire működik a testületi demokrácia a civil szervezetekben, kik és hol hozzák meg a valós döntéseket?

Tizenkilenc humán területen működő civil szervezet vezetőjével készített életútinterjú alapján képet formálhatunk arról, milyen családi háttér, iskolai karrier, politikai szocializációs jellemzők alakították az egyéni életutakat, s hogyan vezettek azok a civil szervezetekbe? Milyen szerepfelfogások jellemzik a civil vezetőket, és hogyan vélekednek civil társadalomról és politikáról a rendszerváltás előtt és után? Mit gondolnak a vezetők arról, hogy professzió vagy „fél”-professzió-e a „civilség”, van-e mobi-

litás a civil szervezetek menedzsmentjében, s ha igen, hogyan befolyásolja a szervezetek fejlődését?

A kutatás – módszereiből fakadóan – nem adhat reprezentatív képet a civil szektor menedzsmentjének általános jellemzőiről, viszont feltáró jellegéből adódóan számos jellegzetes problémára hívja fel a figyelmet: a testületi (tagi) demokráciák látszólagosságára, a karizmatikus vezetők dominanciájára, a generációk közötti feszültségekre és az esetleges generációváltás szükségességére, a vezetők rendszerváltás által sokszor megtört, ambivalens politikai identitására. Az eredmények további irányokat mutatnak a kutatás számára, és kulcskérdéseket vetnek fel, amelyekkel őszintén szembe kell nézni, még akkor is, ha ez a „civil mítosz” megtörésével járhat.

A kutatás 2007-ben készült Magyarországon, a Szociális és Munkaügyi Minisztérium Civil Kapcsolatok és Társadalmi Párbeszéd Főosztálya támogatásával, a nyíregyházi Szocio East Egyesület közreműködésével. A kutatási zárótanulmány elérhető a <http://www.civil.info.hu/Dokumentumok/Segédanyagok/Tanulmányok> webhelyen, illetve a Szocio East Egyesület honlapján (<http://www.szocioeast.hu>).

Beszámoló

Vállaljunk cselekvően szerepet – tegyünk az öntudatos ifjúságért! Állampolgári Részvétel Hete 2008. szeptember 22–28.

Erdélyből elsőként csatlakozott Székelyudvarhely a 17 országban egyszerre sorra kerülő eseménysorozathoz. Az ÁRH kampányhét, mely során civil hálózatok, nonprofit szervezetek, intézmények hívják fel a figyelmet a demokratikus részvétel és az aktív állampolgáriság fontosságára, bemutatják a meglévő jó példákat, rávilágítanak a hiányokra, aktivizálják az egyes társadalmi csoportokat.

Az ÁRH-hoz bárki csatlakozhat, aki fontosnak érzi a közösségi kezdeményezés, cselekvés és részvétel fejlesztését, a demokrácia és a civil társadalom erősítését. Így történt ez Székelyudvarhelyen is, ahol a **Civitas Alapítvány** és a **Europe Direct Központ** (az UFF működteti) szervezésében két napos rendezvényre kerül sor a törekvések jegyében. A helyi szervezők főleg az ifjúságot szólították meg, hangsúlyozván, hogy az élő demokrácia alapjai azon öntudatos állampolgárok, akik cselekvően vesznek részt életük, sorsuk alakulásában. Ha sikerül már ifjú korban megérteni az aktív állampolgárság fontosságát és ezt magukévvá tudják tenni a fiatalok, akkor felnőttként már cselekvő állampolgárokként járulhatnak hozzá egy fejlettebb demokrácia megvalósulásához.

A rendezvénynek a Modern Üzleti Tudományok Főiskolája adott otthont. Első nap (szeptember 24.) az előadások sorát **Szilágyi István** nyitotta meg, aki *Fiatalok Európában* témakörben hasznos információkat osztott meg a hallgatósággal arról, hogy hogyan alakul az ifjúságpolitika európai szinten. Szó esett ugyanakkor az előregedő Európáról, az ifjúság és az ifjúsági kezdeményezések fontosságáról, továbbá a fiatalokat érintő és érdeklő utazásról, oktatásról, munkavállalásról, önkéntességéről és ifjúsági csereprogramokról. A második előadó **dr. Jásper András**, a

Diákközéletért Alapítvány kuratóriumi elnöke volt Magyarországról, aki *Ifjúsági és diákjogok* témában hasznos példákat osztott meg a diákokkal. Körbejárta, hogy hol is helyezkednek el a diák és ifjúsági jogok az általános jogrendszerben, továbbá, hogy mi is a jog: „lehetőség, amit az állam garantál”. Igazán jó példaként mesélt arról, hogy 4 diák összefogásával és kitartó munkájával mi-

latát mutatta be. Jelenleg a világon egyedüli magyar Közösségi Alapítvány a miénk, tudhattuk meg az előadótól, és Romániában is még csak egy ilyen szerveződés van, Kolozsváron. A jó példák között szerepelt a város által is jól ismert *2%-os kampány*, az *Ön dönt kampány* és a nemrég sorra került *Városi Kaláka*, mint a helyi részvételt serkentő gyakorlatok.

Megnépesedett az előadóterem, amikor a polgármester, **Bunta Levente** érkezett meg a helyszínre. A fiatalok igencsak aktívak voltak a nyilvános fórumon. A polgármester felvezető gondolataiban elmondta, hogy az önkormányzat feladata elsősorban az infrastruktúra biztosítása, beleértve ebbe az oktatási és kulturális infrastruktúrát is. Ugyanakkor nyitott az ifjúsági kezdeményezések irányába. A diákok kérdései a következő témákat érintették: milyen stratégiája van az önkormányzatnak a fiatalok hazacsábítására; milyen tervei vannak az önkormányzatnak a fiatalok szabadidős és sporttevékenységeikhez szükséges terek kialakítására; hogyan kívánja támogatni az ifjúsági kezdeményezéseket az önkormányzat; hogyan tudja segíteni a diáktanácsokat? A polgármester válaszaiból többek között arra derült fény, hogy mint önkormányzat, ők a helyi gazdaság fejlesztésére törekednek, hogy ezáltal új munkahelyek teremődjenek. Ugyanakkor abban kívánnak segíteni a fiataloknak, hogy felmutassák, milyen szakmákra van igény a mai társadalomban, segítve ezáltal a fiatalok pályaválasztását. A szabadidős és sporttevékenységek kapcsán elhangzott, hogy épül az uszoda és a vállalkozókkal történt egyeztetések szerint extrém sportok pályájának a kialakítása is tervben van. Az önkormányzat örömmel fogadja a fiatalok kezdeményezéseit, de elsősorban nekik kell tudni meg-

ként született meg a Diákjogi Karta '94-ben, és hogyan jutottak el vele a közoktatási törvény módosításához '96-ban. De olyan, a diákok számára pikáns részletek is előkerültek mint mennyire szabályozható a smink, deklaráció és testékszerek... Egy új projektjüket is bemutatta, melyhez az itteni diáktanácsok is csatlakozhatnak az internetnek köszönhetően: www.diakonkormanyzat.hu

A harmadik előadó a Székelyudvarhelyi Közösségi Alapítvány programigazgatója, **Hegyi Hunor** volt, aki a *Közösségi Alapítványról, mint a helyi közösségépítés aktív gyakor-*

fogalmazni az igényeiket, elvárásait. A terveket pályázatként kell összerakni, költségvetést mellékelve ehhez, hogy átlátható legyen az önkormányzat számára is, mit szeretnének, és mekkora forrás szükséges ehhez. Ugyanakkor azt is elmondta a polgármester, hogy a következő évi költségvetés döntésekor elkülönítenek majd alapot az ifjúsági elképzelések számára is, amit majd megpályázhatnak az ifjúsági szervezetek. És szinte zárszóként dobta fel a labdát: szüksége lenne egy ifjúsági referensre az önkormányzatnál, aki segítene neki abban, hogy kapcsolatot tartson az ifjúsággal. Ezt a személyt a fiatalok választhatják meg.

A beszélgetők körében volt **Orbán Árpád**, a Civitas Alapítvány igazgatója is, aki a fiatalok tudatos részvételét szorgalmazta, mondván, hogy meg kell tanulniuk közösen megfogalmazni és eljuttatni igényeiket az önkormányzathoz. Továbbá az is fontos lenne, hogy a diákpolgármesterek által hozott határozatok megvalósulásait nyomon kövessék.

Az előadásokkal párhuzamosan a fiatalok a Patkóban is aktívak voltak: labirintust építettek, melyre a városi lakosságnak volt esélye véleményét felírni: mit üzen a vezetőknek, a politikusoknak? A kísérleti jellegű gyakorlat arra világított rá, hogy még tanulnunk kell a részvételt, a véleményünk nyilvános megfogalmazását és felvállalását.

Második nap (szeptember 25.) tematikus szabadtéri gyakorlatok, outdoor-tevékenységek fogadták a tetterre kész fiatalokat a városi parkban. Fog-

junk össze! felszólítás várta a vállalkozó kedvűeket, akik párban, egymást segítve mászhatták meg a Jákob lajtorjáját. De egyénileg is megmérhették magukat a cselekedni vágyók a rekeszmászásban. A szabadtéri gyakorlatokkal párhuzamosan újabb előadásorozat várta a hallgatóságot a MÜTF épületében. A Civil Elkötelezettség Mozgalom elnöke, **Horváth-Kovács Ádám** érdekes műhelymunka keretében, a hallgatóság bevonásával világított rá az aktív és passzív állampolgári magatartás közötti különbségekre, aztán együtt határozták meg, hogy miként is lehet aktív egy állampolgár. **Vetési Imola**, a MAKOSZ

ügyvezető elnöke a romániai középiskolások érdekvédelmi helyzetét ismertette, kiemelve a 2008-as sikeres törekvésüket, mellyel törvénymódosítást értek el a „gyermekpénz” 18 éven felüli diákok számára történő folyósítása érdekében. **Dr. Juhász Jácint Attila**, a Babes-Bolyai Tudományegyetem Közgazdász Karának dékánhelyettese az európai *ösztöndíjakról* és *csereprogram-lehetőségekről* számolt be a diákoknak, részletesebben az ERASMUS program ismertetésére térve ki. Az előadások sorát a Székelyudvarhelyi Lakossági Tanácsadó Iroda vezetője, **Mihály István** zárta, aki bemutatta a polgármesteri hivatalban működő iroda szolgáltatásait, kiemelve azokat a kérdésköröket, amelyekben a fiatalok, diákok fordulhatnak hozzájuk segítségért a bizalom, a pártatlanság, a titoktartás és ingyenes szaktanácsadás jegyében.

A hallgatóság ez alkalommal sem volt passzív, a közös csoportmunka, az előadásokhoz fűződő kérdések, a szabadtéri gyakorlatokba való bekapcsolódás mind-mind azt sugallta, hogy bár újdonság ez a típusú kezdeményezés, van érdeklődés iránta, és vannak tetterre kész fiatalok, akiknek van véleményük, és akik cselekvésre is készek.

Csáki Rozália

Civitas Alapítvány,
Székelyudvarhely – programkoordinátor
e-mail: rozalia.csaki@civitas.ro

A SZÉKELY KULTÚRA NAPJA

A megújulás lehetősége

A Székelyföldi Művelődésszervezők Egyesülete (SZEME) kezdeményezésére az idén kísérlet történt arra, hogy bevezessük a köztudatba a Székely Kultúra Napját. Közművelődés-szervező szakemberek javaslatára a Tamási Áron születésnapjához legközelebb eső hétfvéget választottuk ki erre az alkalomra. Tamási Áron munkássága, üzenete, az a felvállalt szellemiség, amely sajátos székely szűrőn látja, értelmezi és éli meg a világot.

Ez a kezdeményezés azt a célt szeretné szolgálni, hogy lehetőséget teremtsen a székely kulturális önazonosság megújulásához. A rendezett, tudatos és felvállalt egyéni belső megújulás nélkül nincs esély közösségi megújulásra sem. Ezért erre az idei Székely Kultúra Napján elsősorban nem a „nagyrendezvényeket” láttuk alkalmasnak. A lelkes, helyi művelődésszervezők belátása szerint alakultak a méltató rendezvények, megemlékezések.

Egyesületünk – SZEME – az általa kidolgozott Székelyföldi Közművelődési Konceptió alapján az alábbi ajánlást fogalmazta meg a Székelyföldi Kultúra Napjára. Ha csak ezt az ajánlást sikerült felvállalnia valakinek, valamelyikünknek, azt hisszük – megérte.

Ajánlások a Székely Kultúra Napjára

Kedves Atyánkfia!

1. Gondold meg, a székely kultúrában milyen jelentőséggel bírt a család, a rokonság, a szomszédság és a komaság „intézményrendszere”. Ha teheted, a mai napon szentelj egy kis időt e kapcsolatok gondozására.
2. A kölcsönös segítségnyújtás szintén kultúránk jellemzője. Intézményesült néven a kaláka. A mai napon, ha teheted, vegyél részt kalákában, vagy csak egyszerűen segíts valakin/valakiknek, ha kéri.
3. Gondolkodj el legalább 200 éves távlatban. Idézd fel felmenő ági rokonaidat legalább száz évre visszamenőleg. Milyen értékek ve-

zéretek őket? Mit hagytak hátra rád, családotra? Büszke vagy-e Rájuk? Képzeld el lemenő ági rokonságodat legalább az ükunokáidig. Milyen értékek vezérelnek Téged? Mit hagysz hátra Nekik? Büszkék lesznek-e Rád?

4. A mai napon egyél ÉTELT – végy magadhoz legalább egyfajta helyben termelt élelmiszert. Hidd és tudd, hogy a körülötted lévő táj információit építed ezáltal magadba, könnyebben ráhangolódhatsz szülőföldedre. Ne feledd, ki mit eszik, azzá válik!

zösségeiben a mezőgazdaság nem profit termelő tevékenység, hanem maga az élet működtetése. A székely kultúrában a munkának becsülete van. Miként vélekedsz, mindenáron ki kell-e fejezni pénzben?

8. Leltározd fel magadban vagy közösségedben a székely kultúra egykori és mai termékeit, megnyilvánulásait. Próbáld mérlegelni, járultak-e, járulnak-e hozzá ahhoz, hogy az ember és környezete összhangban éljen?
9. Ha teheted, légy ma székely kultúra „fogyasztó”. Keress olyan művé-

5. Gondolkodj el – hit nélkül lehet élni, de érdemes? Bizonyára szoktál áldást kérni az étkezések előtt és után. Hidd és tudd, hogy az együttes családi étkezés „szakrális” tevékenység. Ha egyetértesz, ma különleges odafigyeléssel mondj asztali imát.
6. A jelenkor minden eddiginél jobban veszélyezteti az élő környezetet. Tudod, a székely kultúra alapvetően szerves kultúra, mely az élő-, teremtett világgal összhangban élt. Ha teheted, a mai napon menj ki a természetbe, kirándulj tudatosan. Keress fel lehetőleg egy közeli „szent” helyet. Próbáld érezni a tájat. „Beszélj” hozzá szeretettel. Ez az otthonod.
7. A természettel összhangban élő kö-

szeti műalkotásokat, melyek a székelység szellemi-lelki szűrőjén át értelmezik a világ dolgait. Menj el ma ilyen jellegű előadásra, látogass ilyen tárlatot, olvass ilyen művet.

10. A mai napon lehetőleg ne légy passzív élvezője a „kulturális” eseményeknek. Ha teheted, énekelj, táncolj, alkoss te magad. Légy ma cselekvő, tudatos résztvevője életednek!
11. A székely kultúra alapvetően nem „versenyképes”, de „életképes”. Ez azt jelentheti, hogy nem mások kárára „küzdölődik”. Élet-szemlélete alkalmas arra, hogy a boldogság „gazdaságtanát” szolgálja mindannyiunk javára. E boldogság-„gazdaságtan” ismérvei a következők:

- testi, lelki, szellemi egészség,
- szeretetteljes családi élet,
- stabil erkölcsi értékrend,
- közösséghez tartozás élménye,
- méltányos munkakörülmények,
- a fentiek megfelelő méltányos javadalmazás,
- szabadság,
- és érdekes, mindez elsősorban nem pénz kérdése.

12. Népmeséink záró fordulata „aki nem hiszi, járjon utána!” – nem üres beszéd. Csak annak van igazi hitele, amit közvetlenül le lehet ellenőrizni. Mit gondolsz, a „mai” életünk milyen, ki által leellenőrizhető információk alapján „működik”? Ha nem hiszed, járj utána!

Néhány rendezvény a Székely Kultúra Napján

Gyergyószentmiklós

A gyergyószentmiklói Városi Könyvtárban szeptember 18-án délután 5 órától Szatmári Ferenc, a Romániai Magyar Népművészeti Szövetség elnöke tartott előadást *A tárgyi népművészet szerepe az identitás megőrzésében* címmel.

Barót

Szeptember 23-án, kedden 19 órakor Erdővidék Múzeumának Kászoni Gáspár Termében *Székelykedjünk?* címmel beszélgetésre került sor a székely kultúra mibenlétéről. Meghívottak voltak: Sylvester Lajos újságíró, közíró (Sepsiszentgyörgy) és Benedek Huszár János térségfejlesztő (Kisbacon – Illyefalva). A beszélgetésen olyan kérdésekre kerestek választ, mint: melyek a székely kultúra alapvető kérdései?; kik a székelyek?; miből tevődik össze a székely kultúra?; szükség van rá?; fontos hogy megőrizzük hagyományainkat?

Kisbacon

Tárt kapukkal várt a vízimalom, utána az alakulóban levő tájház udvarán házikenyérsütés és -kóstolgatás volt a Székely Kultúra Napján. A kenyérsütést egy 30 éves fiatalasszony vállalta, aki most tanulta el a kenyérsütés fortélyait, keresztanyjától.

Székelyudvarhely

A Human Reform Alapítvány székhelyén *Lehet-e még szerves város Székelyudvarhely?* és *A székely kultúra asztrálmítoszi keretrendszere* címmel előadások voltak.

Gyergyócsomafalva

Szeptember 21-én, vasárnap délből, a szentmisét követően, közös együttlétre hívták falusfeleiket a helyi szervezők a csomafalvi kultúrotthonba, amelynek során kiértékelték a XII. Székelyföldi Fürdő- és Közösségépítő Kaláka eredményeit, és a további teendőkről is beszéltek. Ismertették a csomafalvi kalákások névsorát, emléklapok átadásával egybekötve. Ezt követte egy rövidfilm bemutatása a kalákáról.

Alsócsernáton

A SZEME szervezésében került sor egy tanácskozássra közművelődési szemléletváltásban érdekelt szakemberek részvételével. A tanácskozás során a résztvevők egy helyzetelemzést végeztek az uralkodó paradigmákról. Megvitatták azoknak hatását a székelyföldi közművelődésre nézve.

Megállapítható tények

- A közművelődés élvonalában tevékenykedő szakember, vagy önkéntes már régen nem volt, nincs, és talán nem is lesz megbecsülve kellőképpen. Ezt a munkát inkább elkötelezettségből, belső indítástól motiváltan lehet végezni. Ezen a téren nem érvényes a „jól

elvégzett munkáért a jól megérdemelt jutalom/fizetés”.

- Léteznek forrásszerzési lehetőségek a közművelődésben is, amiket ki lehet majd használni. Ehhez mindenképpen tudásra van szükség.
- Az embereknek négy anyanyelvük van. Ezek: a verbális anyanyelv, az indulatkiifejező hangok, a háromdimenziós formák, az ízek anyanyelve. Ezekre mind oda kellene figyelni. Ez is segítene az önazonosságunk megerősödésében.
- Valamilyen formában szükséges lenne véleményezni, minősíteni vagy ajánlással ellátni a színpadi produkciókat, hogy lehessen tudni, melyiket érdemes engedni bemutatásra egy bizonyos rendezvény keretében, és melyiket nem.
- A globalizáció nem egyértelműen rossz jelenség. Vannak jó oldalai is. A közösség számára hasznos dolgokat be lehet engedni, hogy beépüljenek, és gazdagítsák azt, a globalizáció káros részeit viszont el kell utasítani. A lényeg az lenne, hogy a kintől jövő dolgok ne lecseréljék a „hazaiakat”, hanem beépülés, kiegészítés, gazdagítás menjen végbe.

Ezek voltak az úgymond fontosabb, nagyobb események, amelyekről tudomásunk van. Ezen kívül – a felhívásnak eleget téve – bárki hozzájárulhatott a Székely Kultúra Napjának eredményességéhez. Hisszük, hogy megértte, és történt valami a székely kulturális önazonosságunk érdekében.

Sorbán József

Székelyföldi Művelődésszervezők
Egyesülete – titkár
e-mail: sorbanjozsi@gmail.com

Împiedicat și totuși liber

Organizațiile civile sunt cercurile libere ale societății, dar în același timp sunt și formele juridice ale autoorganizării civile. Astfel funcționarea organizațiilor civile este determinată de un șir de reglementări, drepturi și obligații. Spunem cu mândrie că suntem al treilea sector al societății, ceea ce înseamnă că deși are un spațiu de activitate și forme de organizare mult mai flexibile, un sistem propriu al valorilor și intereselor, dar ca persoană juridică și sectorul civil este reglementat. În articolul său dl. **Bíró Endre** relatează idei interesante și de bine gândit referitor la cât este partenerul statului sfera civilă ca al treilea sector, de ce au nevoie unul de altul, statul și sectorul civil și acesta cum determină schimbarea necesară a paradigmei în crearea drepturilor.

Se pune întrebarea: de ce este nevoie de formă juridică? Personalitatea juridică este o necesitate a organizării civile? Nu neapărat – putem răspunde. Acesta totdeauna este determinată de scopurile definite de grupul care se autoorganizează, de forma activității alese, de mărirea spațiului și a intensității cu care dorește să activeze. Personalitatea juridică este necesară în primul rând pentru gestionarea bunurilor

și administrarea finanțelor. În cazul în care în cadrul unui grup mai mic se întâlnesc doar cu scopul de a petrece timpul împreună cu șah, cărți, remi sau cu alte jocuri, susținerea acestor activități nu necesită personalitate juridică, căci nu este nevoie de activitate financiară mai serioasă. Și acesta este doar unul dintre cazurile în care nu este necesar ca activitatea unui grup autoorganizat să fie desfășurată sub forma unei persoane juridice. Pornind de la obligațiile legate de susținerea și administrarea unei persoane juridice – relatate în detaliu în articolul scris de **Imecs Veronka și Somai József** – merită să fie gândită de două ori, mai ales în

cazul unor organizări civile începătoare dacă este sau nu nevoie de personalitate juridică. Căci au fost cazuri în care, deși și-au asociat pentru scopuri bune, oameni devotați, și cu suflet, în lipsa experienței, relațiilor și a cunoștințelor profesionale legate de planificare pe termen lung, înființarea pripită a organizației și obligațiile ce urmează rup elanul activității, și în anumite cazuri date sufocă inițiativa.

Situația este diferită în cazul unui grup care vrea să se ocupe de traininguri sau organizarea evenimentelor, fiindcă realizarea acestor activități necesită o administrare financiară serioasă. Și să nu uităm nici de faptul ca acest grup activează pentru scopuri publice. În acest caz atât primirea finanțării, cât administrarea și împărțirea acestora presupune și necesită formă juridică.

Majoritatea reglementărilor sectorului non-profit este legată de activitățile financiare interne și externe ale organizațiilor civile. În prezentul număr al revistei noastre ne ocupăm de aceste reglementări aflate în vigoare, și mulțumit dl. **Sebestény István** putem să avem o privire asupra reglementării asocierii în era „dualismului”, ceea ce poate fi un punct de referință interesant în evaluarea schim-

bării și dezvoltării reglementației sectorului non-profit. A cui era responsabilitatea reglementării sectorului non-profit? Câte și ce fel de normative au fost valabile cândva?

Dacă vorbim despre reglementare juridică și autoorganizare, atunci trebuie să luăm în considerare nu doar restricțiile referitoare la sectorul non-profit ci și posibilitățile prin care organizațiile civile pot să formuleze el însuși aceste normative. Astfel în articolul d-lui **Ion Georgescu** cititorii pot să cunoască *legea transparenței decizionale*, și activitățile organizațiilor civile legate de realizarea practică a legii. Tot în acest domeniu este important și merită atenție cea coa-

liție a organizațiilor civile care este menită să îmbunătățească mecanismul de finanțare a organizațiilor neguvernamentale. Este o tematică actuală prezentată autentic de dl. **Valentin Burada**. Iar dintre mecanismele de finanțare **Cătălin Gheorghe** reflectează asupra urmărilor practice ale aplicării *prevederii 2%*, demonstrând și cu cifre efectele acestuia.

Deși reglementarea *statutului de utilitate publică* în România a apărut în 2000, parametrii acesteia nu sunt cunoscuți de publicul larg al organizațiilor civile. În prezent la nivel național avem mai puțin de 100 de ONG-uri care au acest statut. De ce? Ce spune acest lucru? Prin articolul lui **Octavian Rusu** ne dă o privire amplă asupra înțelegerii și reglementării acestui statut atât la nivel național cât și internațional.

Alina Porumb accentuează lipsurile reglementărilor juridice referitoare la asociații și fundații. Prin prezentarea formelor speciale ale *Fundațiilor Comunitare* ea atrage atenția asupra acestor lipsuri de reglementare, care pot fi piedici în realizarea unui sistem stimulent de finanțare.

Acreditatia este o tematică actuală și importantă pentru acele organizații civile care sunt activi în domeniul social. În articolul lui, dl. **Mihály István** prezintă concis specificul acesteia și atrage atenția asupra situațiilor problematice legate de această tematică.

Vă aducem la cunoștință cu mare bucurie că ne-am înnoit în rubricile noastre. Pe lângă rubrica *Curaj civic*, care prezintă bune practici, *Forumul Civic* care relatează teme și probleme actuale legate de sectorul non-profit și rubrica informativă *Vedere culturală*, șirul rubricilor este îmbogățit de rubrica nouă *Pavilionul Cărților Civile*. Numele rubricii spune mult și despre conținutul acestuia, dar dacă răsfoiți revista vă călăuzim și în detaliile acesteia. Totodată vă invităm dragi cititori să redactăm împreună această rubrică. Așteptăm cu mare interes propunerile Dvs.!

Csáki Rozália

redactor șef
e-mail: csaki.rozalia@gmail.com

Cuprins

Pagina 3

Csáki Rozália:

Împiedicat și totuși liber

Pagina 4

Dr. Bodó Barna:

Noi civili – gânduri despre politică, sfera civilă, finanțare

Pagina 7

Sebestény István:

Reglementarea asociațiilor în era „dualizmului”

Pagina 9

Dr. Bíró Endre:

Cadrul legal al activităților desfășurate de ONG-uri în Ungaria

Pagina 13

Imecs Veronka, Somai József:

Răsturnările reglementării activităților financiare ale ONG-urilor

Pagina 17

Kaján Júlia:

Principalele surse de finanțare ale ONG-urilor din România

Pagina 19

Cătălin Gheorghe:

Prevederea 2% – Curge sau pică?

Pagina 21

Valentin Burada:

Coaliția pentru îmbunătățirea mecanismelor de finanțare pentru organizații neguvernamentale

Pagina 23

Alina Porumb:

Fundațiile comunitare – mobilizarea și capitalizarea resurselor pentru dezvoltare locală

Pagina 24

Ion Georgescu:

Un instrument juridic de influențare a politicilor publice la îndemâna societății civile: Legea transparenței decizionale

Pagina 26

Octavian Rusu:

Reglementarea statutului de utilitate publică în România

Pagina 29

Mihály István:

Pentru ce e bun acreditarea socială?

Curaj civic

Pagina 31

Chris Worman:

„Kalaka” urban la Odorheiu Secuiesc

Forum civic

Pagina 33

Dr. Papp Kincses Emese:

Gânduri despre conceptul cultural

Vedere culturală

Pagina 37

Programul „Cultura” al UE:

va schimba să rămână neschimbat?

Pavilionul Cărților Civile

Pagina 39

Bullain Nilda, Csanády Dániel:

Interes local, valoare locală

Pagina 40

Kinyik Margit:

Conducători în sectorul civil

Rapoarte de eveniment

41. oldal

Csáki Rozália:

Să fim activi – să ajutăm tineretul conștient! Săptămâna Participării Cetățenești, 22–28 septembrie 2008

43. oldal

Sorbán József:

Ziua Culturii Secuiești – posibilitatea reînnoirii

45. oldal

Csáki Rozália:

Împiedicat și totuși liber (RO)

46. oldal

Cuprins

Forum Civic

Editat de Fundația
pentru Organizațiile
Neguvernamentale
Maghiare din
Transilvania

Revista societății civile

Editor: István Egri

Redactor-șef: Rozália Csáki

Corector: Attila Szabó

Grafică: Elemér Könczey

Tehno-redactor: Ferencz Csáki

Comisia de redactare:

Barna Bodó

Gábor Kolombán

László Potozky

István Sebestény (HU)

József Somai

Dezső Szenkovics

Contacte:

adresa: Cluj Napoca – 400196

Aviator Bădescu nr. 35.

tel./fax: +40-0264-450230

e-mail: ermacisza@gmail.com

ISSN 15822-4004

RO-400304 Cluj-Napoca,
str. Gen. E. Grigorescu nr. 12.
tel./fax: (+40-264) 420-809, 0744-688601
office@optimustrans.ro
Budapest: +36-1 303-1395
(intre orele 17-23 ora között)

www.optimustrans.ro

Cluj-Napoca,
str. Bolyai J. nr. 12.
tel./fax: 595-484, 0748-198969
travel@optimustrans.ro

**NOU
ŪJ**

AGENTIE DE TURISM – TURISZTIKAI IRODA

**CURSE REGULATE ZILNICE CLUJ–BUDAPESTA
KOLOZSVÁR–BUDAPEST MENETREND SZERINTI JÁRAT**

**AGENTIE – IRODA
LUNI – VINERI: 10–18
HÉTFŐ – PÉNTEK:
SÁMBÁTÁ: 10–14
SZOMBÁT: 10–14**

**AGENTIE DE VOIAJ
Optimustrans**

**BILETE DE AVION
RENT A CAR
REPULŐJEGYEK**

- Sejururi în țară și în străinătate
- Hazai és külföldi üdülések
- Vindem bilete cu anticipație pentru cursele EUROLINES HUNGARY și VOLÁNBUSZ
- Menetjegy elővétel az EUROLINES HUNGARY és a VOLÁNBUSZ járataira
- Asigurări medicale | Egészségügyi biztosítások

**MOL EVO. LÉPJEN RÁ A FEJLŐDÉS
ÚTJÁRA TELJES SEBESSÉGGEL!**

On lépést tart a fejlődéssel, a MOL lépést tart a gépkocsik fejlődésével. Ezért fejlesztettük ki a MOL EVO prémium üzemanyagsaládát, amely:

- ▶ kiemelkedő futásteljesítményt és hosszú élettartamot biztosít a motomak;
- ▶ speciális szintetikus adalékok keverékét tartalmazza;
- ▶ megfelel az EURO 5-ös szabványnak.

A MOL EVO kiváló teljesítményt és konstans üzemanyagminőséget biztosít gépkocsijának.

www.molromania.ro

TISZTA LENDÜLET

MOL EVO DIESEL

COMPART
QUALITY FIRST
www.compart.ro, office@compart.ro, str. Anton Pann nr.4

Számítógépek, monitorok, nyomtatók és tápegységek.

Számítógép hálózatok tervezése, kivitelezése.

Videómegfigyelő rendszerek.

Számítógépek és nyomtatók karbantartása.

Lézernyomtató kazetták töltése és felújítása.

Tel: 0264-437.143
Fax: 0264-434.684
0742-155.824
0722-249.466
0788-338.040

**ERMACISZ
erdélyi magyar civil
szervezetek levelezőlistája**

Az *ermacisz* lista célja olyan fórumot teremteni, amely lehetőséget ad egymás tájékoztatására és civil társadalmunkat érintő kérdések megvitatására.

Feliratkozni az *ermacisz-subscribe@yahoogroups.com*, lemondani pedig az *ermacisz-unsubscribe@yahoogroups.com* címre küldött üres levéllel lehet. Kérjük a levelezőlistára szánt leveleket az *ermacisz@yahoogroups.com* e-mail címre küldeni. A listagazdának szánt levelet az *ermacisz-owner@yahoogroups.com* címre várjuk.

**ERMASZOCI
erdélyi magyar szociális civil
szervezetek levelezőlistája**

Az erdélyi magyar szociális szervezetek tapasztalatcseréjének és együttműködésének elősegítése céljával az *ERMASZOCI* létrehozta és működteti az *ermaszoci* levelezőlistát. Feliratkozni az *ermaszoci-subscribe@yahoogroups.com* címre küldött üres levéllel lehet. A listára szánt leveleket az *ermaszoci@yahoogroups.com* címre kell küldeni.

2008-as témakínálatunk

1. A civil szféra „külső” szemszögből
IX. évf. 1. szám, 2008. január–március
2. Önszerveződés a közművelődési
(kulturális) területen
IX. évf. 2. szám, 2008. április–június
3. Civil szerveződés jogi oldalról
IX. évf. 3. szám, 2008. július–szeptember
4. Civil – állami – gazdasági szférák kapcsolata
IX. évf. 4. szám, 2008. október–december

civilfórum

Legyen Ön is lapunk hűségese olvasója!

TÁMOGATÓK

